

Begroting 2024

Algemeen

Inhoudsopgave

Algemeen	2
Algemeen	3
Inhoudsopgave	4
Leeswijzer	6
Proces en gevraagd besluit	7
Inleiding	8
Financiën in één-oogopslag	10
Kengetallen	11
Programma's	12
Samenwerkende gemeente	13
Zorgzame gemeente	24
Vitale gemeente	36
Leefbare gemeente	50
Financiële begroting	66
Overzicht financiële begroting	67
Inleiding	67
Algemene dekkingsmiddelen	70
Overhead	72
Meerjaren begroting	73
Vennootschapsbelasting	74
Onvoorzien	75
Geprognosticeerde balans	76
Technische uitgangspunten	78
Overige ontwikkelingen	79
Paragrafen	80
Overzicht paragrafen	81
Weerstandsvermogen	82
Onderhoud kapitaalgoederen	94
Financiering	105
Bedrijfsvoering	116
Verbonden partijen	120
Grondbeleid	142
Lokale heffingen	154
Subsidies	162
Toezichtsinformatie	166

Openbaarheidsparagraaf	167
Bijlagen.....	169
Overzicht bijlagen.....	170
Meerjaren investeringsplan 2023-2026	170
Staat van reserves en voorzieningen	173
Beleidskaders.....	177
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves.....	179
Overzicht incidentele baten en lasten	180
Financiële gegevens per taakveld.....	182

Leeswijzer

Voor u ligt de begroting 2024-2027. De gemeentebegroting is een belangrijk sturingsinstrument voor de raad en is het richtinggevend kader voor het college voor de ontwikkeling en uitvoering van beleid in het komend begrotingsjaar.

Het uitgangspunt voor de programmabegroting is de kadernota. Op basis van de meest actuele financiële perspectieven (inclusief de effecten van de meicirculaire) hebben we deze geactualiseerd. De in de programmabegroting genoemde activiteiten gaan vooral over nieuw beleid en accenten die vanuit de raad zijn gelegd voor nieuwe kaders of gewenste activiteiten.

De gemeentelijke begroting van Den Helder kent vier inhoudelijke programma's. De programma's zijn opgebouwd vanuit drie vragen: wat willen we bereiken? Wat gaan we ervoor doen? Wat mag het kosten? Met het vaststellen van de begroting autoriseert de gemeenteraad de lasten en baten per programma en de mutaties in reserves op programmaniveau.

Per programma geven we de autonome ontwikkelingen aan. Er is hierbij geen sprake van een keuzemogelijkheid. De financiële effecten zijn onontkoombaar en noodzakelijk. Om te bepalen of een mutatie een autonome ontwikkeling is, worden twee criteria gehanteerd:

- * de ontwikkeling is voor de gemeente niet beïnvloedbaar;
- * de (negatieve) financiële gevolgen van de ontwikkeling kunnen niet zonder meer binnen de taakvelden/kostenplaatsen worden opgevangen.

Relatief geringe actualisaties, kleiner of gelijk aan € 10.000, hebben slechts een marginaal effect op de begroting in relatie tot de totale omvang van de gemeentelijke begroting (in 2024 ongeveer € 255 miljoen). Deze bedragen worden dus wel financieel verwerkt, maar zijn alleen met één regel als totaalbedrag per programma zichtbaar.

Tenslotte zijn er ook financiële wijzigingen binnen de lasten of de baten zonder financieel effect. Feitelijk zijn dit correcties van begrote bedragen die op een ander(e) taakveld/kostendrager binnen één programma begroot moeten worden. In enkele gevallen is ook sprake van programma-overstijgende administratieve wijzigingen. In dat geval is een formeel begrotingsbesluit van de gemeenteraad aan de orde, aangezien de gemeenteraad de begroting op programmaniveau vaststelt. Omdat deze wijzigingen geen begrotingseffect hebben, leggen we deze wijzigingen in één besluit bij de programmabegroting aan u voor.

De paragrafen van de begroting bevatten informatie over programma-overstijgende onderwerpen: de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige aspecten en de risico's. Er zijn zeven wettelijk verplichte paragrafen: lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid. We vullen dit vanuit de eigen gemeentelijke behoefte aan met paragrafen over subsidies, toezichtinformatie en een paragraaf over de uitvoering van de Wet open overheid.

In een aantal bijlagen wordt nadere informatie aangeboden over het meerjaren investeringsplan 2024-2027, de staat van reserves en voorzieningen, overzicht van vastgesteld beleid, overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves, het overzicht van incidentele baten en lasten en financiële gegevens per taakveld.

Proces en gevraagd besluit

In de raadsvergadering van 10 juli 2023 heeft de gemeenteraad de in de Kadernota 2024-2027 opgenomen trends, doelstellingen, indicatoren en activiteiten vastgesteld. Dit besluit was uitgangspunt in de voorbereiding van de Programmabegroting 2024-2027. Het financiële deel van de Kadernota 2024-2027 is niet vastgesteld. Alle daarin opgenomen wijzigingen komen daarom terug in deze begroting.

De door uw raad te nemen besluiten luiden als volgt:

1. De programmabegroting 2024 vast te stellen en kennis te nemen van de meerjarenraming 2025- 2027
2. Het meerjareninvesteringsplan 2024-2027 zoals opgenomen in bijlage 1 van de begroting vast te stellen.
3. Een krediet van € 21.354.000 dat deel uitmaakt van het meerjareninvesteringsplan 2024-2027 voor de noodzakelijke (vervangings)investeringen in 2024 beschikbaar stellen.
4. Het college te verzoeken een beleidskader of programma-voorstel voor te leggen alvorens tot besteding van de middelen voor armoedebeleid, strategisch plan verkeersveiligheid, fietsvisie, Helder's Perspectief, gemeentelijke monumenten en gevelrenovatie over te gaan.

Inleiding

Er is sprake van een sluitende begroting als de begroting reëel is en de structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten in de jaren 2024 en 2025. In deze begroting is dit het geval. Voor 2026 en 2027 nemen we echter het advies van de VNG ter harte om zichtbaar te maken wat er financieel onmogelijk is door het tekort dat ontstaat door aangekondigde bezuinigingen. We leggen voor deze jaren daarom een realistische begroting voor, gebaseerd op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit het coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. Het financiële ravijn waar het Rijk de gemeente Den Helder mee confronteert bedraagt in 2027 daardoor € 4,4 miljoen. Duidelijkheid over hoe het rijk zal omgaan met deze voor de gemeente onzekere situatie komt er hopelijk op Prinsjesdag 2023, maar het kan ook zijn dat door het aftreden van het kabinet duidelijkheid hierover langer uitblijft.

Er zijn meer ontwikkelingen van invloed op de gemeentelijke koers. Hieronder lichten wij de belangrijkste zaken toe.

De lasten per inwoner voor het sociaal domein zijn de afgelopen jaren, in het bijzonder bij de uitvoering van de Jeugdwet, fors toegenomen. De totale kosten op de taakvelden Wmo en Jeugd over 2022 bedroegen € 62,1 miljoen. Dit is € 4,6 miljoen of 8,1% hoger dan de primaire begroting. Dit komt onder meer omdat de complexiteit van de vraagstukken in de jeugdzorg toeneemt. Een trend die niet zomaar en op korte termijn verandert. We moeten voor 2024 en verder daarom eveneens rekening houden met hogere uitgaven.

We zien echter ook de noodzaak om de interne beheersing van zorgkosten van het Sociaal Domein te verbeteren. We treffen maatregelen om de interne werkprocessen en de werkwijze in de samenwerking binnen de wijksteunpunten te verbeteren. We verbeteren daardoor de inzet van algemene voorzieningen. In de inkoop van maatwerkvoorzieningen gaan we een andere systematiek van werken hanteren die elders in het land al beproefd is. De essentie daarvan is dat het verantwoord is, waar er goede preventieve voorzieningen zijn ingericht, om op de inkoop van maatwerkvoorzieningen aanbestedingen te doen binnen plafondbedragen. De in de kadernota benoemde beleidswijziging sociaal domein voor 2025, 2026 en 2027 van respectievelijk € 2 miljoen, € 2,5 miljoen en € 3,0 miljoen kan daarmee worden gerealiseerd en voor 2026 zelfs verhoogd tot € 3 miljoen.

Daarnaast kijken we kritisch naar de verdeling van de subsidiebudgetten. Met onze partners gaan we verder met gesprekken over mogelijkheden tot samenwerking en daardoor het voorkomen van dubbelingen. We korten daarnaast vanaf 2026 een bedrag van € 1 miljoen op de subsidiebudgetten binnen de programma's Zorgzame gemeente en Leefbare gemeente. Dit doen wij om te anticiperen op eventueel benodigde bezuinigingen vanaf 2026. Praktisch gezien betekent het dat we met de Helderse Vallei, De Kampanje, Triade en Kopgroep bibliotheken (binnen programma Leefbaar) in gesprek gaan over de focus in hun gesubsidieerde activiteiten om zo tijdig een totale korting van in totaal € 300.000 met ingang van 2026 te kunnen voorbereiden. Binnen de programma's Zorgzame gemeente en Leefbare gemeente loopt daarnaast al het project inkoop en subsidies, waarbinnen de focus eveneens wordt gelegd op de kerntaken om op deze manier het aantal gesubsidieerde taken in de WMO vanaf 2026 terug te brengen met € 675.000, naast een bezuiniging van € 25.000 op de activiteiten van stichting Sportservice voor sportactiviteiten in relatie tot een gezonde leefstijl.

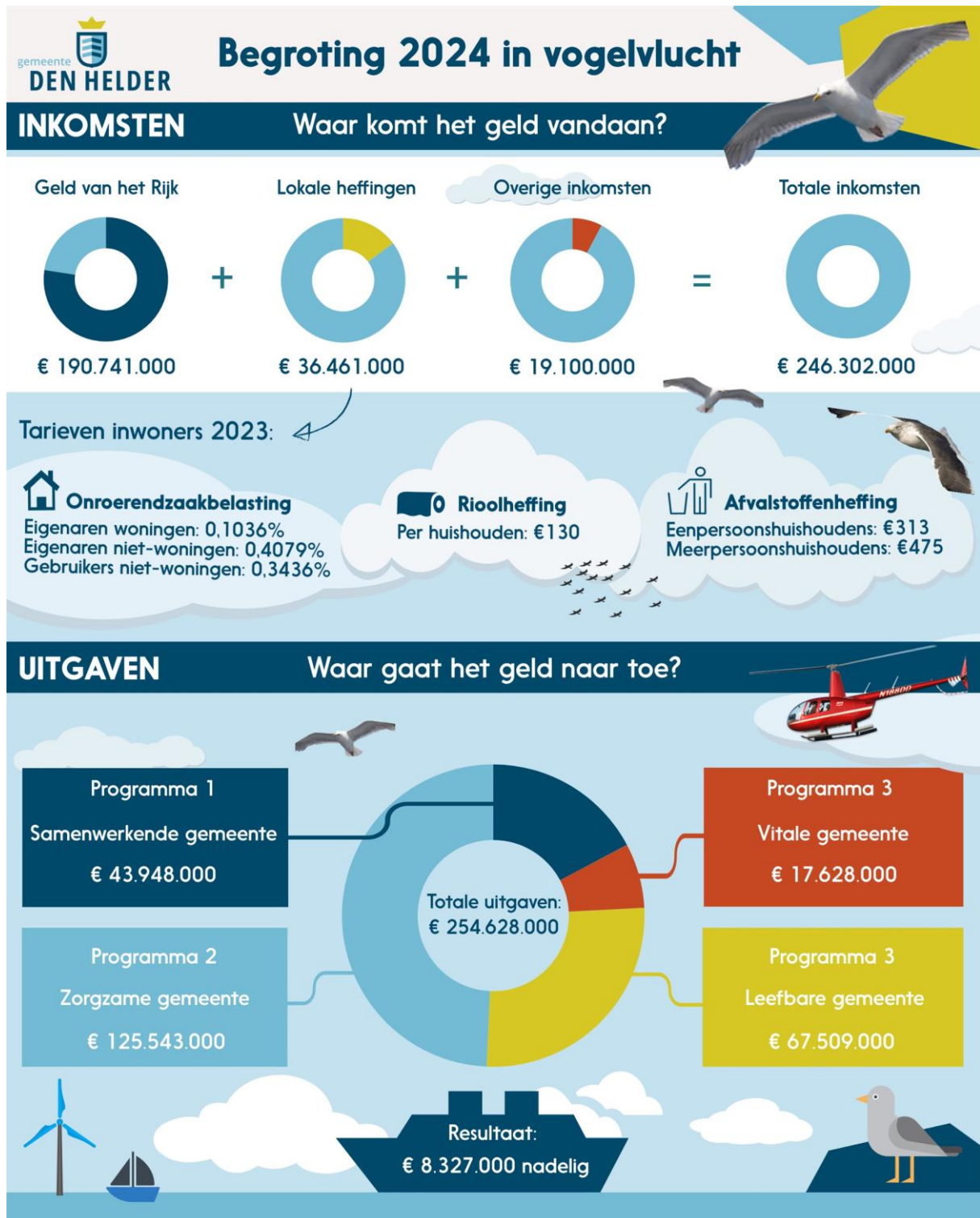
Naast de uitdagingen in het sociaal domein vraagt ook de energietransitie aandacht: het overstappen van fossiele brandstoffen zoals olie en gas naar duurzame energiebronnen zoals geothermie, wind- en zonne-energie. Er zijn tal van landelijke regelingen die bijdragen aan het betaalbaar maken van de energietransitie. De gemeente heeft als taak ervoor te zorgen dat iedereen kan meedoen aan de overgang naar schone en duurzame energie. Dit vraagt de inzet van menskracht en middelen.

De Wet versterking regie volkshuisvesting ligt sinds juli 2023 voor advies bij de Raad van State. Het moet de overheden grip gaan bieden op hoeveel, waar en voor wie wordt gebouwd, dat er sneller gebouwd kan worden en

dat kwetsbare mensen met urgentie een woning krijgen. Al deze onderwerpen vragen ook in Den Helder aandacht. We willen een volkshuisvestingsprogramma gaan ontwikkelen om deze vraagstukken in samenhang aan te pakken.

De Omgevingswet gaat in op 1 januari 2024 en maakt de regels simpeler. Zo wordt het makkelijker om te bouwen, rekening te houden met het milieu en de natuur te beschermen. Tegelijkertijd zijn er de nodige uitdagingen. Het stelsel is nog in ontwikkeling en hoe goed we ook zijn voorbereid, we moeten er rekening mee houden dat we aanlopen tegen niet eerder voorziene vraagstukken. Daarnaast zullen de inwoners en ondernemers die plannen en ideeën hebben, moeten wennen aan de nieuwe procedures en werkwijzen.

Kengetallen

	2021	2022	2023	2024
Aantal inwoners op 1 januari	56.296	56.582	56.338	56.539
Inwoners tot 20 jaar	11.102	11.008	10.864	10.841
Inwoners 20-80 jaar	42.246	42.531	42.393	42.526
Inwoners 80 jaar en ouder	2.948	3.043	3.077	3.171
Aantal huishoudens	27.069	27.243	27.296	27.391
Aantal woningen (op 1 januari)	28.213	28.390	28.401	28.518
Waarvan koopwoningen	15.285	15.397	15.449	NB
% eengezinswoningen	73%	73%	73%	73%
WOZ-waarde woningen	161.000	171.000	185.000	223.000
Huishoudens met bijstandsuitkering (% van totaal)	5,9%	6,1%	5,8%	5,4%
Aantal banen	26.320	26.390	26.820	NB
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	629	636	718	NB
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	771	787	873	NB
<i>NB= Niet bekend</i>				

* cijfer van december 2022

Programma's

Samenwerkende gemeente

We vinden het belangrijk dat iedereen open en veilig zichzelf kan zijn. We werken proactief aan een inclusieve samenleving, waarbij we drempels om mee te doen, in de breedste zin, wegnemen. We laten zien dat we oprecht geïnteresseerd zijn in wat er binnen de gemeente speelt. We bieden een goede dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers. Verder zijn we een organisatie waar het aantrekkelijk is om te werken. Daarbij ligt onze focus op samenwerking. In de regio, met maatschappelijke partners en natuurlijk met onze inwoners. De samenwerking met jongeren is hierbij een specifiek aandachtspunt, we willen ervoor zorgen dat zij kunnen meedenken over maatschappelijke en bestuurlijke vraagstukken van de gemeente Den Helder.

Trends

- Inwoners willen actief betrokken worden bij de voor hen belangrijke vraagstukken en direct invloed uitoefenen op besluitvorming in hun gemeente.
- Inwoners en maatschappelijke partijen ervaren knelpunten in de dienstverlening door de gemeente zoals onduidelijke (digitale) informatievoorziening en versnippering van de dienstverlening.
- Een inclusieve cultuur en inclusief beleid zijn een belangrijk onderdeel van maatschappelijk verantwoord ondernemen en goed bestuur.
- Er is sprake van krapte op de arbeidsmarkt waardoor het moeilijk is om aan personeel te komen.

Doelen

Doel 1.1

We betrekken belanghebbenden uit de samenleving actief bij het vormen en implementeren van beleid. Daarbij zijn we helder over de invloed die inwoners wel of niet kunnen uitoefenen.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Ingesprek.nl			
Het aantal deelnemers/gebruikers aan het participatieplatform ingesprek.DenHelder.nl (Citizenlab) neemt ieder jaar toe.			
2024	2025	2026	2027
3.200		3.500	
Bron: Ingesprek.denhelder.nl (Citizenlab)			

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.1.1

Participatieverordening

We stellen in het eerste kwartaal van 2024 de Participatieverordening vast. We gebruiken de Participatieverordening als kader voor het betrekken van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. De verordening is in lijn met de (nog in behandeling zijnde) Wet versterking participatie op decentraal niveau én de Omgevingswet (die 1 januari 2024 in werking treedt).

Activiteit 1.1.2

Jongerenadviesraad (JAR)

De Jongerenadviesraad (JAR) is een actieve raad van jongeren tussen de 15 en 27 jaar die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan gemeenteraad en college. De JAR heeft een online platform van jongeren georganiseerd waar vraagstukken aan worden voorgelegd. Een grote groep jongeren kan zo hun mening geven. Hun input nemen we mee in de besluitvorming,

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

N.v.t.

Doel 1.2

Inwoners en ondernemers ervaren een goede dienstverlening van de gemeente Den Helder: online waar het kan en persoonlijk waar het moet.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Inwoners over dienstverlening

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners voor alle inspanningen van de gemeente geven.

2024	2025	2026	2027
6,2		6,6	

Bron: Burgerpeiling (waarstaatjegemeente.nl)

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.2.1

Digitaal contact

We gaan verder met maatregelen in de digitalisering, die de drempel voor het digitale contact verlagen. Dit doen we onder andere door het doorontwikkelen van digitale participatiemogelijkheden.

Activiteit 1.2.2

Wijksteunpunten en Jongerenpunt

- In de vier Wijksteunpunten kunnen inwoners terecht met vragen en zorgen. Bijvoorbeeld over wonen, geld, werk, opvoeden, gezondheid of eenzaamheid. De sociale wijkteams, die zich in de wijksteunpunten bevinden, zijn de toegang voor alle hulp- en ondersteuningsvragen.
- Het Jongerenpunt biedt vier dagen per week hulp aan inwoners tot 27 jaar. Onder bij andere het vinden van werk/stages, opleiding en inkomensvraagstukken.

We ontwikkelen het ondersteuningsaanbod verder door.

Activiteit 1.2.3

Dienstverlening ondernemers

We zetten in op goede en effectieve communicatie en het vergroten van de benaderbaarheid. We bieden ondersteuning bij initiatieven en versterken de regionale samenwerking.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 1.3

We zetten ons in voor het bevorderen van digitale, fysieke en sociale toegankelijkheid zodat onze inwoners zonder belemmering kunnen deelnemen aan de maatschappij.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.3.1

Informatievoorziening

We zetten in op de verbetering van de leesbaarheid en toegankelijkheid van de informatie die we, al dan niet via onze samenwerkingspartners, aanbieden. Op het [dashboard digitale toegankelijkheid](#) staat de actuele stand van zaken van de toegankelijkheid van de websites en apps waar de gemeente verantwoordelijk voor is.

Activiteit 1.3.2

Lokale inclusieagenda

We geven uitvoering aan de Lokale inclusieagenda zoals de gemeenteraad die op 18 december 2023 zal vaststellen. In de inclusieagenda staan de acties waar de gemeente de komende jaren aan gaat werken om inclusie te bevorderen.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 1.4

We zorgen voor een aantrekkelijk werkklimaat voor de ambtelijke organisatie zodat nieuw personeel gemakkelijker kan worden aangetrokken en huidig personeel langer kan worden behouden.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 1.4.1

Werkklimaat ambtelijke organisatie

We bekijken hoe we het werkklimaat voor de ambtelijke organisatie kunnen verbeteren. Dat doen we op basis van onder meer het onderzoek naar de gemeentelijke bedrijfsvoering en de resultaten van het tweejaarlijkse medewerkersonderzoek.

Activiteit 1.4.2

Inclusie

Inclusie is onderdeel van het gemeentelijk personeelsbeleid. We creëren een cultuur van inclusie waarin alle medewerkers zich gerespecteerd voelen, gelijke kansen hebben en zich volledig betrokken voelen in onze organisatie.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Verbonden partijen

Bijdragen verbonden partijen	bedrag
Cocensus, taakveld OZB Woningen	273
Cocensus, taakveld OZB niet woningen	338
Cocensus, taakveld Economische promotie	16
Cocensus, taakveld Belastingen overig	41
Regionaal Historisch Centrum Alkmaar, taakveld Overhead	301
Totaal	969

Bedragen x € 1.000

BBV verplichte indicatoren

Indicator	Nederland 2022	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Formatie, aantal FTE per 1.000 inwoners	9,3	9,5	7,3	7,3
Bezetting, aantal FTE per 1.000 inwoners	9,1	8,4	6,2	6,2
Apparaatskosten per inwoner	875	518	621	646
Externe inhuur: kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur	17	16,5	5	5,2
Overhead, % van totale lasten	NB	11	11	12

Bron: Gemeente Den Helder en
Personeelsmonitor A&O-fonds gemeenten

NB = niet bekend

Wat gaat het kosten?

Overzicht van de geraamde bedragen vóór bestemming en de mutaties in de reserves:

(De bedragen in de tabellen zijn x € 1.000 weergegeven)

	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	2025	2026	2027
Bestuurlijke vernieuwing						
Exploitatie						
Lasten	-38.326	-41.703	-43.948	-42.692	-42.862	-42.508
Baten	168.078	167.917	178.143	179.448	167.667	166.912
Saldo	129.752	126.214	134.196	136.755	124.805	124.403
Reserves						
Stortingen (lasten)	-298					
Onttrekkingen (baten)	3.875	3.657	2.380	2.203	2.203	2.203
Saldo	3.577	3.657	2.380	2.203	2.203	2.203
Saldo van baten en lasten	133.328	129.871	136.575	138.959	127.008	126.607

Overzicht van de geraamde bedragen per stand:

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	127.626	129.781	120.906	120.906
Eerste tussenrapportage 2023	1.928	1.436	3.476	3.517
Programmabegroting 2024	7.021	7.741	2.626	2.183
Saldo van baten en lasten	136.575	138.959	127.008	126.607

De mutaties uit de Programmabegroting 2024 worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven. De mutaties uit de eerste tussenrapportage 2023 zijn als totaal opgenomen.

De administratieve wijzigingen en technisch financiële ontwikkelingen betreffen mutaties tussen programma's. Hierbij kan gedacht worden aan de doorbelasting van personeelslasten, actualisatie van kapitaallasten of verdeling van algemene uitkering. Dit geeft op de verschillende programma's grote verschillen. In totaal (dus over alle programma's) gaat het echter over veel kleinere bedragen.

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	127.626	129.781	120.906	120.906
Eerste tussenrapportage 2023	1.928	1.436	3.476	3.517
Programmabegroting 2024	7.021	7.741	2.626	2.183
<i>Administratieve wijzigingen</i>	3.682	3.682	3.682	3.682
<i>Mutaties < € 10.000</i>	-6	-6	-6	-12
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	-186	838	-1.268	-1.757
Exploitatie	-186	838	-1.268	-1.757
Back up oplossing microsoft 365	-25	-25	-25	-25
Door de overgang naar Microsoft 365 hebben we een andere backup oplossing nodig.				
Verhoging bijdrage regionaal archief	-13	-13	-13	-13
Verhoging van de bijdrage aansluiting Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Archief Alkmaar in verband met het E depot.				
Software	-55	-55	-55	-55
Uit de aanbesteding van een software pakket volgen hogere kosten. Daarnaast zorgt de beweging naar de cloud (offsite opslagsysteem) ook voor hogere software kosten.				
Onderuitputting kapitaallasten	275	400	400	400
De ervaring leert dat de planning van investeringen vaak optimistischer is dan de praktijk. Jaarlijks worden de geraamde kapitaallasten bijgesteld. Via deze aanpassing willen we door ervaring met jaarlijkse onderuitputting reëler begroten.				
Veiligheid ICT en digitoegankelijkheid	-127	-127	-127	-127
Security Information en Event Management en Service Operation Center (SIEM/SOC) zorgen ervoor dat ongebruikelijke activiteiten op onze infrastructuur gedetecteerd en indien nodig geblokkeerd kunnen worden. Daarnaast is het nodig om structureel pentesten te laten uitvoeren. Via het uitvoeringsplan ICT zijn er middelen beschikbaar gesteld om de digitoegankelijkheid te verbeteren. Om de websites digitoegankelijk te maken en te houden is er een structureel budget nodig.				
Gemeentefonds: meicirculaire 2023	6.994	7.721	5.608	5.137
De financiële effecten van de meicirculaire 2023 zijn verwerkt. De stijging wordt veroorzaakt door hogere accressen als gevolg van loon-/prijsontwikkeling. Daarnaast is vanaf 2027 een structurele bijdrage toegekend om de algemene uitkering ten opzichte van 2026 op een stabiel niveau te houden. De stijging van de algemene uitkering is niet voldoende om de berekende indexering 2024 te dekken.				

Indexatie 2024	-7.037	-7.037	-7.037	-7.037
<p>Jaarlijks worden er indexatiebedragen aan de exploitatie toegevoegd ter dekking van de verwachte inflatie. De gehanteerde index percentages zijn berekend door het Centraal Planbureau. In de meicirculaire 2023 wordt compensatie gegeven voor de verwachte inflatie. Deze compensatie is lager dan de berekende indexatie.</p>				
Stijging contributie Vereniging van Nederlandse Gemeenten en bijdrage Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)	-32	-32	-32	-32
<p>Jaarlijks worden de bijdragen aan de VNG en het Fonds GGU tijdens de ledenvergaderingen vastgesteld voor het komende jaar. De contributie van de VNG stijgt met 6,1% en de bijdrage aan het Fonds GGU met 10%.</p>				
Mutatie overige personeelskosten	-171	-171	-171	-171
<p>Jaarlijks worden de overige personeelskosten en opleidingskosten bij de begroting aangepast aan de nieuwe loonsom.</p>				
Actualisatie storting onderhoudsvoorziening	-4	-4	-4	-4
<p>De onderhoudsraming voor de overige gebouwen wordt jaarlijks geactualiseerd. Bij de huidige actualisatie komt de sterke prijsstijging tot uitdrukking.</p>				
Actualisatie grondexploitaties	18	9	16	-9
<p>In het voorjaar 2023 heeft de raad de geactualiseerde grondexploitaties van Molenwerf en Willem Alexanderhof vastgesteld.</p>				
Inzet stelpost indexaties 2023	499	499	499	499
<p>In de begroting wordt jaarlijks een indexering opgenomen ter compensatie van loon- en prijsstijgingen voor de gemeente, gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen. Dit budget is grotendeels ingezet voor prijsstijgingen binnen het sociaal domein en de loonstijgingen van het personeel.</p> <p>Het restant van het budget wordt ingezet ter compensatie van de noodzakelijke verhogingen van diverse budgetten.</p>				
Actualisatie exploitatie stadhuis	-68	-68	-68	-68
<p>De geraamde exploitatie van het stadhuis op Willemsoord moet bijgesteld naar aanleiding van diverse ontwikkelingen waarvan de stijgende energielasten de grootste kostenstijging veroorzaken.</p>				
Beveiliging stadhuis	-180			
<p>Er wordt gestart met een proef van een intensivering van beveiliging in het nieuwe stadhuis. De kosten voor 2024 bedragen € 180.000. Na evaluatie wordt besloten over een structurele oplossing.</p>				
Financiering	163	165	165	167
<p>Op basis van het raadsbesluit van 28 september 2020 met betrekking tot de herfinanciering van de leningenportefeuille van Willemsoord bv is begin 2021 is een langlopende lening aangetrokken. De leningovereenkomst met Willemsoord bv is op 16 februari 2023 aangegaan waarvoor vanaf 2023 een rente opbrengst opgenomen wordt.</p>				
Financiering	-423	-424	-424	-419
<p>Eind 2020 is besloten een aantal leningen te (her)financieren voor een totaalbedrag van €154 miljoen. In 2021 is hiervan € 139 miljoen aangetrokken. In 2023 is het laatste deel van €15 miljoen afgesloten.</p>				

<i>Nieuw beleid</i>	-55	-261	-261	-261
Exploitatie	-55	-261	-261	-261
Uitvoering lokale inclusieagenda	-15	-15	-15	-15
Budget voor inclusieagenda: communicatiemateriaal (folders, filmpjes etc.) en de Kees de Jager prijs (€ 5.000).				
Inwonersbetrokkenheid	-40	-40	-40	-40
Uitvoering van het plan inzake (meer) inwonersbetrokkenheid. Is onder meer gericht op het inzetten van sleutelfiguren in wijken/buurten, wijkbudgetten laagdrempeliger maken en coördinatie op experimenten.				
Regionale samenwerking sociaal domein		-206	-206	-206
Op 17 april 2023 heeft de raad ingestemd met het voorstel doorontwikkeling regionale samenwerking Sociaal Domein. In het raadsvoorstel staat aangegeven dat de randvoorwaardelijke formatie op orde gebracht moet worden om de geschetste planning van de regiovisie en inkoopprocessen te kunnen halen. Door middel van dit raadsbesluit is toestemming gegeven om de benodigde middelen voor de jaren 2024 en 2025 te onttrekken uit de algemene reserve. Structureel is er echter ook een budget noodzakelijk, voor Den Helder gaat dit om € 206.000.				
<i>Technisch financiële ontwikkelingen</i>	3.587	3.488	479	532
Saldo van baten en lasten	136.575	138.959	127.008	126.607

Toelichting investeringen en reserves

Investerings

Investerings	2024
economisch	996
Tractiemiddelen	658
Netwerk	118
Servers en storage	100
Landmeten/CAD	70
Noodstroomvoorziening	50
Totaal	996

Reserves

Reserves	toevoeging	onttrekking
Algemene reserve	0	0
Bestemmingsreserves	0	2.380
Nieuwbouw stadhuis		321
Serverruimte kapitaallasten		18
Renovatie Ambachtsweg		30
Laadpalen		3
Beschermd wonen		2.008
Subtotaal	0	2.380
Saldo onttrekkingen		2.380

Zorgzame gemeente

Ons doel is om iedereen kansen te geven om zich te ontwikkelen en een fijn leven te leiden met een sociaal vangnet. We werken regionaal samen om lokaal maatwerk te kunnen bieden. We focussen ons daarbij op preventie, sociale cohesie en mensen in hun kracht zetten. En waar inwoners extra steun nodig hebben organiseren we een laagdrempelige, fysieke en digitale toegang voor jong en oud. Daarbij bieden we de ondersteuning zo snel, compleet en lokaal mogelijk aan.

Trends

- Er is sprake van dubbele vergrijzing (de groep ouderen neemt toe en wordt steeds ouder) en ontgroening (afname van het aantal jongeren).
- Veel inwoners met armoede en complexe problematiek op meerdere vlakken.
- De druk op de asielopvang zal verder toenemen.
- Er is een tekort aan vrijwilligers, vrijwilligers worden ouder/kwetsbaarder en er wordt (steeds) meer gevraagd van vrijwilligers.
- Het gevoel van eenzaamheid neemt zowel onder jongeren als ouderen toe.

Doelen

Doel 2.1

We zetten in op goed functionerende samenwerking van preventieve voorzieningen.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.1.1

Gesubsidieerde partijen

In 2024 zijn de gesubsidieerde partijen intensiever betrokken bij de dienstverlening in de wijksteunpunten en maken zij ook onderdeel uit van de wijkteams.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 2.2

We organiseren begeleid en beschermd wonen voor kwetsbare inwoners en maken afspraken met zorgpartijen en corporaties over de instroom, doorstroom en uitstroom en begeleiding.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.2.1

Regiovisie beschermd wonen

De regiovisie Beschermd Wonen 2024 wordt in 2023 vastgesteld. Dit vertalen we door naar een lokale verordening en beleidsregels. De visie zal in 2024 opgaan in een regiovisie voor het totale sociaal domein.

Activiteit 2.2.2

Inkoop

Contracteren van een zorgaanbod dat dekkend is voor de vraag per 1 januari 2025 voor beschermd wonen.

Activiteit 2.2.3

Dak- en thuislozen.

We nemen maatregelen om te voorkomen dat mensen met complexe problematiek op straat moeten leven en overlast geven. Met GGZ, dnoDoen en andere partners werken aan de benodigde voorzieningen voor de opvang van dak- en thuislozen.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 2.3

We erkennen en ondersteunen mantelzorg en informele zorg.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.3.1

Mantelzorgers

Voor mantelzorgers is er een gericht aanbod van activiteiten en een jaarlijks gebaar ter waardering.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 2.4

We zetten vanuit de wijkteams en met maatschappelijke organisaties in op een integrale aanpak: op het voorkomen en bestrijden van zaken zoals eenzaamheid, schuldenproblematiek, armoede, gezondheidsproblemen en werkloosheid.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Schuldenproblematiek

Huishoudens met problematische schulden

2024	2025	2026	2027
9%		8.5%	

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Netto arbeidsparticipatie

Netto arbeidsparticipatie: het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking

2024	2025	2026	2027
66,5%	67%	67%	67,5%

Bron: Den Helder in cijfers

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.4.1

Inkoop

Vanuit het integraal transformatieplan sociaal domein wordt onder andere de strategie vormgegeven van regionaal ingekochte hulp en ondersteuning. Het doel is passend maatwerk te kunnen leveren aan onze inwoners (bijvoorbeeld voor de WMO per 1 januari 2025).

Activiteit 2.4.2

Uitvoeringsplannen

Op basis van het actuele beleidskader sociaal domein (besluitvorming 2024) maken we specifieke uitvoeringsplannen op het gebied van onder andere schuldhulpverlening, dementiezorg en eenzaamheid.

Activiteit 2.4.3

SPUK (specifieke uitkering voor gezondheid, sport, cultuur en sociale basis)

Via het vast te stellen programma SPUK werken we aan meerdere thema's waaronder gezondheid, sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie en de sociale basis.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 2.5

Elk kind moet veilig, gezond en zonder achterstand opgroeien.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Jeugdhulp

Jongeren met jeugdhulp (percentage jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar)

2024	2025	2026	2027
13,5%		12,5%	

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 2.5.1

Een Thuis voor Noordje.

We werken met de andere gemeenten in Noord-Holland-Noord aan de uitvoering van de in 2022 vastgestelde regionale uitvoeringsagenda Een Thuis voor Noordje.

Activiteit 2.5.2

Vroegsignalering en laagdrempelige ondersteuning.

Samen met partners, zoals bijvoorbeeld het onderwijs, zetten we in op vroege signalering en laagdrempelige ondersteuning.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Verbonden partijen

Bijdragen verbonden partijen	bedrag
GGD, taakveld Volksgezondheid	2.323
GGD Veilig thuis, taakveld Geëscaleerde zorg	987
GrGa, taakveld Inkomensregelingen/begeleide participatie/arbeidsparticipatie	9.977
Cocensus, taakveld Inkomensregelingen	14
Veiligheidsregio, taakveld Volksgezondheid	14
Totaal	13.315

Bedragen x € 1.000

BBV verplichte indicatoren

Indicator	NL 2022	DH 2022	DH 2023	DH 2024
Banen (per 1.000 inwoners 15-74 jaar)	825	768	745	760
Jongeren (12-21 jaar) met delict voor rechter (%)	NB	NB	0,23	0,2
Kinderen (tot 18 jaar) in uitkeringsgezin	NB	NB	7	6,5
Netto arbeidsparticipatie (% beroepsbevolking)	72	69	66	66,5
Werkloze jongeren (16-22jaar)	NB	NB	1,7	1,5
Personen met bijstandsuitkering per 10.000 inwoners	NB	NB	300*	276
Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners 15-74 jaar	198	66	61	70
% jongeren met jeugdhulp (tot 18 jaar)	13,2	17,1	12	11,8
% jongeren met jeugdbescherming (tot 18 jaar)	1,2	2,2	2,6	2
% jongeren met jeugdreclassering (12-23 jaar)	0,3	0,4	0,5	0,3
Cliënten met maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners	700	790	814**	824

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl,
www.denhelder.incijfers.nl, gemeente Den Helder

* Uitgaande van 1400 uitkeringsdossiers; 1.560 personen met bijstand op 56.539 inwoners

** volgens het Wmo-voorspelmodel wordt er naar verwachting in 2024 3% meer gebruik gemaakt van Wmo-voorzieningen

Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Zorgzame gemeente						
Exploitatie						
Lasten	-118.438	-117.425	-120.443	-118.556	-113.603	-113.065
Baten	30.775	32.176	33.904	34.592	34.379	33.845
Saldo	-87.663	-85.250	-86.539	-83.963	-79.225	-79.221
Reserves						
Stortingen (lasten)	-3.930	-5.384	-5.099	-5.650	-5.650	-5.650
Onttrekkingen (baten)	1.961	4.742	945	662	662	662
Saldo	-1.969	-641	-4.155	-4.988	-4.988	-4.988
Saldo van baten en lasten	-89.631	-85.891	-90.694	-88.952	-84.213	-84.209

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-78.669	-78.182	-77.755	-77.755
Eerste tussenrapportage 2023	-8.770	-9.654	-9.802	-9.802
Programmabegroting 2024	-3.255	-1.116	3.344	3.348
Saldo van baten en lasten	-90.694	-88.952	-84.213	-84.209

De mutaties uit de Programmabegroting 2024 worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven. De mutaties uit de eerste tussenrapportage 2023 zijn als totaal opgenomen.

De administratieve wijzigingen en technisch financiële ontwikkelingen betreffen mutaties tussen programma's. Hierbij kan gedacht worden aan de doorbelasting van personeelslasten, actualisatie van kapitaallasten of verdeling van algemene uitkering. Dit geeft op de verschillende programma's grote verschillen. In totaal (dus over alle programma's) gaat het echter over veel kleinere bedragen.

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-78.669	-78.182	-77.755	-77.755
Eerste tussenrapportage 2023	-8.770	-9.654	-9.802	-9.802
Programmabegroting 2024	-3.255	-1.116	3.344	3.348
<i>Administratieve wijzigingen</i>	-3.333	-3.333	-3.333	-3.333
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	189	190	325	178
Exploitatie	189	190	325	178
Aansluiting bij begroting 2024 GrGa	159	390	295	148
De begroting 2024 van de Gemeenschappelijke regeling gesubsidieerde arbeid is verwerkt in deze begroting. Hierbij zijn de nieuwe informatie vanuit het Rijk over de taakstellingen en de indexaties van de regietafel verwerkt.				
Uitstel invoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage WMO		-230		
De invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage WMO is met een jaar uitgesteld. Hierdoor vinden de verwachte lagere uitgaven ook nog niet plaats in 2025.				
Bijstelling BUIG				
We hebben bij de beheersmaatregelen rekening gehouden met een extra daling van het aantal uitkeringsgerechtigden. De uitkeringslasten stijgen echter wel. Op basis van de uitgaven van het eerste halfjaar van 2023 verwachten we €2,1 miljoen meer uitgaven. We gaan ervan uit dat we hiervoor gecompenseerd worden via de BUIG uitkering. Mochten er toch verschillen ontstaan, dan kan dit gedekt worden uit de reserve BUIG.				
Verlaging kosten kwijschelding afvalstoffenheffing	30	30	30	30
Op basis van de analyse van de jaarrekeningen vallen de kosten van kwijschelding afvalstoffenheffing € 30.000 lager uit.				
<i>Nieuw beleid</i>	<i>1.444</i>	<i>3.799</i>	<i>5.849</i>	<i>5.749</i>
Exploitatie	1.444	3.799	5.849	5.749
Inzet MAZL (Meer aandacht voor Ziek gemelde leerling) methodiek	-46	-46	-46	-46
De MAZL methode is in 2021 als pilot in het onderwijs geïntroduceerd en werd de eerste 3 jaar gefinancierd vanuit de transformatiegelden. De methode is een bewezen effectieve interventie die door scholen en jeugdgezondheidszorg (JGZ)-organisaties, ondersteund door gemeenten, wordt toegepast om leerlingen met (verhoogd) ziekteverzuim vroegtijdig te signaleren en te begeleiden. Hierdoor wordt het ziekteverzuim teruggedrongen en langdurend thuiszitten en voortijdig schoolverlaten voorkomen. Zowel GGD als het onderwijs staan positief tegenover de implementatie van de methode. Daarom wordt voorgesteld dit project structureel te continueren.				

Schoolmaatschappelijk werk in het primair onderwijs	-35	-35	-35	-35
In 2020-2022 is door de gemeenten in de Kop van Noord-Holland en de samenwerkingsverbanden van het Primair Onderwijs gekeken naar hoe het 'grijze gebied' tussen Jeugdhulp en onderwijs kon worden verkleind/opgeheven. Dit project heeft onder andere geleid tot het voorstel om de inzet van het schoolmaatschappelijk werk in het primair onderwijs uit te breiden. De gemeenten Schagen en Den Helder hebben vervolgens samen met de samenwerkingsverbanden besloten de tijdelijke financiering voor deze extra inzet beschikbaar te stellen. Naar inschatting van gedragsdeskundigen is met het project in 53% van de gevallen (en daarmee dus voor 82 unieke kinderen en hun gezinnen) doorverwijzing naar de specialistische jeugdhulp voorkomen. Reden om deze extra inzet te continueren. Daarmee levert de extra inzet van schoolmaatschappelijk werk (uiteindelijk) een besparing op.				
Inzet ervaringsdeskundigen in sociale wijkteams	-40	-40	-40	-40
Momenteel is er geen structurele ruimte aanwezig voor de inzet van de ervaringsdeskundigen van RCO de Hoofdzaak in de sociale wijkteams. De inzet van de ervaringsdeskundigen dragen aantoonbaar bij aan de duurzame ondersteuning van kwetsbare inwoners in de eigen leefomgeving. Tevens sluit dit aan bij wens stappen te zetten in de richting van een meer inclusieve samenleving.				
Armoedebeleid	-300	-300		
Het Centraal Planbureau verwacht in 2024 een forse toename van het aantal mensen die in armoede leeft. Om inwoners in armoede te ondersteunen, uit de armoede te halen, en schuldenproblematiek te voorkomen willen we het armoedebeleid voorlopig voortzetten en uitbouwen.				
Beleidswijziging leerlingenvervoer	150	150	150	150
Aanpassing beleid leerlingenvervoer.				
Eigen bijdrage		230	230	230
Invoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage WMO.				
Wijksteunpunten	500	600	600	600
Positief effect werkwijze wijksteunpunten.				
Aanpak top 80	300	300	300	300
Kostenreductie door aanpak top 80.				
SPUK	200	200	200	100
Inzet van de brede specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis (SPUK).				
Bedrijfsvoering sociaal domein	150	175	225	225
Kostenreductie door maatregelen in bedrijfsvoering sociaal domein.				
Zorgkosten	200	200	200	200
Effect aanpassing subsidiebeleid (preventie) op de zorgkosten.				
Doelgroepenvervoer	215	215	215	215
Nieuwe opzet doelgroepenvervoer door nieuw beleid.				
Beleidsaanpassing inkoop en subsidies sociaal domein		2.000	3.000	3.000
Nog te ontwikkelen voorstellen voor aanpassing beleid Jeugdwet en Wmo.				
Uitstroom bijstandsgerechtigden	150	150	150	150

Ambitie extra uitstroom bijstandsgerechtigden.				
Extra bezuiniging subsidies			675	675
Binnen de programma's Zorgzame gemeente en Leefbare gemeente loopt het project inkoop en subsidies, waarbinnen de focus eveneens wordt gelegd op de kerntaken om op deze manier het aantal gesubsidieerde taken vanaf 2026 terug te brengen met € 675.000.				
Bezuiniging stichting Sportservice			25	25
Binnen de programma's Zorgzame gemeente en Leefbare gemeente loopt het project inkoop en subsidies, waarbinnen de focus wordt gelegd op de kerntaken. In deze lijn wordt een bezuiniging van € 25.000 op de activiteiten van stichting Sportservice voor sportactiviteiten in relatie tot een gezonde leefstijl opgenomen.				
<i>Technisch financiële ontwikkelingen</i>	-1.556	-1.773	503	754
Saldo van baten en lasten	-90.694	-88.952	-84.213	-84.209

Toelichting investeringen en reserves

Investerings

Bij programma 2 zijn geen investeringen.

Reserves

Reserves	toevoeging	onttrekking
Algemene reserve	0	427
Regionale samenwerking sociaal domein		427
Bestemmingsreserves	5.099	517
Beschermd wonen	3.961	517
BUIG	1.138	
Subtotaal	5.099	944
Saldo toevoegingen		4.155

Vitale gemeente

We werken aan een beter imago van Den Helder door positieve zaken lokaal en landelijk, te benadrukken en onder de aandacht te brengen. De strategie Van Krimp naar Groei houden we vast. Kinderen in Den Helder groeien op met het perspectief dat ze de stad niet hoeven te verlaten voor hun ambitie of welbevinden. Daarnaast heeft de inzet op een woningbouwprogramma, gericht op een veelzijdig woningaanbod, prioriteit. Ook zetten we in op een duurzaamheidsagenda om bij te dragen aan de energietransitie en om energiearmoede te voorkomen. Tot slot brengen we prioriteiten aan in onze economische agenda om vraag en aanbod in onze arbeidsmarkt goed op elkaar te laten aansluiten.

Trends

- Er is sprake van krapte op de arbeidsmarkt en in Den Helder neemt de vraag naar juist geschoolde personeel in de technische, maritieme en energiesector toe, waardoor het moeilijk is om aan personeel te komen.
- De vraagstukken en economische kansen op het gebied van duurzaamheid en haven nemen toe.
- Er is een stijgende lijn in het (middellange en lange) toeristisch verblijf.
- De vraag naar (passende) woningen neemt toe, zowel door onze eigen inwoners als van buiten Den Helder.
- Een goede bereikbaarheid vraagt om het anders organiseren van mobiliteit met het oog op milieu, veiligheid, gezondheid en bereikbaarheid.

Doelen

Doel 3.1

Wonen, werken, onderwijs en recreatie worden gericht op het boeien, binden en behouden van (toekomstige) werknemers voor de arbeidsmarktregio.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Aantal inwoners tussen 15-45 jaar

Aantal inwoners op 1 januari

2024	2025	2026	2027
19.000	19.250	19.500	19.750

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.1.1

Omgevingsplan

Het tijdelijke omgevingsplan wordt stapsgewijs uitwerkt tot een volwaardig omgevingsplan (voor 2029). Er wordt hierbij teruggegrepen op nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden zoals beschreven in de omgevingsvisie die in september 2023 is vastgesteld.

Activiteit 3.1.2

Helders Perspectief

We geven uitvoering aan het nieuwe programma Helders Perspectief zoals die in november 2023 is vastgesteld.

Activiteit 3.1.3

Regio Deal

We geven uitvoering aan de Regio Deal Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland en zetten erop in dat initiatieven structureel effect opleveren voor de regio. Daarbij werken we met onderwijs en ondernemers samen, via het netwerkplatform Tech@Connect.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 3.2

We werken samen in de haven om ruimte te vinden voor Koninklijke Marine, havenbedrijfsleven en om toekomstige gebruikers en de bereikbaarheid en waterveiligheid te borgen (in het maritiem cluster).

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.2.1

Hydrogen Valley

We zetten in op de positionering van een Hydrogen Valley (samenwerking tussen het Noordzeekanaalgebied en Noord-Holland-Noord) voor de ontwikkeling van het waterstofprogramma in de regio.

Activiteit 3.2.2

Bestuursakkoord maritiem cluster Den Helder

Met het ministerie van Defensie/Koninklijke Marine en de provincie Noord-Holland geven we uitvoering aan het bestuursakkoord ontwikkeling maritiem cluster Den Helder en in lijn met de gemeentelijke Havenvisie met daarin projecten als de verplaatsing van de Moormanbrug, de verdieping van de vaarweg Nieuwe Diep, de herbesteding van Defensievastgoed en de dijkversterking Nieuwe Diep.

Activiteit 3.2.3

Renovatie TESO-haven

We denken mee in het project renovatie TESO-haven van Rijkswaterstaat om de gebiedsinrichting rond de aanlandinrichting te optimaliseren in verblijfskwaliteit en uitstraling.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 3.3

We benutten kansen om het toerisme in Den Helder te bevorderen.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Verblijf

Aantal toeristische overnachtingen

2024	2025	2026	2027
550.000		600.000	

Bron: Monitor toerisme en recreatie gemeente Den Helder

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.3.1

Toerisme

In lijn met de startnotitie Verblifsrecreatie stelt de gemeenteraad in de eerste helft van 2024 het beleidskader Toerisme vast en daarop volgend een nieuw uitvoeringsplan Toerisme 2024-2027.

Activiteit 3.3.2

Ontwikkeling Noordzeekust

Met betrokken partijen werken we uitgangspunten uit voor de ontwikkeling van de Noordzeekust (besluitvorming in Q3 2024), met als onderdeel daarvan het multifunctioneel gebruik van de binnenduinrand/Duinzoom. Toerisme is daar een belangrijk onderdeel in.

Activiteit 3.3.3

Nautisch evenement

De aanwezigheid van evenementen heeft een belangrijk effect op het imago en de aantrekkingskracht van Den Helder. We organiseren een nautisch evenement waarbij we Den Helder verder op de kaart zetten als maritieme stad.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 3.4

We realiseren van een voldoende en kwalitatief onderscheidend woningaanbod. Daarnaast realiseren we tijdelijke huisvesting (flexibel wonen) voor spoedzoekers, statushouders en arbeidsmigranten.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Woningen

Aantal woningen in Den Helder

2024	2025	2026	2027
28.600		28.800	

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.4.1

Willem Alexanderhof

We ontwikkelen fase 5 van Willem Alexanderhof.

Activiteit 3.4.2

Molenwerf

We starten met de voorbereidingen voor het woonrijp maken van Molenwerf voor woningen, garageboxen, de houtzaagmolen en het buurtinitiatief Heemtuin.

Activiteit 3.4.3

Flexibel wonen

We ontwikkelen een locatie voor flexibele woonbebouwing.

Activiteit 3.4.4

Gebiedsontwikkelingen

We werken aan de gebiedsontwikkelingen bij het Dijkkwartier en de Drs. Bijlweg.

Activiteit 3.4.5

Nieuwe woningbouwlocaties

We bereiden nieuwe woningbouwlocaties voor bij de Spoorweghaven/Ruyghweg en Juliandorp Oost. Verder besteden we werkzaamheden aan voor het bouwrijp en woonrijp maken en het ontwikkelen van het vastgoed inzake de woningbouw bij station Den Helder Zuid en Tillenhof.

Activiteit 3.4.6

Volkshuisvestingsprogramma

We stellen een volkshuisvestingsprogramma op waarin naast reguliere woningbouwprogrammering ook aandacht is voor het streven naar balans in de woningvoorraad (conform de Nationale Woon- en Bouwagenda) en de woonbehoefte van aandachtsgroepen. In 2024 starten we ook met de uitvoering daarvan.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 3.5

Aan de hand van de duurzaamheidsagenda werken we aan onze duurzaamheidsdoelstellingen en zetten we in op samenwerking met lokale trendsetters/voorlopers.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.5.1

Stimuleren inzet waterstof

We stimuleren ondernemers om gebruik te maken van de subsidieregeling die ondernemers in de agrisector en de scheepvaart in de Kop van Noord-Holland ondersteunt bij het ombouwen van hun bedrijfsmiddelen, voer- en vaartuigen naar een elektrische aandrijving, gevoed door waterstof.

Activiteit 3.5.2

Windenergie

Het landelijk Programma Verbindingen Aanlanding Wind op Zee (VAWOZ) 2031-2040 onderzoekt hoe de windenergie aan land kan worden gebracht vanaf – na 2030 te bouwen – windparken op de Noordzee. De Kop van Noord-Holland is in beeld als aanlandregio voor zowel elektronen als moleculen. Onze inzet is gericht op een goede afweging van de voor- en nadelen van scenario's.

Activiteit 3.5.3

Geothermie

We zetten ons samen met Woningstichting Den Helder en HVC in om De Schooten met behulp van het warmtenet op basis van geothermie in 2035 van het aardgas af te kunnen halen.

Activiteit 3.5.4

Regionale Energiestrategie

Besluitvorming naar aanleiding van de (eerder afgesproken) herijking van de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 3.6

Goede bereikbaarheid van voorzieningen en een goede verkeersveiligheid.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 3.6.1

Fietsbeleid

Uitwerking geven aan de in oktober 2023 vastgestelde fietsvisie en het daarbij behorende uitvoeringsplan.

Activiteit 3.6.2

Mobiliteitsvisie

Met de gemeente Texel en de provincie Noord-Holland vorm en invulling geven aan de mobiliteitsvisie.

Activiteit 3.6.3

Hub Kooypunt/Kooyhaven

Onderzoeken en besluitvorming over een businesscase Hub (overstappunt tussen verschillende vervoerswijzen/ transferium) op Kooypunt/Kooyhaven.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Verbonden partijen

Bijdragen verbonden partijen	bedrag
Cocensus, taakveld Wonen en bouwen	0
Totaal	0

Bedragen x € 1.000

BBV verplichte indicatoren

Indicator	NL 2022	DH 2022	DH 2023	DH 2024
% Functiemenging (verhouding tussen banen en woningen, waarde varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken))	53,8	48,6	-	49
Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	174	107	110	112
Gemiddelde WOZ waarde: x duizend euro	317	185	223	230
Aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen	9,3	3,9	-	5
Demografische druk (%)	70,3	75,7	76,5	76,5
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in euro's)	823	718	723	723*
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in euro's)	905	873	885	885*

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl en www.denhelder.incijfers.nl

*De tarieven voor 2024 zijn nog niet vastgesteld en dus er is nog geen reële inschatting te maken van deze woonlasten. Daarom is ervoor gekozen hetzelfde tarief op te nemen als in 2023.

Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vitale gemeente						
Exploitatie						
Lasten	-19.661	-16.450	-16.740	-13.898	-13.156	-12.828
Baten	16.716	8.509	6.767	5.128	5.156	4.808
Saldo	-2.945	-7.941	-9.973	-8.769	-8.000	-8.020
Reserves						
Stortingen (lasten)	-4.133	-770	-888	-738	-738	-738
Onttrekkingen (baten)	707	284	284	267	267	267
Saldo	-3.426	-485	-604	-472	-472	-472
Saldo van baten en lasten	-6.371	-8.427	-10.577	-9.241	-8.472	-8.492

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-8.674	-7.812	-7.513	-7.513
Eerste tussenrapportage 2023	-2	-2	-2	-2
Programmabegroting 2024	-1.901	-1.427	-957	-977
Saldo van baten en lasten	-10.577	-9.241	-8.472	-8.492

De mutaties uit de Programmabegroting 2024 worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven. De mutaties uit de eerste tussenrapportage 2023 zijn als totaal opgenomen.

De administratieve wijzigingen en technisch financiële ontwikkelingen betreffen mutaties tussen programma's. Hierbij kan gedacht worden aan de doorbelasting van personeelslasten, actualisatie van kapitaallasten of verdeling van algemene uitkering. Dit geeft op de verschillende programma's grote verschillen. In totaal (dus over alle programma's) gaat het echter over veel kleinere bedragen.

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-8.674	-7.812	-7.513	-7.513
Eerste tussenrapportage 2023	-2	-2	-2	-2
Programmabegroting 2024	-1.901	-1.427	-957	-977
<i>Administratieve wijzigingen</i>	81	81	81	81
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	19	1	1	1
Exploitatie	19	1	1	1
Parkeergarage Koninckshoek		-18	-18	-18
De helft van de parkeergarage is momenteel in particulier gebruik gegeven. Ten behoeve van de verlichting van de parkeerdruk in het centrum is dit deel om te zetten naar openbaar parkeren. De ingang en de twee parkeerdekken dienen dan sociaal veilig en toegankelijk te worden gemaakt. Er is geen dekking uit parkeergelden. De maatregelen kunnen gecombineerd worden met het verbeteren van de beeldkwaliteit van de gevel (dekking MJOP) in samenwerking met andere eigenaren in VVE. Het totale investeringsbedrag bedraagt €300.000. De hiermee samenhangende kapitaallasten bedragen €18.000 per jaar.				
Actualisatie storting onderhoudsvoorziening	-189	-189	-189	-189
De onderhoudsraming voor de overige gebouwen wordt jaarlijks geactualiseerd. Bij de huidige actualisatie komt de sterke prijsstijging tot uitdrukking.				
Service Level Agreement Port of Den Helder	137	137	137	137
Bij raadsbesluit 2022-048490 is besloten tot een Service Level Agreement met de Port of Den Helder waarbij budgetten voor onderhoud, uitvoering van wettelijke taken en kapitaallasten van diverse investeringen toegekend worden. Deze wijziging betreft de financiële vertaling van dit besluit. De uitwerking is iets voordeliger dan de eerder geschatte € 1,5 miljoen, waardoor nu een voordeel ontstaat.				
Actualisering budgetten werkzaamheden omgevingsvergunning	50	50	50	50
In 2024 wordt de nieuwe omgevingswet van kracht. Vooral nog is het lastig de financiële effecten hiervan in te schatten. Aanname is dat dit budgettair neutraal uitpakt. Door aanpassing in de administratieve afhandeling van facturering van vergunningen en verlaging van het inhuur budget (afhankelijk van aantal vergunningaanvragen), dalen de geraamde uitgaven met € 50.000.				
Actualisatie grondexploitaties	20	20	20	20
In het voorjaar 2023 heeft de raad de geactualiseerde grondexploitaties van Molenwerf en Willem Alexanderhof vastgesteld.				

<i>Nieuw beleid</i>	-1.425	-981	-511	-531
Exploitatie	-1.425	-981	-511	-531
Vorbereidingskrediet Koegraspolder	-125	-125		
Dit betreft uitvoering/onderzoek naar uitbreiden van de kanoroute (conform startnotitie Koegraspolder).				
Strategisch plan verkeersveiligheid	-125	-125		
Na vaststelling van de risicoanalyse verkeersveiligheid Den Helder wordt de uitvoeringsagenda verkeersveiligheid uitgewerkt. Daarbij wordt een prioriteitsstelling gemaakt voor de komende 3 jaar. Het betreft niet alleen infrastructurele projecten, maar ook gedragsbeïnvloeding in samenwerking met Veilig Verkeer Nederland en de Fietsersbond. Tevens is budget nodig voor tools om de verkeersveiligheid te kunnen monitoren, zoals ongevalldata en snelheidsdata voor wegen en wegvakken.				
Uitvoeringsprogramma Fietsvisie	-45	-45	-45	-45
Een nieuw uitvoeringsprogramma voor de fietsvisie (het huidige loopt dit jaar af). Dit wordt samen met de actualisatie van de fietsvisie ook nog ter besluitvorming aangeboden aan de gemeenteraad. Ingezet wordt op een uitvoeringsbudget van totaal €45.000 per jaar voor een periode van 4 jaar.				
Doorfietsroute		-36	-36	-36
Het realiseren van doorfietsroutes. Totale investeringsbedrag bedraagt €600.000. De hiermee samenhangende kapitaallasten bedragen €36.000 per jaar.				
Helders Perspectief	-300	-300	-300	-300
Het huidige uitvoeringsprogramma Helders Perspectief loopt in 2023 af. Eventuele resterende middelen gaan terug naar de algemene reserve. Op dit moment is een nieuw uitvoeringsprogramma in ontwikkeling waarin verdere focus, richting en structuur in het programma wordt gebracht. Onder andere het (laten) organiseren van verschillende evenementen voor jongeren (om jongeren aan Den Helder te blijven binden én ook jongeren van buiten met Den Helder kennis te laten maken) en het optimaliseren van de Experience Store worden in 2023 verwerkt in het nieuwe uitvoeringsprogramma.				
Lobby Den helder	-25	-25	-25	-25
Bestuurlijke inzet op het verwerven van Europese en nationale subsidies: communicatie, activiteiten.				
Tekpark	-75	-75	-75	-75
Het concept Tekpark wordt op dit moment onder regie van de Regio Deal verder ontwikkeld. Om de basisorganisatie vorm te geven zijn er onder meer kosten voor de huur van de locatie. Bij voldoende draagvlak voor het concept en de (nog te bepalen) structurele plek, wordt de huidige financiering vanuit de gemeente gecontinueerd.				
Monitor Toerisme en Recreatie		-20		-20
Kosten van de Monitor Toerisme en Recreatie. Dit om inzicht te krijgen over de ontwikkelingen op het gebied van Toerisme en Recreatie en op basis van deze cijfers te kunnen sturen in onder andere de P&C cyclus en het toeristisch beleid.				
Leader	-30	-30	-30	-30
Leader is een Europees subsidieprogramma (met cofinanciering van de gemeenten in de Kop van Noord-Holland) dat bedoeld is om innovatieve projecten te ondersteunen die bijdragen aan een leefbaar en economisch vitaal platteland. Bijdrage voor de komende Leader-periode van 2023 tot en met 2027.				

Maritiem Cluster	-500			
De verwachting is dat medio 2023 een overeenkomst met provincie en Defensie wordt gesloten voor de gezamenlijke inzet voor het maritiem cluster. Dit vraagt de opbouw van een gezamenlijke programmaorganisatie waarin ook Den Helder zal moeten meefinancieren. De kosten zijn nog niet bekend maar een reservering is noodzakelijk om zichtbaar te maken dat de gemeente wil investeren. Daarom is hier € 500.000 voor gereserveerd.				
Fonds cofinanciering subsidieaanvragen	-200	-200		
Dit betreft een fonds om cofinanciering toe te kunnen passen bij externe subsidieaanvragen van initiatieven binnen de gemeente (cofinanciering van de gemeente is vaak nodig, zoals bij het Waddenfonds).				
<i>Technisch financiële ontwikkelingen</i>	-575	-527	-527	-527
Saldo van baten en lasten	-10.577	-9.241	-8.472	-8.492

Toelichting investeringen en reserves

Investeringsen

Investeringsen	2024
	2.100
Baggeren Koopvaardersbinnenhaven	1.500
Doorfietsroute	600
Totaal	2.100

Reserves

Reserves	toevoeging	onttrekking
Bestemmingsreserves	888	285
Reserve Wet Voorkeursrecht Gemeenten		63
Koningstraat-Spoorstraat, kapitaallasten		47
Stadspark, kapitaallasten		175
Egalisatiereserve Port of Den Helder	888	
Subtotaal	888	285
Saldo toevoegingen		603

Leefbare gemeente

We bieden onze inwoners kansen op een leven lang ontwikkelen door goede onderwijsfaciliteiten en een breed onderwijsaanbod. Verder koesteren we ons cultuuraanbod en ons erfgoed. Daarnaast stimuleren we sport en bewegen want dit vergroot de kans op een goede gezondheid. Tot slot is de openbare ruimte ingericht voor deze activiteiten en aantrekkelijk om te verblijven en elkaar te ontmoeten. Schoon, heel en veilig blijft daarbij het uitgangspunt.

Trends

- De beroepsbevolking met een laag onderwijsniveau neemt af in Den Helder.
- Den Helder onderscheidt zich van andere gemeenten door een groot en kwalitatief goed aanbod van natuur, cultuur en erfgoed.
- De leefbaarheid en samenleving staat onder druk en dat is als eerste zichtbaar in kwetsbare buurten.
- Er is een afname van fysieke winkels waardoor het veel werk is om de winkelgebieden levendig, vitaal en toekomstbestendig te maken en te houden.
- Evenementen organiseren wordt lastiger door een tekort aan vrijwilligers en (soms complexe) regelgeving (zoals rondom stikstof).
- Noodzaak om van fossiele energie naar schone energie te gaan.
- Het hebben van voldoende sportvoorzieningen en daardoor ook iedereen bereiken vormt een uitdaging.

Doelen

Doel 4.1

We zetten in op doorgaande leerlijnen en passende gebouwen om onze inwoners goed op te leiden.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau

Beroepsbevolking met laag onderwijs niveau (aantal per 1000 inwoners tussen 15-74 jaar)

2024	2025	2026	2027
163	162	160	158

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.1.1

Prinses Margriet school

Het realiseren van nieuwbouw van de Prinses Margrietschool bij het Juniorcollege.

Activiteit 4.1.2

Nieuwbouw Scholen aan Zee

We faciliteren Scholen aan Zee voor de ontwikkeling van hun nieuwbouwplannen.

Activiteit 4.1.3

Initiatieven onderwijs

We werken samen met Scholen aan Zee en het MBO om initiatieven te verbinden, zoals kenniswerkplaatsen en doorgaande leerlijnen.

Activiteit 4.1.4

Nationaal onderwijs Plan

We geven invulling aan de speerpunten Nationaal Plan Onderwijs.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 4.2

Voor de openbare ruimte zetten we in op een toekomstbestendige inrichting en gebruik.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.2.1

Helders ommetje

Er wordt een begaanbaar pad voor mindervaliden door de Donkere Duinen aangelegd (Kees de Jagerpad) als onderdeel van het Helders ommetje.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 4.3

We kiezen voor een programmatische aanpak van buurten met achterstanden op het gebied van leefbaarheid, samenleving en overlast/veiligheid.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Sociale veiligheid

Onveiligheidsperceptie (2014 = 100)

2024	2025	2026	2027
90	87	85	83

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.3.1

Doorontwikkelingen Ketenhuis

Met de doorontwikkeling van het Ketenhuis zetten we in op het aan de voorkant komen en vroegtijdig (laagdrempelige) hulp inzetten. Dit doen we om escalatie van problematiek te voorkomen en overlast en zeer complexe zorgvragen op het snijvlak zorg en veiligheid integraal aan te pakken.

Activiteit 4.3.2

Inzet Kwetsbare buurten.

Gerichte inzet vanuit het fonds kwetsbare buurten voor projecten in deze buurten, zoals de ontwikkelingen rond de huisvesting van de dak- en thuislozen.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 4.4

We zetten in op goed functionerende winkelcentra en een aantrekkelijk stadshart waar mensen graag verblijven.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.4.2

Winkelcentra

We faciliteren de winkelcentra buiten het centrum met een nog op te stellen regeling voor gevelrenovatieprojecten, in het stadscentrum geven we de gevelrenovatie aan het Julianaplein een extra impuls. We evalueren de rol van de gemeente in de uitvoering van de actieplannen voor de winkelcentra De Schooten en Marsdiepstraat.

Activiteit 4.4.3

Stadshart

Zeestad werkt verder aan de lopende projecten in het stadshart. Daarnaast vragen we Zeestad CV/BV om de herinrichting van het Breewaterplein te realiseren.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 4.5

We consolideren het huidige cultuuraanbod en zetten in op versterking van de kwaliteit van het erfgoed.

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.5.1

Cultuuraanbod

We subsidiëren het cultuuraanbod via de subsidiepartners Theater de Kampanje, KopGroep Bibliotheken, Triade, Reddingmuseum en Museumhaven. Daarbij voeren we get gesprek met Triade, Kopgroep, De Kampanje en De Helderse Vallei over de financiering vanaf 2026.

Activiteit 4.5.2

De Nollen

We stimuleren het afronden van het totaalkunstwerk De Nollen.

Activiteit 4.5.3

Monumentenfonds

We stellen een monumentenfonds in om eigenaren van gemeentelijke monumenten tegemoet te kunnen komen in extra kosten.

Activiteit 4.5.4

Erfgoed

We ontwikkelen beleid voor (nautisch) erfgoed.

Activiteit 4.5.5

Stichting Erfgoed

Met Stichting Erfgoed Den Helder maken we afspraken gericht op de professionalisering.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Doel 4.6

Er is een adequaat aanbod van voorzieningen gericht op gezond bewegen voor alle doelgroepen.

Hoe gaan we meten of we dit doel bereiken?

Beweging

Beweegt voldoende

2024	2025	2026	2027
49,5%	50%	50,5%	51%

Bron: waarstaatjegemeente.nl

Wat gaan we ervoor doen?

Activiteit 4.6.1

Binnensportaccommodaties

We zoeken naar oplossingen om de binnensportaccommodaties beter te laten aansluiten bij de vraag, onder andere voor het bewegingsonderwijs Binnen de Linie.

Activiteit 4.6.2

Initiatief ONS

We zetten een volgende stap in het bevorderen van het initiatief ONS in Julianadorp.

Activiteit 4.6.3

Sportvoorzieningen

We zorgen dat onze sportvoorzieningen op orde zijn. Zo realiseren we de vernieuwing van voorzieningen voor FC Den Helder en kijken we naar de toekomst van De Brug en Quelderduyn.

Activiteit 4.6.4

Evenementen/activiteiten

We zetten actief in op evenementen/activiteiten waarmee topsporters hun sport laagdrempelig presenteren.

Overige ontwikkelingen binnen het doel of de activiteit(en)

n.v.t.

Verbonden partijen

Bijdragen verbonden partijen	bedrag
Cocensus, taakveld Afval	226
Cocensus, taakveld Begraafplaatsen en crematoria	0
Cocensus, taakveld Riolering	78
Omgevingsdienst, taakveld Milieubeheer	1.069
Veiligheidsregio, taakveld Crisisbeheersing en brandweer	4.089
Veiligheidsregio, taakveld Openbare orde en veiligheid	43
Totaal	5.505

Bedragen x € 1.000

BBV verplichte indicatoren

Indicator	NL 2022	DH 2022	DH 2023	DH 2024
Verwijzingen Halt: Aantal per 1.000 jongeren	8	15	9	10
Winkeldiefstallen: Aantal per 1.000 inwoners	2,3	3,7	2,4	3
Geweldsmisdrijven: Aantal per 1.000 inwoners	4,6	6,4	6,3	6,2
Diefstallen uit woning: Aantal per 1.000 inwoners	1,4	1	1	0,9
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte), aantal per 1.000 inwoners	6	8	10	7,5
Absoluut verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	4,2	4,9	8	4,5
Relatief verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	24	33	27	25
% vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VO + MBO)	NB	NB	2,4	2,6
% niet-sporters	NB	NB	NB	NB
Omvang huishoudelijk restafval in kg/inwoner	NB	195	190	150
Hernieuwbare elektriciteit %	NB	NB	NB	NB

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl en www.denhelder.incijfers.nl

Wat gaat het kosten?

	Rekening	Begroting	Begroting			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Leefbare gemeente						
Exploitatie						
Lasten	-56.278	-60.819	-67.389	-63.866	-62.117	-61.883
Baten	23.716	22.439	23.665	23.714	23.730	23.449
Saldo	-32.563	-38.380	-43.725	-40.152	-38.387	-38.434
Reserves						
Stortingen (lasten)	-1.615	-120	-120	-120	-120	-120
Onttrekkingen (baten)	1.414	589	213	213	213	213
Saldo	-200	469	93	93	93	93
Saldo van baten en lasten	-32.763	-37.911	-43.631	-40.059	-38.294	-38.341

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-37.207	-36.188	-36.354	-36.354
Eerste tussenrapportage 2023	-72	-72	-72	-72
Programmabegroting 2024	-6.352	-3.798	-1.867	-1.914
Saldo van baten en lasten	-43.631	-40.059	-38.294	-38.341

De mutaties uit de Programmabegroting 2024 worden hieronder toegelicht, waarbij de administratieve wijzigingen en de mutaties van € 10.000 en kleiner als totaal worden weergegeven. De mutaties uit de eerste tussenrapportage 2023 zijn als totaal opgenomen.

De administratieve wijzigingen en technisch financiële ontwikkelingen betreffen mutaties tussen programma's. Hierbij kan gedacht worden aan de doorbelasting van personeelslasten, actualisatie van kapitaallasten of verdeling van algemene uitkering. Dit geeft op de verschillende programma's grote verschillen. In totaal (dus over alle programma's) gaat het echter over veel kleinere bedragen.

	Begroting			
	2024	2025	2026	2027
Primitieve begroting	-37.207	-36.188	-36.354	-36.354
Eerste tussenrapportage 2023	-72	-72	-72	-72
Programmabegroting 2024	-6.352	-3.798	-1.867	-1.914
<i>Administratieve wijzigingen</i>	-436	-436	-436	-436
<i>Mutaties < € 10.000</i>	-8			
<i>Autonome ontwikkelingen</i>	-590	-436	-247	-155
Exploitatie	-590	-436	-247	-155
Vaststelling 'laadvisie elektrische voertuigen'	-12	-12	-18	-18
Bij raadsbesluit 2023-012211 is de laadvisie elektrische voertuigen vastgesteld. De hieruit voortvloeiende financiële consequenties worden in deze wijziging verwerkt.				
Tijdelijke capaciteitmaatregel duurzaamheid- en klimaatbeleid				
Het Rijk stelt tijdelijk extra geld beschikbaar om in te zetten voor capaciteit voor klimaat- en duurzaamheidsbeleid. Voor elk jaar een tranche van 1,2 miljoen met bestedingsverplichting binnen een periode van 3 jaar voor het gestelde doel.				
Verhoging openstellingsvergoeding zwembad	-433	-433	-433	-433
In het contract met stichting Aquacentrum voor exploitatie van het zwembad Heersdiep zijn bepalingen inzake toe te passen inflatieparameters opgenomen. Door extreme prijsontwikkelingen op met name energie gebied leiden deze tot een extra stijging van de openstellingsvergoeding.				
Actualisatie storting onderhoudsvoorziening	-143	-143	-143	-143
De onderhoudsraming voor de overige gebouwen wordt jaarlijks geactualiseerd. Bij de huidige actualisatie komt de sterke prijsstijging tot uitdrukking.				
Programma Stedelijk Water en Riolering	-46	109	303	395
In mei 2023 is het Programma Stedelijk Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld door de raad. Voor de realisatie van dit programma worden verschillende budgetten aangepast. Dit geldt voor uitvoeringsbudgetten, maar ook voor kapitaal- en personeelslasten. Het verschil wordt verrekend met de beschikbare voorziening.				
Actualisering prijspeil afvalstoffenheffing	44	44	44	44
Verwerking mutaties HVC, doorberekening salarislasten en tariefstijging met 1,5%.				

<i>Nieuw beleid</i>	-4.325	-1.957	-68	-115
Exploitatie	-4.325	-1.957	-68	-115
Overdekte fietsenstalling stadshart		-42	-42	-42
We houden rekening met een investeringsbedrag van € 1,2 mln om een fietsenstalling in 2024 te realiseren in het stadshart.				
Opknappen kades Helders kanaal	-20	-97	-158	-205
Fases 1 t/m 3 van het opknappen van de kades Binnen de Linie zijn voltooid. Het opknappen van de overige kades zal verspreid worden over een aantal jaren. De totale investering die hiermee gemoed is, bedraagt iets minder dan €5,5 miljoen.				
FC DH accommodatie		-22	-22	-22
Investering in de FCDH accommodatie wordt een investeringskrediet van € 800.000 (excl. BTW) aangevraagd. De bijbehorende kapitaallasten betreffen €22.000. Hiervoor worden een tribune, 4 kleedkamers, een materiaalberging en, indien passend binnen het budget, een bestuurs-/vergaderkamer gebouwd. De BTW komt weer terug via de rijksregeling SPUK-sport. De kosten van de investering worden geactiveerd. De toekomstige beheer- en onderhoudskosten worden door de vereniging opgevangen.				
Quelderduyn	-800			
Woningstichting Den Helder heeft een bijdrage gevraagd in de kosten van de verbouwing/renovatie van de sporthal ten behoeve van breedtesport en topsport. Voorgesteld wordt een bijdrage aan de investering beschikbaar te stellen voor een bedrag van €800.000.				
Beweegtuinen	-50			
Naar aanleiding van het onderzoek naar een beweegvriendelijke openbare ruimte (inclusief de beweegtuin bij het Timorpark) wordt een plan opgesteld voor fysieke aanpassingen.				
Zeestad	-900			
Bureaunkosten voor Zeestad zijn beschikbaar tot eind 2023. Aangezien projecten nog doorlopen, is voortzetting bureaunkosten Zeestad ook nodig om projecten te kunnen voortzetten.				
Breewaterplein		-34	-34	-34
Zeestad CV/BV krijgt opdracht voor de herinrichting van het Breewaterplein. Het plein is al heringericht maar kan nog geoptimaliseerd worden: het parkeerterrein Breewaterstraat, de Breewaterstraat zelf en het deel tussen evenementenpleintje en parkeerterrein. Uit te voeren in combinatie met klimaatbestendig maken van de inrichting. Een deel van de werkzaamheden kunnen daarom worden gecombineerd met werkzaamheden aan het riool. Totale investeringsbedrag bedraagt €550.000. De hiermee samenhangende kapitaallasten bedragen €34.000 per jaar.				
Omvormingskosten Donkere Duinen en aanlegkosten Kees de Jagerpad		-7	-7	-7
In het beheerplan Donkere Duinen zijn omvormingskosten begroot van €70.000,-. Onder deze kosten vallen werkzaamheden die helpen om het bos om te vormen naar gemengd- naald-broekbos. Nu de gebiedsvisie voor de Donkere Duinen en Mariëndal is vastgesteld, wil het college op basis hiervan als eerste aan de slag met de aanleg van het Kees de Jager pad, een begaanbaar pad voor mensen met een beperking door de Donkere Duinen. De begrote kosten hiervoor bedragen €100.000,-.				
Seasaw	-500			
Eind 2023 wordt go - no go besluit genomen over de realisatie van de Seasaw. De investering in het project is ca. €10.000.000. Kansrijke fondsenwerving (hefboom externe middelen) vergt investering in voorbereiding en reservering voor cofinanciering ter hoogte van (minimaal) €500.000.				

Jan Blanken tentoonstelling	-95			
Bij de begrotingsbehandeling heeft het college een motie overgenomen inzake de Jan Blanken Tentoonstelling. Dit bedrag betreft een bijdrage voor de organisatie van de Jan Blanken tentoonstelling in gebouw 66.				
Onderhoudsbudget fiets-&kanoroute	-75	-75	-75	-75
Het structurele onderhoud van de fiets- en kanoroute.				
Bestrijding Japanse Duizendknoop	-65	-65	-65	-65
Door de sterke groei van de Japanse Duizendknoop worden inheemse plantensoorten verdrongen. De sterke wortelstokken en stengels van deze plant zijn in staat om schade te veroorzaken aan gebouwen, leidingen en wegen. Daarom is extra inzet op bestrijding nodig.				
Onderhoud strandslag Huisduinen	-20	-20	-20	-20
De aanleg van de nieuwe strandopgang Huisduinen zorgt voor een veiliger en attractievere opgang naar het strand. Dit bedrag is voor onderhoud en monitoring.				
Sportpark De Linie	-100			
Sloop van de 'groene schuur' en het voormalige (leegstaande) gebouw van scouting Jutters Reineiro op sportpark De Linie. De groene schuur wordt vervangen door een nieuwe opslagloods ten behoeve van Scholen aan Zee, Rugbyclub Den Helder, Cricket Club Den Helder en KCWF.				
Sporthal de Brug		-45	-45	-45
Voor het behoud van sporthal De Brug vraagt Zeemacht mogelijk om overname van de sporthal door de gemeente of (garantie voor) een lening. Bedragen zijn deels bekend (boekwaarde ongeveer €325.000 en sportmaterialen €100.000).				
Totaalkunstwerk De Nollen	-600	-600		
Stichting De Nollen heeft een plan opgesteld om tot afronding van het totaalkunstwerk (inclusief afbouw museum) te komen. Kostenprognose van de daaruit voortvloeiende uitvoering is vooralsnog rond de €8.000.000. Om fondsen te kunnen werven is cofinanciering vanuit de gemeente noodzakelijk. Uitgangspunt hier is 15%. Afronding van het totaalkunstwerk De Nollen is van belang in relatie tot de woningbouw rondom Station Zuid, zodat het gebied zijn geheel wordt ontwikkeld. Daarnaast draagt De Nollen bij aan het onderscheidend vermogen van Den Helder op het gebied van toerisme, erfgoed, natuur en cultuur (is van internationale waarde).				
Subsidieregeling gemeentelijke monumenten	-100	-100		
In Den Helder voert de gemeente actief beleid op het aanwijzen van bouwwerken als gemeentelijk monument. Voor eigenaren van deze bouwwerken betekent de aanwijzing een lastenverzwaring, met name vanwege de grotere regeldruk en vanwege de noodzaak voor specifiek onderhoud. Een tegemoetkoming in de meerkosten kan geregeld worden door middel van een fonds (met plafond).				
Gevelrenovatie Julianaplein en Marsdiepplein	-750	-750		
Voor de aanpak van de gevels in de winkelcentra is in totaal al €1.850.000 beschikbaar gesteld. Een deel is al besteed via de subsidieregeling voor het entreegebied Den Helder omgeving Julianaplein. De uitvoering van deze regeling vraagt om extra budget. Daarnaast is er een regeling voor de aanpak van de gevels aan de Marsdiepstraat in het leven geroepen. Om hieraan bij te dragen reserveren we een extra budget van €1.500.000.				
Gedenkteken eerste generatie Molukse marinemensen	-50			
Op 19 december 2022 is een motie aangenomen waarin het college is opgedragen te zorgen voor een gedenkteken voor de eerste generatie Molukse Marinemensen in Den Helder.				

Topsportfonds	-50	-100	-100	-100
Middels de eerste begrotingswijziging van 2023 was er voor 2023 en 2024 een budget van €50.000 gereserveerd voor het Topsportfonds. De uitvoering van de topsportregeling willen wij beleggen bij het Olympisch Netwerk. Hiermee kunnen we borgen dat de juiste sporters in aanmerking komen voor een bijdrage en dat er een goed begeleidingsprogramma wordt neergezet. De extra kosten zijn bestemd voor de inhuur van uren bij het Olympisch Netwerk. Benodigde budget is €100.000 per jaar.				
Nautisch evenement	-150			
Tussen de edities van Sail Den Helder willen we andere grote nautische evenementen faciliteren. De investering door de gemeente levert vooral een "social return on investment" op. Vanuit een uitvoeringsorganisatie van de Europese commissie is de vraag ontvangen of Den Helder in 2024 meedoet aan het organiseren van een zeiltocht langs twaalf Europese havensteden.				
Subsidies			300	300
Er wordt kritisch gekeken naar de subsidiebudgetten. Met onze partners gaan we in gesprek over mogelijkheden tot samenwerking en het voorkomen van dubbelingen. Omdat wij noodzakelijke bezuinigingen verwachten per 2026 willen we met Helderse Vallei, De Kampanje, Triade en Kopgroep in gesprek om tot totaal bezuiniging van € 300.000 te komen per 1 januari 2026.				
Inzet brede SPUK			200	200
De inzet van de brede specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis zal worden ingezet om het tekort binnen het programma met € 200.000 te verminderen.				
<i>Technisch financiële ontwikkelingen</i>	-994	-970	-1.117	-1.208
Saldo van baten en lasten	-43.631	-40.059	-38.294	-38.341

Toelichting investeringen en reserves

Investerings

Investerings	2024
economisch	2.584
Nieuw perspectief gebiedsgericht	86
Nieuw perspectief niet gebiedsgericht (straatverlichting)	73
Overdekte fietsenstalling stadshart	1.200
FC DH accommodatie	800
Sporthal de Brug	425
maatschappelijk	6.663
Vervangingsinvesteringen wegen	1.454
Gebiedsgerichte aanpak	888
Nieuw perspectief gebiedsgericht	634
Nieuw perspectief niet-gebiedsgericht	537
Herinrichting speelterreinen 2024	230
Herplant bomen agv iepziekte	200
Opknappen kades Helders kanaal	2.000
Breewaterplein	550
Omvormingskosten Donkere Duinen en aanlegkosten Kees de Jagerpad	170
economisch heffing	9.012
Riolering Kruiszwijn 3-5	2.725
Riolering Centrum	2.000
Riolering Oostslootbuurt	2.000
Verbeteringsmaatregelen SSW	1.000
Riolering Huisduinen	500
Riolering Kruiszwijn 1,2	450
Riolering Tuindorp Oost	200
Gemalen bouwkundig	77
Gemalen mechanisch	35
Riolering Geleerdenbuurt	25
Totaal	18.259

Reserves

Reserves	toevoeging	onttrekking
Bestemmingsreserves	100	214
Bodemsanering, jaarlijkse mutaties	100	25
Pijler/Herderschee, kapitaallasten		52
Onderwijscluster Pasteurstraat, kapitaallasten		64
Noorderhaaks, kapitaallasten		23
Reconstructie Polderweg, kapitaallasten		11
Fietspad Duinweg, kapitaallasten		4
Streepjesberg, kapitaallasten		2
Villa Kakelbont, kapitaallasten		14
Sportlaan 10 Spinaker, kapitaallasten		19
Subtotaal	100	214
Saldo onttrekkingen		114

Financiële begroting

Overzicht financiële begroting

Inleiding

In dit hoofdstuk besteden wij aandacht aan een aantal financiële aspecten van de begroting. We geven een overzicht van de ontwikkeling en samenstelling van de algemene middelen en lichten de ontwikkeling van het geraamde saldo naar 2027 toe. Daarna volgt een onderdeel met daarin opgenomen de meerjarige balansen; deze zijn voorgeschreven door het BBV. Bij de programma's zijn de tabellen met de financiële informatie over 'Wat gaat het kosten?' vermeld. Tot slot zijn de technische uitgangspunten, die gebruikt zijn voor het actualiseren van de begroting, in dit hoofdstuk verwerkt.

Als basis voor de begroting dient de op 2 november 2022 vastgestelde begroting 2023 en de in dezelfde vergadering vastgestelde eerste begrotingswijziging 2023 met daarin de vertaling van het coalitieakkoord. Vervolgens zijn de effecten uit de eerste tussenrapportage van 2023 verwerkt.

In de begroting zijn naast de meicirculaire 2023 en een aantal aanvullende autonome mutaties ook de voorstellen voor nieuw beleid verwerkt.

De inhoudelijke toelichtingen op de mutaties treft u aan in de programma's waar deze betrekking op hebben onder het hoofdstuk 'Wat gaat het kosten?'.

Een nadere toelichting op de mutatie Gemeentefonds treft u daarnaast aan bij het onderdeel 'Algemene dekkingsmiddelen' in dit hoofdstuk.

De financiële vertaling van deze punten geeft het volgende beeld (- is nadelig; + is voordelig)

Ontwikkeling begrotingssaldi

(x € 1.000)

Begrotingssaldi	2024	2025	2026	2027
Stand MJB 2024-2027 na 1e tussenrapportage	8.486	10.529	2.214	2.214
Eerste begrotingswijziging	-5.409	-2.930	-2.930	-2.930
saldo primitieve begroting + eerste begrotingswijziging	3.077	7.599	-716	-716
Eerste tussenrapportage 2023	-6.916	-8.292	-6.400	-6.359
Saldo na eerste tussenrapportage	-3.839	-693	-7.116	-7.075
<i>Ontwikkelingen:</i>				
Gemeentefonds: meicirculaire 2023	6.993	7.720	5.607	5.136
Indexatie 2024	-7.037	-7.037	-7.037	-7.037
Openstellingsvergoeding zwembad	-433	-433	-433	-433
Onderhoudsvoorziening gemeentelijke gebouwen	-336	-336	-336	-336

Kapitaallasten (onderuitputting, actualisatie)	300	96	-254	-43
Inzet stelpost indexaties 2023	500	500	500	500
Diverse actualisaties	-112	290	90	11
Totaal nagekomen mutaties	-125	800	-1.863	-2.202
<i>Voorstellen nieuw beleid (uitwerking Kadernota)</i>				
Inzet MAZL (Meer aandacht voor ziekgemelde leerling) methodiek	-46	-46	-46	-46
Schoolmaatschappelijk werk in het primair onderwijs	-35	-35	-35	-35
Inzet ervaringsdeskundigen in sociale wijkteams	-40	-40	-40	-40
Uitvoering lokale inclusieagenda	-15	-15	-15	-15
Vorbereidingskrediet Koegraspolder	-125	-125		
Strategisch plan verkeersveiligheid	-125	-125		
Uitvoeringsprogramma Fietsvisie	-45	-45	-45	-45
Doorfietsroute		-36	-36	-36
Overdekte fietsenstalling stadshart		-42	-42	-42
Helders Perspectief	-300	-300	-300	-300
Lobby Den Helder	-25	-25	-25	-25
Tekpark	-75	-75	-75	-75
Opknappen kades Helders kanaal	-20	-97	-158	-205
FC DH accommodatie		-22	-22	-22
Quelderduyn	-800			
Beweegtuinen	-50			
Zeestad	-900			
Breewaterplein		-34	-34	-34
Omvormingskosten Donkere Duinen en aanlegkosten Kees de Jagerpad		-7	-7	-7
Seasaw	-500			
Jan Blanken tentoonstelling	-95			
Onderhoudsbudget fiets-&kanoroute	-75	-75	-75	-75
Bestrijding Japanse Duizendknoop	-65	-65	-65	-65
Onderhoud strandslag Huisduinen	-20	-20	-20	-20
Monitor Toerisme en recreatie		-20		-20
Leader	-30	-30	-30	-30

Sportpark de Linie	-100			
Sporthal de Brug		-45	-45	-45
Totaalkunstwerk De Nollen	-600	-600		
Subsidieregeling gemeentelijke monumenten	-100	-100		
Armoedebeleid	-300	-300		
Inwonersbetrokkenheid	-40	-40	-40	-40
Maritiem cluster	-500			
Gevelrenovatie Julianaplein en Marsdiepplein	-750	-750		
Gedenkteken eerste generatie Molukse marinemensen	-50			
Topsportfonds	-50	-100	-100	-100
Fonds cofinanciering subsidieaanvragen	-200	-200		
Nautisch evenement	-150			
Regionale samenwerking sociaal domein		-206	-206	-206
Beheersmaatregelen sociaal domein	1.865	2.220	2.270	2.170
Beleidswijzigingen sociaal domein		2.000	3.000	3.000
Subsidies			300	300
Extra bezuiniging subsidies			675	675
Inzet Brede SPUK			200	200
Bezuiniging stichting Sportservice			25	25
Totaal nieuw beleid	-4.361	600	5.009	4.842
Totaal mutaties programmabegroting 2024	-4.486	1.400	3.146	2.640
Stand begroting 2024-2027	-8.325	707	-3.970	-4.435

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen moeten volgens het BBV afzonderlijk worden toegelicht, maar hangen samen met verschillende programma's. Met een omvang van ongeveer € 171 miljoen beslaat dit onderdeel ruim meer dan de helft van de totale baten van de gemeente. Deze algemene middelen zijn vrij om in te zetten en worden gebruikt om de publieke taken te bekostigen die niet met andere specifieke middelen (eigen bijdragen, doeluitkeringen) worden bekostigd in de programma's. In deze paragraaf lichten we de algemene dekkingsmiddelen toe, exclusief de mutaties in de reserves. De reservemutaties inzake de algemene dekkingsmiddelen en de toelichting daarop treft u onder programma 1 aan.

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening	Begroting	Begroting			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Baten						
Opbrengst deelnemingen	1.030	1.058	1.058	1.058	1.058	1.058
Saldo Financiering	2.003	1.945	2.513	2.492	2.468	2.434
Deelfonds Sociaal Domein	18.590	13.675	14.714	14.521	14.417	14.202
Lokale heffingen	14.038	15.273	15.975	15.975	15.975	15.975
Gemeentefonds	128.116	132.507	140.017	140.594	130.092	129.585
Lasten						
Saldo Financiering	-1.951	-1.915	-2.487	-2.477	-2.464	-2.455
Lokale heffingen	-609	-656	-698	-698	-698	-698
Opbrengst deelnemingen	-540	-30	-30	-30	-30	-30
Saldo	160.676	161.857	171.063	171.436	160.818	160.071

Toelichting:

Lokale heffingen (gesaldeerd voordelig effect van € 660.000 t.o.v. begroting 2023)

De lokale heffingen bestaan uit de onroerende zaakbelasting, toeristen- en forensenbelasting. Op de lokale heffingen is een inflatiecorrectie van 4,6% toegepast in overeenstemming met de technische uitgangspunten van de begroting. Dit zorgt voor een stijging van de baten met een bedrag van € 702.000. Vanwege de omvang van de onroerende zaakbelasting vindt daar de grootste stijging plaats.

Gemeentefonds (voordelig effect van € 7,5 miljoen t.o.v. begroting 2023)

Jaarlijks verschijnen meestal drie circulaire. De meicirculaire geeft de vertaling van de Voorjaarsnota van de Rijksoverheid, de septembercirculaire de vertaling van de Miljoenennota en de decembercirculaire rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af.

Het uitgangspunt bij de begroting is de meicirculaire. Inhoudelijk bent u over de meicirculaire 2023 geïnformeerd via een raadsinformatiebrief over dit onderwerp. Ten opzichte van de gewijzigde begroting 2023 is de algemene uitkering € 7,5 miljoen hoger. Deze stijging wordt grotendeels (voor € 7 miljoen) veroorzaakt door de jaarlijkse loon- en prijsbijstelling die in de meicirculaire plaatsvindt.

De stijging van de algemene uitkering in de meicirculaire 2023 is niet voldoende om de door ons berekende index voor loon- en prijsstijgingen af te dekken. Dit heeft de volgende oorzaken:

- Het Rijk heeft in de Najaarsnota 2022 een extra prijscompensatie voor gemeenten toegezegd van in totaal € 300 miljoen die in de meicirculaire 2023 uitgekeerd zou worden. Nu de meicirculaire verschenen is, blijkt

het Rijk slechts € 127 miljoen uit te keren. Het Rijk heeft de loonstijging uit de berekening van de hoogte van de prijscompensatie gehaald.

- Bij de bepaling van de indexatie 2024 gaan we in Den Helder uit van de meest recente percentages berekend door het Centraal Planbureau (CPB) uit maart 2023. Het Rijk gaat bij de bepaling van de loon- en prijsindex uit van andere door het CPB berekende, lagere percentages dan waar wij als gemeente mee te maken krijgen.
  - Wegens het instellen van de nieuwe financieringssystematiek* vanaf 2026 is het basisniveau van het Gemeentefonds ten opzichte van de voorgaande jaren verlaagd. Daardoor wordt de loon- en prijscompensatie over die jaren ook lager.
  - Als het Rijk de normering 'trap op, trap af' met de rijksuitgaven had voortgezet, was het gemeentefonds in 2026 € 1,9 miljard hoger geweest en in 2027 € 2,7 miljard hoger, zo heeft de minister van Financiën in een toelichting op de Voorjaarsnota bekend gemaakt.
- * Het kabinet onderzoekt of gemeenten vanaf 2026 meer ruimte kunnen krijgen om zelf belasting te heffen. Vooruitlopend hierop krijgen gemeenten vanaf dat jaar minder geld uit het gemeentefonds.

(Integratie-uitkering) Sociaal Domein (voordelig effect van € 1 miljoen t.o.v. begroting 2023)

De stijging van de integratie-uitkering (IU) Sociaal Domein in 2024 is te verklaren doordat de deelluitkeringen Participatie en Beschermd wonen verhoogd zijn met een loon- en prijscompensatie.

Hervormingsagenda Jeugd

De Hervormingsagenda Jeugd bevat een groot pakket maatregelen om de jeugdzorg te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. Het Rijk stelt via het gemeentefonds € 1,8 miljard beschikbaar aan gemeenten voor jeugdzorg met daarin een oplopende bezuiniging tot structureel € 1 miljard vanaf 2027 verwerkt. Daarnaast is er met ingang van 2024 een aanvullende bezuiniging ingesteld van € 100 miljoen in 2024 oplopend tot structureel € 511 miljoen vanaf 2027. Hiervan is overeengekomen dat deze bezuiniging alleen doorgang vindt als het Rijk tijdig met beleidsmaatregelen komt. Vanwege de vertraging in de totstandkoming van de hervormingsagenda is de aanvullende bezuiniging in 2024 komen te vervallen. Wij zijn ervan uitgegaan dat de aanvullende bezuiniging in 2025 ook niet doorgaat.

Den Helder ontvangt in 2024 € 5,3 miljoen en in 2025 € 3,2 miljoen ter compensatie van de kosten voor Jeugdzorg. Het Rijk, de VNG en Interprovinciaal Overleg hebben destijds afgesproken dat gemeenten een stelpost mochten opnemen in de begroting voor de nog te ontvangen middelen. Dit hebben wij gedaan, waardoor er nu per saldo in 2024 nog € 307.000 extra geld beschikbaar komt voor Jeugdzorg en in 2025 € 246.000 minder. Deze middelen zijn verrekend met de budgetten voor jeugdzorg.

Saldo financiering

De gemeente Den Helder hanteert een systeem van integrale financiering. In dit systeem bestaat geen direct verband tussen een bepaalde investering en het aantrekken van financieringsmiddelen. Alle rentebaten en rentelasten worden aan de taakvelden/programma's toegerekend op basis van de boekwaarde van de activa per 1 januari 2024 tegen een zogenaamd renteomslag percentage.

Het renteomslag percentage is ten opzichte van 2023 gestegen met 0,2%. Dit komt doordat er begin 2023 een nieuwe langlopende lening is aangetrokken waardoor de gemeente hogere rentelasten heeft dan in 2023. Hogere rentelasten veroorzaken (door het gestegen renteomslag percentage) een hogere doorberekening aan de activa waardoor ook de baten op saldo financiering toenemen ten opzichte van 2023.

Overhead

Overhead	rekening	begroting	begroting			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Totaal overhead	26.684	30.966	31.531	30.702	30.578	30.537
Totaal omzet	242.678	242.671	254.628	245.520	238.246	236.794
In % van de omzet	11,00%	12,76%	12,38%	12,50%	12,83%	12,90%

De systematiek van overhead houdt in dat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces onder overhead vallen. Deze overheadkosten mogen op grond van het BBV niet worden doorberekend aan de verschillende programma's.

Uitzonderingen zijn:

- Grondexploitaties;
- Investerings;
- (Subsidie) projecten.

De doorbelastingen hiervan moeten als een aftrekpost worden opgenomen onder het onderdeel overhead. Het resterende saldo op de overheadkosten moet afzonderlijk zichtbaar gemaakt worden zoals in bovenstaand overzicht. Voor 2024 is er € 31,6 miljoen aan overhead begroot. Dit betreft het netto-bedrag. Concreet komt het erop neer dat ongeveer € 0,2 miljoen aan deze uitzonderingen kunnen worden doorberekend.

Voor de tarieven en leges moet apart een opslagpercentage voor de overhead worden berekend. In de paragraaf Lokale heffingen wordt de kostendekkendheid van de verschillende tarieven en leges, rekening houdend met de opslagpercentage overhead, aangetoond.

De kosten van overhead zijn onder andere:

- ICT;
- Huisvestingslasten;
- Personele kosten;
- Juridische kosten.

Ten opzichte van het begrotingsjaar 2023 zijn de overheadkosten met € 0,6 miljoen gestegen. Deze stijging wordt deels veroorzaakt door gestegen salarislaster vanwege de nieuwe CAO voor gemeenteamttenaren.

Meerjaren begroting

Meerjarenbegroting	rekening	begroting	begroting			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Exploitatie						
Lasten	-232.703	-236.398	-248.521	-239.012	-231.738	-230.285
Baten	239.285	231.041	242.480	242.882	230.931	229.014
subtotaal	6.581	-5.356	-6.041	3.871	-807	-1.272
Reserves						
Stortingen (lasten)	-9.975	-6.273	-6.108	-6.508	-6.508	-6.508
Onttrekkingen (baten)	7.957	9.273	3.822	3.345	3.345	3.345
subtotaal	-2.018	2.999	-2.285	-3.163	-3.163	-3.163
Saldo van baten en lasten	4.563	-2.357	-8.326	707	-3.970	-4.435

De (meerjaren)begroting is met inachtneming van de technische uitgangspunten en de gegevens in de begroting 2023, eerste begrotingswijziging, eerste tussenrapportage, overige autonome ontwikkelingen en ten slotte ontwikkelingen uit de algemene uitkering samengesteld. Daarnaast zijn diverse voorstellen voor nieuw beleid verwerkt.

Vennootschapsbelasting

Inmiddels is voor de jaren 2016 tot en met 2021 een zogeheten nihil aangifte ingediend voor de Vennootschapsbelasting. De aangifte over 2022 moet vóór 1 november 2023 door de Belastingdienst zijn ontvangen.

In 2019 heeft de Belastingdienst het standpunt ingenomen dat de vergoedingen die een gemeente ontvangt voor de inzameling van reststromen (textiel, plastic, oud ijzer, papier etc.) een fiscaal belaste activiteit is. Dit heeft (relatief geringe) gevolgen voor zowel de reeds ingediende aangiften als de toekomstig verschuldigde belasting. De verwachting is dat er (mede) als gevolg hiervan een bedrag aan vennootschapsbelasting is verschuldigd van ongeveer € 1.000 per jaar. Voor de gemeente Den Helder geldt tevens dat de afvalinzameling is ondergebracht bij de Huisvuilcentrale (HVC) in Alkmaar. Wij zijn van mening dat, op basis van de uitgangspunten van de NVRD, de VPB-last bij de HVC ligt en niet bij de gemeente Den Helder. Dit hebben wij ook gecommuniceerd met de Belastingdienst. Op het moment van het opstellen van deze begroting hebben wij nog geen verzoek en/of reactie van de Belastingdienst mogen ontvangen om onze aangifte van de afgelopen jaren te wijzigen.

In 2020 is duidelijk geworden dat de Belastingdienst van mening is dat de opbrengsten van reclameconcessies belast zijn met vennootschapsbelasting. De Belastingdienst vindt dat sprake is van een onderneming. Gemeenten daarentegen vinden dat sprake is van normaal vermogensbeheer. Dat laatste blijft buiten de heffing van vennootschapsbelasting. Hierover lopen verschillende zaken tussen gemeenten en de Belastingdienst, maar hierop is nog geen uitspraak gekomen. Vooralsnog houden wij het op normaal vermogensbeheer.

Onvoorzien

Het BBV verplicht gemeenten een post voor onvoorziene uitgaven op te nemen. Deze post is bedoeld om onvoorziene negatieve ontwikkelingen te kunnen opvangen. Omdat in de praktijk deze post niet wordt ingezet is deze bepaald op € 5.000.

Geprognosticeerde balans

Omschrijving	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	22.532	25.825	24.978	22.410	19.842	17.277
Materiële vaste activa	138.000	133.992	147.509	163.031	169.165	173.403
Financiële vaste activa	70.503	88.323	88.144	87.964	87.784	87.647
Totaal vaste activa	231.035	248.140	260.631	273.405	276.791	278.327
Vlottende activa						
Onderhanden werk	10.136	8.662	7.546	5.463	1.725	1.456
Overige voorraden	65					
Vorderingen	26.720	26.720	26.720	26.720	26.720	26.720
Liquide middelen	20.915	7.390				
Overlopende activa	10.558	10.558	10.558	10.558	10.558	10.558
Totaal vlottende activa	68.394	53.330	44.824	42.741	39.003	38.734
Totaal activa	299.429	301.470	305.455	316.146	315.794	317.061

Vaste passiva						
Eigen vermogen						
Algemene reserve	22.262	21.410	18.626	10.300	11.007	7.037
Bestemmingsreserve	35.838	34.290	37.003	40.166	43.329	46.492
Resultaat jaarrekening	4.488	-2.356	-8.326	707	-3.970	-4.434
Vreemd vermogen						
Voorzieningen	10.052	10.191	10.977	11.717	12.418	13.027
Onderhandse leningen	184.259	196.131	193.000	191.000	189.000	187.000
Vaste schulden						
Totaal vaste passiva	256.899	259.666	251.280	253.890	251.784	249.122
Vlottende passiva						
Liquide middelen			12.369	20.450	22.205	26.134
Kortlopende schulden	15.082	15.082	15.082	15.082	15.082	15.082
Overlopende passiva	26.742	26.742	26.742	26.742	26.742	26.742
Totaal vlottende passiva	41.824	41.824	54.193	62.274	64.029	67.958
Totaal passiva	298.723	301.490	305.473	316.164	315.813	317.080

Conform de wijzigingen vanuit het BBV zijn wij verplicht om een geprognosticeerde begin- en eindbalans voor het begrotingsjaar en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar op te nemen. Op deze manier kan de raad meer inzicht krijgen in de ontwikkeling van het EMU-saldo, de solvabiliteit en liquiditeit van de gemeente in een

meerjarig perspectief. Als afgeleide hiervan ook in de ontwikkeling vanonder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte.

Technische uitgangspunten

Voor de begroting 2024 wordt uitgegaan van de volgende technische uitgangspunten:

Uitgangspunten	perc.
Loonontwikkeling	5,10%
Prijsontwikkeling	4,00%
Gemeenschappelijke regelingen	7,10%
Gesubsidieerde instellingen	4,80%
Gemeentelijke heffingen	4,60%

Overige ontwikkelingen

In het kader van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) dienen wij nog aandacht te besteden aan de volgende onderdelen:

- De jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbare volume; dit heeft betrekking op de voorziening wachtgeld voormalige wethouders; zie voor een toelichting bij de desbetreffende voorziening.
- De investeringen, onderverdeeld naar investeringen met economisch en maatschappelijk nut; dit wordt per programma gepresenteerd. In het eerdere Bbv had de gemeente de vrijheid om investeringen met een maatschappelijk nut (wegen, parken, etc.) al dan niet te activeren en daarbij versneld af te schrijven. Dit leidde tot grote verschillen tussen gemeenten. In het vernieuwde Bbv dienen investeringen met een maatschappelijk nut, evenals investeringen met een economisch nut, te worden geactiveerd en over de verwachte levensduur te worden afgeschreven.
- De financiering; dit onderdeel wordt behandeld in de financieringsparagraaf met inbegrip van de opbouw van de rente-omslag.
- De stand en het gespecificeerde verloop van reserves; dit wordt per programma gepresenteerd.
- De stand en het gespecificeerde verloop van voorzieningen; dit wordt per programma gepresenteerd.

Paragrafen

Overzicht paragrafen

Weerstandsvermogen

Algemeen

Deze paragraaf biedt op basis van een risicoanalyse en een overzicht van financiële kengetallen inzicht in de financiële positie van de gemeente Den Helder.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen om risico's te kunnen opvangen, die niet op een andere wijze zijn afgedekt. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de verhouding weerstandscapaciteit aan de ene kant en de risico's aan de andere:

1. De weerstandscapaciteit betreft de beschikbare middelen en mogelijkheden om niet begrote en onvoorziene kosten (risico's) op te vangen.
2. De risico's die we noemen en opnemen, zijn de risico's van materiële betekenis. De berekening is als volgt: beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit op basis van de risico's.

We willen over een toereikend weerstandsvermogen beschikken om te voorkomen dat iedere financiële tegenvaller ons dwingt tot bezuinigingen of ten koste gaat van bestaande taken. In het coalitieakkoord is een minimumpositie van 1,0 afgesproken.

De beoordeling van de ratio en de te nemen maatregelen zijn in de volgende tabel weergegeven:

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis	Beheersmaatregel
>2,0	Uitstekend	Mogelijk om extra risico's te nemen/investeren
1,4 -< 2,0	Ruim voldoende	Weerstandscapaciteit hoeft niet te worden vergroot
1,0 -< 1,4	Voldoende	Consolideren weerstandscapaciteit en risico's
0,8 -< 1,0	Matig	Weerstandscapaciteit verhogen op middellange termijn
0,6 -< 0,8	Onvoldoende	Weerstandscapaciteit verhogen op korte termijn
< 0,6	Ruim onvoldoende	Bezuinigen en risico's mijden

Risico's

Per risico kijken we wat deze financieel voor ons betekent als deze zich voordoet. Ook de frequentie in de tijd is een wegingsfactor. Al deze beoordelingen resulteren in een risicoscore. Hieronder het overzicht van de rekenpercentages die horen bij de risicoscores.

Frequentie voordoen kans	Kans-percentages
Minder dan of 1 keer per 10 jaar	5
Een keer per 5 - 10 jaar	10
Een keer per 2 – 5 jaar	25
Een keer per 1 – 2 jaar	50
Een of meer keer per jaar	100

Risicobedrag = rekenpercentage per risico x maximaal financieel gevolg.

Het weerstandsvermogen (de verhouding van de weerstandscapaciteit ten opzichte van het risicobedrag van de gemeente) geeft de volgende uitkomst:

Weerstandsvermogen	2024	2025	2026	2027
weerstandscapaciteit	13.351.387	14.058.863	10.088.742	5.653.915
risico's	8.653.000	8.653.000	8.653.000	8.653.000
weerstandsvermogen	1,5%	1,6%	1,2%	0,7%

Het weerstandsvermogen daalt in de meerjarenbegroting naar 0,7% in 2027. Deze daling is het gevolg van de gepresenteerde tekorten in 2026 en 2027 die worden veroorzaakt door de verlaging van de uitkering uit het gemeentefonds. In de begroting is het advies van de VNG overgenomen om deze daling te presenteren als een tekort en met de VNG te ijveren voor herstel van het gemeentefonds in plaats van op voorhand te gaan bezuinigen op de taken die de gemeente uitvoert. Dit werkt door in een daling van de algemene reserve en daarmee in beschikbare weerstandcapaciteit.

Tegelijkertijd wordt ook een lager bedrag aan risico's gepresenteerd dan in de programmabegroting 2023 en de kadernota 2024. Dit bedrag ontwikkelt zich in de periode 2024-2027 verder niet. Het risicobedrag wordt in de gehanteerde methodiek bepaald als één actueel bedrag waarin de omvang en kans van optreden is meegewogen.

Het gepresenteerde bedrag is ruim € 5 miljoen lager dan in de programmabegroting 2023. Deze daling wordt is het gevolg van het opnieuw bepalen van de risico's Sociaal Domein en gemeentefonds.

In het risico Sociaal Domein is het risico van een tekort op de BUIG vervallen. Voor de Buig is inmiddels een reserve ingesteld. Als zich tegenvallers op het vlak van de BUIG voordoen gaat eerst de storting in de reserve omlaag en vervolgens kan de bestaande reserve worden ingezet. Daarmee is dit risico voor de bepaling van het weerstandsvermogen afgedekt.

Voor de overige onderdelen Jeugd en WMO wordt nog rekening gehouden met een risicobedrag van € 9 miljoen en een kans van 50%. Hiervoor zijn in de begroting beheersmaatregelen verwerkt.

Voor de uitkering uit het gemeentefonds geldt dat het risico van de daling van de uitkering in 2026 en 2027 nu is verwerkt in de begroting. Als gevolg hiervan neemt de beschikbare weerstandscapaciteit al af met ruim € 8 miljoen. Dat hoeft daarom niet nog een keer gepresenteerd te worden als risico. Daarmee zijn niet alle risico's weg. Nog steeds bestaat het risico van een te lage compensatie voor de stijging van lonen en prijzen. In de bepaling van het risicobedrag is dit meegenomen als € 1,6 miljoen (zijnde afgerond 1% van de volledige uitkering) en een kans van 50%. Dit risico wordt jaarlijks geëvalueerd aan de hand van de analyses van de circulaire inzake het gemeentefonds.

De risico's kunnen als volgt worden samengevat:

Omschrijving risico	max. risico bedrag	totaal risico bedrag
garantstellingen zonder achtervang	81.454.000	1.672.000
garantstellingen met achtervang WSW	212.493.000	2.126.000
geldleningen	52.632.000	3.089.000
overige risico's	40.959.000	8.495.000
totaal	388.863.000	15.382.000
factor voordoen alle risico's tegelijk 40%		6.153.000
basisbedrag voor overige risico's		2.500.000
totaal risicobedrag		8.653.000

Exploitatie Willemsoord

De leningenportefeuille van Willemsoord bv is ondergebracht bij de gemeente (raadsbesluit 28 september 2020). Daarmee is het risico van stijgende variabele rente voldoende ondervangen.

Een ander risico voor Willemsoord bv is de omvang van de kosten van onderhoud voor het in stand houden van de monumenten. Door de bijdrage die de gemeente beschikbaar stelt voor deze onderhoudskosten en de verhoogde bijdrage van het Rijk voor het onderhoud van rijksmonumenten (van 50 naar 60% van de noodzakelijke kosten) is dit risico voor een deel ondervangen. Willemsoord bv draagt niet de kosten voor het onderhoud van de gebouwen 66 en 72 (nieuwe stadhuis). Voor de andere gebouwen die in economisch eigendom zijn bij Willemsoord bv wordt een meerjarig onderhoudsplan uitgevoerd.

Het college heeft de raad geïnformeerd over het in 2023 uitvoeren van een onderzoek naar de huidige en toekomstige situatie van Willemsoord bv en de Stichting Erfgoed Den Helder. Doel van het onderzoek is om helder te krijgen in welke mate de bedrijfsvoering aansluit bij de kaders die aan de oprichting van de Stichting Erfgoed Den Helder en Willemsoord bv zijn verbonden en of de bedrijfsvoering voldoende aansluit op de huidige context en hiermee voldoende toekomstbestendig is, of aanpassing van de kaders nodig is.

Port of Den Helder nv

In 2021 heeft op initiatief van de gemeenteraad een onderzoek naar de bedrijfsvoering binnen PoDH plaatsgevonden. Aangegeven is de effecten voor bekostiging van de publieke functies nader te beoordelen en het gesprek over de opvolging van de aanbevelingen met PoDH aan te gaan.

Eind 2022 heeft dit geresulteerd in het afsluiten van een service-level agreement (SLA) tussen gemeente en PoDH. Afsproken is dat de gemeente het onderhoud aan de publieke kunstwerken en de kosten van de wettelijke (nautische) taken voor haar rekening neemt. In totaliteit is hier structureel een bedrag van zo'n € 1,4 miljoen mee gemoeid. In 2023 zal nog worden onderzocht in hoeverre de aanbeveling om de gronduitgifte van Kooypunt en Kooyhaven ondergebracht kan worden bij een ontwikkelmaatschappij. De gronduitgifte is nu onderdeel van het verdienmodel van PoDH. De inzet is erop gericht dat PoDH voor de langere termijn een gezonde en duurzame exploitatie heeft en dat incidentele tegenvallers niet direct tot problemen leiden. Het afsluiten van de SLA in december 2022 is hier een voorbeeld van en heeft tot het gevolg dat het risicoprofiel van PoDH kan worden verlaagd nu de gemeente het onderhoud van de publieke kunstwerken en wettelijke nautische taken voor haar rekening neemt.

Luchthaven Den Helder bv

De luchthaven bevindt zich in een transitieperiode. Inkomsten gerelateerd aan de olie- en gaswinning nemen af. En de inkomsten uit activiteiten gerelateerd aan windenergie op zee zijn nog onvoldoende om het gat te dichten.

Deze situatie duurt naar verwachting tot minstens 2030. Ingezet wordt op positionering van Den Helder Airport als nationale offshore helikopter luchthaven om zo voldoende volume vliegbewegingen te behouden. Door ook de "fixed wing" capaciteiten van de luchthaven breder in te zetten, vindt verdere diversificatie van de dienstverlening plaats. In 2022 vond een onttrekking van de kapitaalreserve van Den Helder Airport cv. plaats. Dat was gezien de huidige vermogenspositie van Den Helder Airport cv mogelijk maar wel eenmalig. De liquiditeitspositie van de onderneming was voldoende om deze onttrekking aan de kapitaalreserve mogelijk te maken. Naast de kapitaalonttrekking is tussen de vennoten afgesproken om tot een aanpassing van de juridische structuur van Den Helder Airport te komen. Door omvorming van de cv naar een bv wordt de risicoverdeling tussen de vennoten gelijk verdeeld. Over de voorwaarden waaronder dit geschied wordt nog onderhandeld. Om eventuele (toekomstige) financiële risico's te kunnen beheersen is Den Helder Airport Cv in gesprek met het Rijksvastgoedbedrijf over de hoogte van de afdracht voor het civiel medegebruik van de luchthaven. In 2023 wordt de verkeersleiding van Defensie overgenomen door de Luchtverkeersleiding Nederland. Het is nog niet

bekend wat hiervan de financiële consequenties zijn en welk effect dit heeft op de exploitatie van Den Helder Airport Cv.

Schadeclaims en planschade

In deze paragraaf treft u een overzicht van de tegen de gemeente Den Helder ingediende schadeclaims en de risico's die er bestaan op planschades. Planschade is financiële schade die een persoon of bedrijf lijdt als gevolg van een planologische maatregel. Zo'n maatregel is in de meeste gevallen een wijziging van het bestemmingsplan of een omgevingsvergunning voor het afwijken van een bestemmingsplan.

Schadeclaims en planschades waarvan het verwachte effect op de programmarekening minder is dan € 75.000 zijn buiten beschouwing gelaten. Ook zijn twee schadeposten voor de gemeente weergegeven namelijk het pand Middenweg 172-174 en het zwembad. De gemeente wil die schade verhalen op een wederpartij maar als dat niet lukt zal de gemeente naar verwachting zelf de kosten moeten dragen.

Schadeclaims

Aanbesteding onkruidbestrijding

Er is een vordering naar aanleiding van een doorlopen aanbestedingsprocedure Veeg- en onkruidbeheer uit 2011. Na gunning van de opdracht is door de rechter vastgesteld dat de winnende inschrijver de opdracht niet gegund had mogen worden. In 2019 is de aansprakelijkheid van de gemeente, jegens een lid van de combinatie (de combinatie bestaat uit meerdere aannemers die gezamenlijk hadden ingeschreven), die de opdracht niet gegund had gekregen, definitief komen vast te staan. Dit was aanleiding voor een ander lid van dezelfde combinatie om de gemeente ook aansprakelijk te stellen en de gemeente hiertoe te dagvaarden. De gemeente heeft aansprakelijkheid erkend jegens dit andere lid van de combinatie.

Om de hoogte van de schade vast te stellen, is de combinatie in 2021 een schadestaatprocedure gestart bij de rechtbank Noord-Holland. De combinatie vorderde € 1.368.278 aan schade. Op 5 januari 2022 heeft de rechtbank Noord-Holland de schade in rechte vastgesteld. De hoogte van de schade is vastgesteld op € 107.865. De overige door de combinatie gevorderde schade is afgewezen: deze is naar het oordeel van de rechtbank niet voldoende onderbouwd of hiervoor is geen wettelijke grondslag. De gemeente heeft de in rechte vastgestelde schadevergoeding inmiddels vergoed aan de combinatie.

Tegen dit vonnis is door de combinatie hoger beroep ingesteld. De vordering als in beroep ingediend (€ 1.368.278), is in hoger beroep naar beneden bijgesteld naar € 766.579 (inclusief wettelijke rente tot en met 5 september 2022). Het hoger beroep loopt nog. Nu de gemeente op grond van het vonnis van de rechtbank reeds € 107.865 heeft voldaan, resteert voor het hoger beroep in deze procedure een risico van € 658.714. De gemeente verwacht dat ook in hoger beroep het gevorderde bedrag niet volledig voor vergoeding in aanmerking zal komen.

Middenweg 172-174

In 2022 heeft het Gerechtshof Amsterdam diverse arresten gewezen in de bodemzaken tussen de voormalig gebruiker van Middenweg 172-174 en de gemeente Den Helder. Het Gerechtshof heeft geoordeeld dat de gemeente het voormalig postkantoor in april 2018 mocht ontruimen. De kosten van de ontruiming en de opslag komen voor rekening van de voormalig gebruiker van Middenweg 172-174.

Ook besliste het Gerechtshof dat de gemeente de onderhandelingen met de voormalig gebruiker van Middenweg 172-174 over aankoop van het postkantoor niet had mogen afbreken. De gemeente is daarom aansprakelijk voor de eventuele schade die de voormalig gebruiker van Middenweg 172-174 mogelijk door het afbreken van de onderhandelingen heeft geleden. Het is aan hem om deze schade te onderbouwen. De verwachting is dat de te vorderen schade naar verwachting beperkt in omvang is. Dit zal naar verwachting slechts betrekking hebben op het negatief contractbelang.

Omdat de voormalig gebruiker van Middenweg 172-174 geen verhaal bood voor de kosten van ontruiming en opslag waartoe hij is veroordeeld, heeft de gemeente besloten de in beslag genomen kunstcollectie van de voormalig gebruiker van Middenweg 172-174 executoriaal te verkopen. Hiertegen heeft de voormalig gebruiker van de Middenweg 172-174 diverse executiegeschillen aanhangig gemaakt. Op 26 juli 2022 heeft het Gerechtshof Amsterdam in hoger beroep geoordeeld dat deze executieverkoop mag plaatsvinden.

In de periode november 2022 tot en met maart 2023 vond deze executieverkoop plaats in meerdere veilingen. De opbrengst van de executieverkoop wordt onder de schuldeisers verdeeld. Er moet rekening mee worden gehouden dat de opbrengst uit de executieverkoop niet afdoende verhaal biedt voor de gehele vordering van de gemeente op de voormalig gebruiker van Middenweg 172-174. Het risico in deze zaak wordt voorlopig als PM-post begroot.

Schade aan zwembad 'Het Heersdiep'

Na oplevering van zwembad 'Het Heersdiep' zijn diverse gebreken (o.a. scheurvorming in bassins en perronvloeren) geconstateerd. Het herstel hiervan is complex en kostbaar. De gemeente heeft de Aannemerscombinatie, die het zwembad heeft gerealiseerd, aansprakelijk gesteld en er is een pro forma procedure aanhangig gemaakt bij de Raad van Arbitrage in bouwgeschillen (RvA). Deze procedure is vervolgens op de parkeerrol gezet.

Partijen zijn in 2019 met elkaar in gesprek gegaan over een oplossing en er is gestart met een gezamenlijk onderzoek naar het herstel en de kosten daarvan. Uit dit onderzoek bleek dat nadere onderzoeken noodzakelijk waren. De gemeente heeft deze onderzoeken laten uitvoeren en betaald. Het laatste onderzoek is begin 2022 afgerond. Een deel van de gebreken (buffervaten) is hersteld door de gemeente. De kosten hiervan zijn € 115.078. De hoogte van de overige schade is nog niet exact bekend. Er is een ruwe inschatting gemaakt van de kosten voor het herstel van de bassins en perronvloeren. Op dit moment kan de totale schade echter nog niet exact worden ingeschat. Partijen hebben overleg gevoerd om te bekijken of de zaak in der minne kan worden opgelost zonder tussenkomst van de RvA.

De aannemerscombinatie heeft in dat kader inmiddels aangegeven het herstel van de perronvloeren ter hand te willen nemen en er heeft over de wijze van dit herstel overleg plaatsgevonden. Partijen verschillen echter van mening over de wijze van herstel, waarvoor de aannemerscombinatie verantwoordelijk is. Om het proces te versnellen hebben partijen gezamenlijk aan de RvA gevraagd om een bindend advies hierover te geven. Dit bindend advies wordt vóór 1 januari 2024 verwacht.

Na het bindend advies zal worden bekeken of met de aannemerscombinatie overeenstemming kan worden bereikt over de kosten van het herstel van de buffervaten en overige schade, die bij de aannemerscombinatie al is en nog zal worden neergelegd. Indien dit niet mogelijk blijkt, dan zal de procedure bij de RvA voor deze kosten en schade van de parkeerrol worden gehaald en de procedure worden hervat. Als de kosten en schade, mede op basis van het bindend advies, niet (volledig) verhaald kunnen worden op de aannemerscombinatie dan loopt de gemeente een financieel risico. Het risico wordt, met de kennis van nu, vooralsnog op ca. € 720.000 begroot.

Bestuursdwang

In verband met de beginselplicht tot handhaving en het feit dat bouwwerken geen gevaar mogen opleveren voor bewoners, gebruikers en omgeving is in maart 2022 tot handhaving overgegaan met betrekking tot een jachthaven. Doel hiervan is overtreding van diverse wetgeving, zoals o.a. Woningwet, Bouwbesluit 2012 en de Algemene plaatselijke verordening Den Helder 2021 (APV), te laten eindigen. De eigenaar is in eerste instantie in de gelegenheid gesteld de overtredingen te beëindigen. De daarvoor gegeven termijnen zijn meerdere malen verruimd. Dit heeft niet geleid tot de vereiste beëindiging van de overtredingen. Om die reden is een lastgeving aan de eigenaar opgelegd. Hij heeft ook niet aan deze lastgeving voldaan. Vanwege de mate van gevaarstelling

door de overtredingen is het noodzakelijk dat de gemeente de overtredingen zo spoedig mogelijk gaat beëindigen. De exacte kosten hiervoor zijn nog niet bekend, maar deze zullen omvangrijk zijn. Er wordt uitgegaan van meerdere tonnen in euro's. Eind 2023 is hierover naar verwachting meer bekend. De kosten worden verhaald op de eigenaar van de jachthaven. Voor zover deze geen verhaal biedt, komen de kosten voor rekening van de gemeente. Het risico in deze zaak wordt voorlopig als PM-post begroot.

Arbeidsrechtelijke geschillen

Er zijn momenteel geen arbeidsrechtelijke geschillen in behandeling bij de rechter.

Planschade en nadeelcompensatie

Algemeen

Ten gevolge van diverse bestemmingsplanprocedures en omgevingsvergunningen, bestaat er een (doorlopend) risico op planschade. Het is niet mogelijk om op voorhand uitspraken te doen over de hoogte van het mogelijke schadebedrag, maar het risico op planschade wordt momenteel op zeer gering ingeschat.

Besluiten op aanvragen omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder b, c of g van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, leveren de gemeente een risico van planschade op. Een inschatting hiervan leidt tot een risico van maximaal € 250.000. Hierbij wordt opgemerkt dat deze planschade doorgaans wordt verlegd naar de vergunninghouder/initiatiefnemer.

Voor planschade die het gevolg kan zijn van andere gewijzigde (bestemmings-)plannen wordt een bedrag van € 100.000 geraamd.

Nadeelcompensatie

Er is een verzoek om nadeelcompensatie ontvangen van een eigenaar van een pand dat zich bevindt in de nabijheid van de coffeeshops in de Koningstraat. Naar aanleiding van verleende vergunningen aan de coffeeshops claimt verzoeker € 618.542 aan financieel nadeel.

Het kan voorkomen dat gemeentelijk handelen of gemeentelijke besluitvorming rechtmatig is, maar wel financieel nadeel veroorzaakt. In bepaalde gevallen moet dat financieel nadeel dan worden vergoed, al dan niet gedeeltelijk. De hoogte van de compensatie moet redelijk zijn. De vergoeding dekt niet het volledige financiële nadeel.

Het verzoek om nadeelcompensatie is afgewezen, onder meer omdat de vordering is verjaard. Het door verzoeker ingediende bezwaar en nadien ingestelde beroep is ongegrond verklaard. Vervolgens is door verzoeker hoger beroep ingesteld. Dit hoger beroep loopt nog. Het risico voor de gemeente wordt in afwachting van het beroep vooralsnog laag ingeschat.

Zaken die aanhangig zijn bij de verzekeraar van de gemeente

Diverse bedrijven en particulieren hebben claims ingediend tegen de gemeente ten gevolge van verzilting van het oppervlaktewater.

Daarnaast is er in een letselschadezaak hoger beroep ingesteld tegen de gemeente. De eiser is in hoger beroep gegaan nadat de rechtbank Noord-Holland twee keer eerder diens claim heeft afgewezen. De gemeente wordt hierin bijgestaan door verzekeraar. Hieraan zijn voor de gemeente geen verdere financiële consequenties verbonden.

Vornoemde bedragen zijn exclusief wettelijke rente, tenzij anders vermeld. Dit is de stand van zaken op 28 juli 2023.

Grondexploitatie

Willem Alexanderhof en Molenwerf zijn projecten waarin de gemeente actieve grondpolitiek bedrijft met de daarbij horende grondexploitatie. Er zijn voor deze grondexploitaties voorzieningen getroffen, gebaseerd op de nog te maken kosten en nog te verwachten opbrengsten. Geen van de aanwezige risico's in het project zijn zodanig concreet en onvermijdbaar dat we hiervoor nu een (aanvullende) voorziening moeten treffen. We lopen voor grondexploitaties echter altijd risico's op onvoorziene financiële tegenvallers. Deze risico's zijn gerelateerd aan de nog te realiseren kosten en opbrengsten. Grootste risico's schuilen in de opbrengstenkant van de projecten. De opbrengsten zijn later in de tijd gefaseerd dan de investeringen. Een groot deel van de investeringen doen we vooraf (verwervingen, bouwrijp maken en dergelijke) om het mogelijk te maken grond te verkopen en opbrengsten te realiseren. Vertraging in het project en hierdoor het later realiseren van de opbrengsten heeft dan ook een negatief effect op het resultaat van het project. Wat de laatste jaren te zien is, zijn de enorme prijsstijgingen in materialen en uitvoeringswerkzaamheden en de onzekerheid hierin. Dit beïnvloedt het resultaat van de grondexploitatie. Het prijsniveau van de opbrengsten is wel vastgelegd in ontwikkelovereenkomsten en geeft in die zin minder onzekerheid. Het ontwikkelrisico schatten we in op een bedrag van (afgerond) € 1.706.000.

Leningen en garantstellingen

We lopen risico met de instellingen waaraan we een lening hebben verstrekt of waarvoor we een garantie hebben afgegeven. We riskeren een financiële tegenvaller als zij niet aan de aflossing- en/of renteverplichting kunnen voldoen en we daarop door een geldverstrekker worden aangesproken. Tot medio 2023 hebben we een totaalbedrag van ongeveer € 72,2 miljoen aan geldleningen verstrekt. Daarnaast staan we borg voor een bedrag van € 62,2 miljoen. Het totaal aan verstrekte leningen en risico's waaruit het risicobedrag wordt bepaald bedraagt € 134,4 miljoen.

Daarnaast zijn garanties afgegeven aan het waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het gaat om een bedrag van € 212,5 miljoen. De systematiek van achtervang houdt in dat risico's met betrekking tot sociale woningbouw worden opgevangen door het WSW (de sector zelf). Pas in laatste instantie kan de gemeente worden aangesproken. Die wordt dan verplicht om een renteloze lening te verstrekken. Het risico beperkt zich dan tot de rentederving. Dit risico is zeer klein en daarom niet in een risicobedrag vertaald.

Op 1 maart 2019 is het Beleidskader weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Den Helder in werking getreden. In dit beleidskader staan onder andere de kaders voor risico's, risico-inschatting, risicomanagement en de berekening en toelichting op de risico's

Gemeentelijke heffingen

Voor de gemeentelijke heffingen in het algemeen zitten de risico's vooral in wijziging van wetgeving en wijzigingen van beleid als gevolg van politieke beslissingen en rechterlijke uitspraken door de belastingrechter. Hierdoor kunnen de opbrengsten van heffingen anders uitpakken.

Daarnaast geldt speciaal voor de onroerende zaakbelasting (OZB) dat de waardering van grote incurante objecten een risico blijft voor de opbrengsten van de OZB. Deze maken een relatief groot deel uit van de totale waarde onroerende zaken in de gemeente.

Open eindregeling BUIG en 3D

Risico voor open einde regeling uitkeringen en eventueel lagere inkomstenstroom is afgedekt door de vorming van de reserve BUIG. Met name bij de jeugdzorg en de WMO blijft het risico bestaan als gevolg van de open einde regelingen. Dit risico is meegewogen bij de bepaling van het risicobedrag.

Algemene uitkering

De Algemene uitkering uit het gemeentefonds is de grootste inkomensbron van gemeenten. De jaarlijkse voeding van het gemeentefonds (positief of negatief) wordt het 'accres' genoemd. Tot de meicirculaire 2022 bewoog het accres mee met de rijksuitgaven volgens het systeem van 'samen de trap op en samen de trap af'. Bij stijgende rijksuitgaven kregen gemeenten meer geld en bij dalende rijksuitgaven minder. Dit zogenaamde volumedeel van het accres is na de meicirculaire 2022 tot en met uitkeringsjaar 2025 bevroren. Vanaf 2026 wordt het volumedeel van het accres structureel (op een fors lager niveau dan in 2025) vastgezet. Het vastzetten van het volumedeel verbetert de stabiliteit van het accres zodat gemeenten daar met hun begrotingspolitiek beter mee uit de voeten kunnen. Het accres wordt alleen nog voor loon- en prijscorrecties aangepast. Het risico van onderuitputting van de rijksbegroting met als gevolg een dalende Algemene uitkering is daarmee afgewend. Aan de andere kant profiteren gemeenten ook niet meer van extra accres door toegenomen rijksuitgaven.

Het kabinet onderzoekt of gemeenten vanaf 2026 meer ruimte kunnen krijgen om zelf belasting te heffen. Vooruitlopend hierop krijgen gemeenten vanaf dat jaar van het Rijk minder geld uit het gemeentefonds, landelijk € 3 miljard. Het gevolg hiervan is dat gemeenten hun begrotingen niet meer structureel sluitend krijgen. De VNG adviseert hierover voor 2026 en 2027 uit te gaan van de maatschappelijk noodzakelijke opgaven, ook als dit een tekort laat zien. Daarnaast adviseert de VNG om (nog) geen bezuinigingen door te voeren aangezien er nog gesprekken over de wijze van compensatie gevoerd worden. De val van het kabinet helpt hierin niet mee. Het demissionair kabinet zal geen grote beslissingen meer kunnen nemen, waardoor de kans op vertraagde besluitvorming toeneemt. Het risico dat de landelijke korting van € 3 miljard op het gemeentefonds niet of slechts deels gecompenseerd kan worden door eigen belastinginkomsten is in de begroting verwerkt als een lagere uitkering. Daarmee neemt de beschikbare weerstandscapaciteit in 2026 en 2027 af. Daarnaast bestaat nog het risico dat de prijscompensatie die het rijk toekent te laag is. Dit risico is verwerkt in de bepaling van het risicobedrag,

Kengetallen

Kengetallen	rekening	begroting	Meerjarig			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
structurele exploitatieruimte	2	2	0	1	-2	-2
solvabiliteitsratio	21	19	15	16	16	15
netto schuldquote	70	74	87	89	93	95
netto schuldquote (1)	48	43	50	53	55	57
grondexploitatie	4	2	3	2	1	1
belastingcapaciteit	108	98	-	-	-	-

(1) gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Het BBV verplicht gemeenten om een zestal kengetallen op te nemen. Deze kengetallen geven een beeld van de financiële situatie van de gemeente. Normen voor deze kengetallen zijn er niet omdat ze in hun onderlinge samenhang moeten worden bekeken en een uitvloeisel zijn van het door een gemeente gevoerde beleid. Hieronder volgt een korte uitleg over de kengetallen

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte laat zien of de begroting in meerjarig opzicht structureel sluitend is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

De meerjarenbegroting laat zien dat de structurele lasten onvoldoende worden afgedekt met structurele baten.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar (langlopende) financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage is, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid. De solvabiliteitsratio is gedaald ten opzichte van vorig jaar naar 15%.

Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen (totaal aan gemeentelijke baten). Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een schuldquote van circa 87% is voldoende uitgaande van een maximum norm van 130%.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Naarmate deze inkomsten verder in de toekomst liggen brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. De waarde van de grondexploitatie ten opzichte van het totaal van baten van de gehele exploitatie, is relatief laag. Hierdoor wordt er weinig risico gelopen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk van gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het getal 98 geeft aan dat de gemeentelijke belastingdruk in 2023 van € 885 lager ligt dan het landelijk gemiddelde van 2022 namelijk € 904 (100%). Het landelijk gemiddelde voor 2023 is € 944.

Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Voor het onderhoud aan de kapitaalgoederen is kwaliteitsniveau B vastgesteld met als uitzondering het Stadshart waarvoor niveau A geldt.

De beheerplannen 2020-2025 worden uitgevoerd volgens plan. Stapsgewijs worden daarmee de achterstanden zoals in 2020 vastgesteld ingelopen. Dit gebeurt volgens de methode Gebiedsgericht Werken. In de overige gebieden worden levensduurverlengende maatregelen genomen. Hiermee wordt voorkomen dat er nieuwe achterstanden ontstaan. In de begroting wordt jaarlijks getoetst of de budgetten voor de uitvoering van de beheerplannen nog toereikend zijn. Waar nodig vindt bijstelling plaats voor onder andere prijsstijgingen. Deze bijstellingen worden meegenomen in de kadernota voorafgaand aan de begrotingsopstelling.

De beheerplannen zijn opgedeeld in de volgende onderdelen:

- Wegen
- Kunstwerken
- Groen
- Openbare verlichting en technische installaties
- Spelen
- Watergangen
- Stedelijk water & Riolering.

Begin 2023 is het programma stedelijk water & riolering (PWSR) vastgesteld. Voorheen het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) genaamd.

Hieronder wordt per plan stil gestaan bij de actuele gegevens en bijzonderheden voor het jaar 2024.

Kapitaalgoederen

Wegen

Basisgegevens

De gemeente Den Helder beheert in totaal meer dan 3,6 miljoen m² wegverharding (asfalt-, elementen-, cementbeton en half verharding). Het grootste deel van het areaal omvat de elementenverharding met 2.504.403m² en asfalt met 1.079.707m².

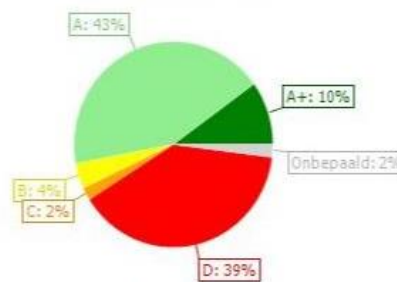
Elementenverharding

Van de elementenverharding is het overgrote deel aangelegd tijdens de wederopbouw in de jaren '70. De staat van het areaal komt als gevolg van inspecties steeds beter in beeld. De areaaluitbreiding is echter nog niet volledig opgenomen in de overzichten en wordt de komende tijd aan het areaal toegevoegd.

Momenteel werkt Den Helder met de methode risico gestuurd onderhoud voor de elementenverharding. Dit houdt in dat er wordt gereageerd op meldingen (Den Helder heel en veilig houden) en dat het hoogstnoodzakelijke onderhoud wordt uitgevoerd (Den Helder veilig houden).

Vanuit de inspecties komt naar voren dat het uitgestelde onderhoud op deze manier onvoldoende wordt ingelopen. Dit is de voornaamste reden dat wij ons nu willen richten op het meer procesmatig aanpakken van het onderhoud van het areaal. Concreet houdt dit in dat wij naar aanleiding van de inspecties meerjarenplanningen gaan maken zodat inzichtelijk wordt wat de onderhoudsopgave precies is en dit vervolgens ook doelmatig in te kunnen zetten. Daarnaast zal zoveel mogelijk werk met werk worden gemaakt en wordt er meegelift op de GGW projecten.

Voldoende	53%
Matig	4%
Onvoldoende	2%
Uitgesteld onderhoud	39%
Onbepaald	2%

De prognose is dat het uitgestelde onderhoud binnen 3 jaar in plaats van de eerder aangenomen 6 jaar kan worden ingelopen. In 2025 is vanuit de inspectieresultaten te beoordelen of deze methode zijn vruchten heeft afgeworpen.

Asfaltverharding

Het afgelopen jaar hebben wij gezien dat er veel beïnvloedbare factoren zijn die een groot effect hebben op het prijspeil van grondstoffen, waardoor onderhoudswerkzaamheden een stuk duurder werden. Door de aanhoudende schaarste in grondstoffen blijven de eenheidsprijzen van asfalt verder stijgen waardoor doorlopend keuzes moeten worden gemaakt op het gebied van het beheer en onderhoud.

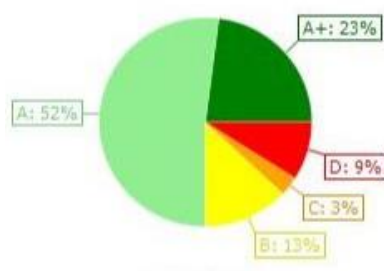
De CROW Risicoregeling GWW 1995 geeft jaarlijks een tussentijdse index voor wegenbitumen. Tot en met november 2021 is deze index met 45% gestegen, met een versnelling vanaf juni 2022 tot 57%, hetgeen een duidelijke reflectie is van de gestegen olie- en gasprijzen. De hoge bitumenprijzen houden in 2023 nog aan.

In onderstaand figuur is te zien dat 12% van het asfalt areaal aan vervanging toe is. Door tussentijdse uitgevoerde asfaltboringen en valreflectie metingen (meten de draagkracht) kan worden geconcludeerd dat er de komende jaren een aantal reconstructies uitgevoerd moeten worden. De vervangingsopgaven zullen in kaart worden gebracht en bij de volgende kadernota worden opgevoerd. De afgelopen jaren is het asfalt areaal daarom

zoveel mogelijk geconserveerd door bijvoorbeeld het vervangen van de deklaag of het gieten van gaten en naden.

Voldoende	75%
Matig	13%
Onvoldoende	3%
Uitgesteld onderhoud	9%

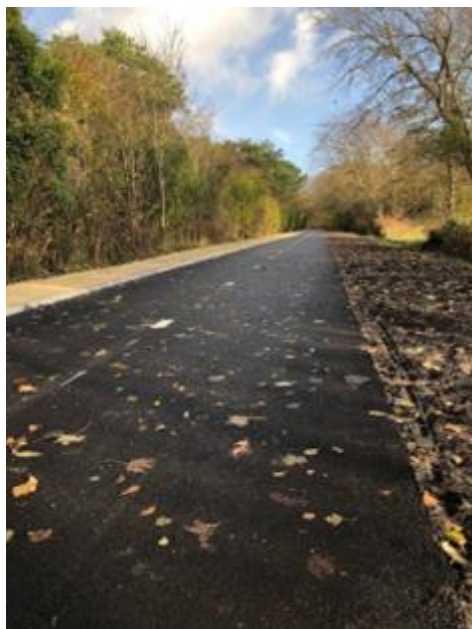
Kerncijfers kwaliteit

Het wegenareaal wordt elk jaar geïnspecteerd conform de richtlijnen van het CROW en beoordeeld op beeld- en technische kwaliteit (schadebeelden). Door jaarlijks het areaal te inspecteren zijn wij enerzijds in staat schadebeelden sneller te kunnen signaleren en oppakken, anderzijds om de ontwikkeling van schadebeelden te monitoren. Op basis van de inspectie wordt vervolgens een meerjarig onderhoudsplan opgesteld voor het wegenareaal (proces gestuurd).

Het beleidskader

Het gemeentelijk beleidskader voor het onderhoud aan het wegenareaal bestaat uit het Beheerplan Wegen 2020-2025.

Voor het wegenbeheer gebruiken we de landelijke methode Globale Visuele Inspectie 2011 conform publicatie 146b van het CROW. Uitgangspunt hierbij is het verwerven van informatie, geënt op de praktijk en de ontwikkelingen in het wegbeheer. Het doel van de Globale Visuele Inspectie is om snel en efficiënt op netwerkniveau informatie te verzamelen over de conditie van het wegenareaal.

Fietspad Donkere Duinen

Timorlaan

Civiele kunstwerken

Basisgegevens

In totaal beheert de gemeente ca. 158 kunstwerken, waarvan 95 bruggen, 54 duikers en 9 tunnels/viaducten. Het areaal is de afgelopen tijd uitgebreid ten gevolge van onder andere nieuwbouwwijk Willem Alexander Hof. In de komende jaren zullen er meer kunstwerken en duikers in beheer komen van de gemeente Den Helder.

Veilig gebruik staat voorop bij kunstwerken. Hiermee wordt aangesloten bij 'Den Helder schoon, heel en veilig'. De ambitie is om de kunstwerken zo te beheren en onderhouden dat deze op een normale wijze gebruikt kunnen worden en verbindingen bieden binnen de gemeente.

Overzicht kunstwerken:

Soort	Type	Functie	Aantal	Lengte [m]	Oppervlak [m2]	Gemiddelde leeftijd
Bruggen	Beton brug	Alle verkeer	19	239	3.177	47
		Voetgangers/Fietsers	3	45	247	40
	Houten brug	Voetgangers/Fietsers	45	528	1.839	27
	Kunststof brug	Voetgangers/Fietsers	15	225	639	13
	Metselwerk brug	Alle verkeer	1	20	202	88
	Stalen brug	Voetgangers/Fietsers	12	186	751	20
Duikers	Duiker	Alle verkeer	54	967	2.533	34
Tunnels	Tunnel	Voetgangers/Fietsers	5	128	960	47
Viaducten	Beton viaduct	Alle verkeer	3	133	1.781	44
		Voetgangers/Fietsers	1	31	159	44
Totaal			158	2.502	12.288	

Tabel 1: Areaalomvang

Kerncijfers kwaliteit

De kwaliteit van de civiele kunstwerken moet voldoen aan diverse wet- en regelgeving, zoals de Wegenwet 1930 en het Bouwbesluit 2012. Veiligheid, functionaliteit en constructieve duurzaamheid zijn de uitgangspunten voor het bepalen van het onderhoud.

Elke vier jaar wordt het areaal kunstwerken geïnspecteerd. Uit deze inspecties is de staat van onderhoud van het hele areaal bekend. Naast de technische staat (conditie) is ook de verzorgingscore bepaald. De verzorgingscore geeft weer in welke mate de objecten schoon en verzorgd zijn. In het beheerplan 2020 had slechts 2,4% een score slecht.

Vanaf 2024 worden de gegevens van de inspectie 2023 gebruikt voor het uitvoeren van het onderhoud en het bepalen van een vervagingsopgave waarin wordt bepaald wat er de komende 10 jaar op ons af gaat komen.

Het beleidskader

Het beheerplan Civiele kunstwerken is het beleidskader dat aangeeft hoe de kwaliteit van de objecten gewaarborgd blijft. De inspectie heeft in 2019/2020 plaats gevonden. De huidige staat van onderhoud komt overeen met kwaliteitsniveau B volgens de CROW-richtlijn. De nieuwe inspecties worden in 2023 uitgevoerd en zijn vanaf 2024 bruikbaar.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Het benodigde onderhoud is bepaald op gronden van veiligheid, duurzaamheid en functionaliteit. Inzet voor de komende jaren is vooral het gebruik van onderhoudsarme of -vrije materialen. Als er renovatiemogelijkheden zijn waarbij we de objecten duurzaam in stand kunnen houden dan wordt dat gedaan.

Openbaar groen

Basisgegevens

De gemeente Den Helder heeft in totaal ongeveer 400 hectare openbaar groen. Dit bestaat uit 121 ha bloemenweide/hooiberm, 2.379 m2 bodembedekkers, 4 ha bollen in gras, 70 ha bosplantsoen, 527 m2 cultuurrozen, 12.776 meter hagen, 7.653 m2 heesters grof en botanische rozen, 17 ha ruw gras, 118 ha siergazon, 22 ha sierheesters en heesterrozen, 885 m2 vaste planten, 65 m2 zomergoed en 21.657 geregistreerde straat-, laan- en parkbomen.

Kerncijfers kwaliteit

De beplanting wordt beoordeeld op de technische kwaliteit van beschadiging, kale plekken, snoeibeeld en vitaliteit.

In 2024 worden opnieuw ca. 4.000 bomen geïnspecteerd. Op basis van deze inspectie wordt het onderhoudsregime nader uitgewerkt. De groep bestaat uit bomen met een verhoogd risico uit de vorige inspecties en de bomen uit de reguliere inspectiecyclus op basis van leeftijd en locatie.

Het beleidskader

Het gemeentelijk beleidskader voor het onderhoud aan het openbaar groen bestaat uit twee beheerplannen en een leidraad:

- Beheerplan Groen 2020-2025
- Beheerplan Bomen 2020-2025
- Leidraad bestendig beheer gemeentelijke groenvoorzieningen, is geactualiseerd in 2023.

Voor het groenbeheer gebruiken we de landelijke beeldkwaliteitsnormen van de CROW en het Handboek bomen van het Norminstituut bomen. Uitgangspunt is het duurzaam in stand houden van de gemeentelijke groenvoorziening. Bij het stedelijk beheer en onderhoud hebben we te maken met de natuurwetgeving en de wettelijke zorgplicht aan bomen.

Riolering

Basisgegevens (hoofd)riolering

In onderstaande tabel zijn de kengetallen weergegeven voor de hoeveelheid (hoofd)riolering die binnen de gemeente aanwezig is.

Stelseltype	Type	Lengte	Eenheid
Persleiding	Pers	28	km
Regenwater	HWA	79	km
Regenwater	IT	37	km
Vuilwater	DWA	70	km
Gemengd		177	km
Gemalen		156	stuks

Kerncijfers kwaliteit

Om de betrouwbaarheid van gegevens te vergroten wordt de riolering vooruitlopend op het programma Gebiedsgericht werken gereinigd en geïnspecteerd zoals aangeven in het programma Stedelijk Water en Riolering 2023 - 2027 (PSWR). Deze gegevens worden vervolgens beoordeeld en vastgelegd in het beheerprogramma.

Het beleidskader

Het beleidskader wordt gevormd door het programma Stedelijk Water en Riolering 2023 - 2027.

In dit programma wordt onder andere omschreven hoe het gemeentelijk rioleringsplan overgaat naar een omgevingsgericht programma en er bouwstenen opgesteld zijn voor opname in de omgevingsvisie en omgevingsplan. Met dit programma is vastgelegd hoe de gemeente voldoet aan de zorgplichten, welke kosten ermee gemoeid zijn en welke inzet van financiële en personele middelen hiervoor nodig is.

Openbare verlichting

Basisgegevens

Het areaal van Den Helder bestaat uit ruim 13.000 lichtmasten, meer dan 13.000 armaturen, circa 13.100 lampen, 800 km kabel en ongeveer 320 eigen kasten. Het beheerplan Openbare verlichting 2020-2025 stelt hoe het beheer van de openbare verlichting geregeld is.

Kerncijfers kwaliteit

Soort	Type	Levensduur [jaar]	Totaal Aantal	Levensduur overschreden	Vervangen naar LED
OV	Masten	40	13.000	(13%) 1.688	
	Armaturen	20	13.000	(23%) 3.000	(36%) 4.680
	Lampen	divers	13.100		

Soort	Type	Levensduur [jaar]	Totaal Aantal	Solonet (Eigen netwerk)	Liander netwerk	Lengte eigen netwerk
Voeding	Aansluitingen		13.000	ca. 11.600	ca. 1.400	800 km
	Voedingskasten		240			
	Koppel-/Schakelkasten		80			

Het beleidskader

In het beheerplan Openbare verlichting staan de kaders voor de instandhouding en het beheer van een verantwoorde openbare verlichtingsinstallatie.

Lampen

Voor het vervangen van lampen wordt de economische levensduur aangehouden volgens de opgave van de fabrikant. Zodra de conventionele lampen defect zijn worden deze vervangen door LED lampen of panelen. Mocht er geen toepasbare LED vervanging zijn dan wordt het armatuur in zijn geheel vervangen.

Ledverlichting

Het energieakkoord stelt dat, ten opzichte van 2013, de gemeente Den Helder in 2020 een energiebesparing moet realiseren van 20% oplopend tot 50% in 2030. Een maatregel om de doelstelling te halen is de toepassing van ledverlichting. Inmiddels zijn 36 % van de armaturen of vervangen voor LED armaturen of zijn voorzien van een retrofit LED lamp.

Ondanks dat we goed op weg zijn met het vervangen van conventionele verlichting door ledverlichting, is er voor het behalen van de doelstellingen vanuit het energieakkoord in 2030 nog een stap te zetten.

Eigen kabelnet

Het beleid is om elk jaar het eigen net uit te breiden. Hiervoor zoeken we samenwerking met derden zoals Liandyn. Liandyn vervangt in grote delen van Den Helder de gasleiding. Door onze kabel mee te nemen in de bestaande sleuf verminderen wij de kosten en de overlast voor omwonenden. Op dit moment is 75% eigen net.

Spelen

Basisgegevens

De gemeente Den Helder heeft rond de 500 speeltoestellen in de openbare ruimte staan, verspreid over 141 sport- en speelplekken.

Het beleidskader

In het beheerplan Spelen 2020-2025 staat op welke wijze het beheer en onderhoud aan de speeltoestellen en de speelplekken wordt uitgevoerd, zodat kinderen met goede en veilige speelvoorzieningen kunnen spelen. Jaarlijks inspecteren we alle speeltoestellen in de openbare ruimte. Per speeltoestel houden we een logboek bij. Hierin staan de technische gegevens, inspectieresultaten en uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden

Watergangen

Kerncijfers kwaliteit

De gemeente heeft voornamelijk secundaire en tertiaire watergangen in beheer. Het beheer en onderhoud aan het primaire stelsel is, vanwege het vaarwegbeheer, ondergebracht bij de primaire belanghebbende partijen (onder andere Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) en Rijkswaterstaat).

Het kapitaal, ofwel "asset" watergangen bestaat uit onderstaande componenten en objecten:

7 - Water en oevers		
7.1 Oeverbescherming	31.379	[m1]
7.1.1 Beschoeiing	25.574	[m1]
7.1.2 Damwand	5.805	[m1]
7.3 Natuurlijke oevers	315.589	[m1]
7.3.1 Natuurlijke oever	171.370	[m1]
7.3.2 Rietkraag	144.219	[m1]
7.4 Kleine duikers (< rond 1000 mm)	198	[st]
7.4.1 Kleine duikers	4.483	[m1]
7.5 Voorzieningen	451	[st]
7.5.1 Fontein	2	[st]
7.5.2 Stuw	86	[st]
7.5.3 Vis- & kanosteiger	286	[st]
7.5.4 Kleine aanlegsteiger	77	[st]
7.6 Flora en Faunamaatregelen	4.257	[m1]
7.6.1 Natuurvriendelijke oever	4.157	[m1]
7.6.2 Vis vriendelijke oever	100	[m1]
7.7 Oppervlaktewater	281.996	[m2]
7.7.1 Primaire watergang	5.076	[m2]
7.7.2 Secundaire watergang	197.996	[m2]
7.7.3 Tertiaire watergang	72.089	[m2]
7.7.4 Overig oppervlaktewater	6.835	[m2]
7.10 Specials		
7.10.1 - Watersysteem Noorderhaaks	1	[st]

Het beleidskader

Het gemeentelijk beleidskader voor onderhoud aan de gemeentelijke watergangen wordt verwoord in het beheerplan Watergangen 2020-2025 en is medio september 2020 door de raad vastgesteld.

Hierin zijn de ambities verwoord zoals:

- Bestaande areaal en kwaliteit inzichtelijk maken en vastleggen in het beheersysteem.
- Beperken verzilting (waterkwaliteit).
- Voldoen aan de beeld meetlatten voor watergangen, oevers en dergelijke.
- Borgen dagelijks onderhoud in structurele werkprocessen en budgetten.
- Ontwikkelen en implementeren van risico gestuurd beheer en assetmanagement.
- Samenwerking met belanghebbenden zoals HHNK, LTO/KAVB, enz.

Gemeentelijke gebouwen

In 2021 is de vastgoednota 2022-2024' vastgesteld. Op basis van deze nota wordt nog steeds uitvoering gegeven aan de opgave met betrekking tot het afstoten van gemeentelijk vastgoed.

In 2017 is het onderhoud voor gemeentelijk vastgoed financieel opnieuw ingericht gekoppeld aan een Meer Jarige Onderhoud Planning, (MJOP). Hiervoor zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- Er is budgettair onderscheid tussen planmatig-, contract- en dagelijks onderhoud.
- Er wordt gestreefd naar één onderhoudsvoorziening voor de gemeentelijke gebouwen (exclusief verbonden partijen en schoolgebouwen).
- De jaarlijks benodigde dotatie in de voorziening wordt afgeleid uit de gemiddelde onderhoudslasten voor planmatig onderhoud voor de komende tien jaren.
- Jaarlijks vindt er een actualisatie van de stand van de voorziening plaats, waarbij getoetst wordt of aanvullende middelen benodigd zijn.
- Daarnaast wordt om de vier jaar een algehele actualisatie van de MJOP door een externe partij op basis van de NEN 2767 norm. Deze actualisatie is heden gaande.

Voor het onderhoud van de forten en bunkers hebben we geen eigen onderhoudsplanning. Het beheer hiervan is uitbesteed aan de Stichting Erfgoed Den Helder. De Stichting ontvangt samen met Willemsoord bv jaarlijks €750.000 voor het onderhoud aan de hele Stelling van Den Helder, inclusief Willemsoord. Dit bedrag wordt door henzelf onderling verdeeld.

Onderwijshuisvesting

De basis voor (vervangende) nieuwbouw van schoolgebouwen is bepaald in de Huisvestingsverordening en het Integraal Huisvestingsplan 2020-2025. De raad heeft dit Integraal Huisvestingsplan 2020-2025 op 6 september 2021 vastgesteld.

De verantwoordelijkheid voor bekostiging van nieuwbouw van schoolgebouwen ligt bij de gemeente.

(Vervangende) nieuwbouw gebeurt in overeenstemming met het in het Integraal Huisvestingsplan opgenomen programma

Duurzaamheid vastgoedportefeuille

In de vastgoednota 2022-2024 zijn globale doelstellingen geformuleerd c.q. ambities uitgesproken om in 2040 Co2 neutraal te zijn.

Opgave/doelstellingen

De huidige opgave/doelstellingen voor het verduurzamen van de kernportefeuille verduurzaming (betreft 24 panden, deze zijn energielabelplichtig) zijn:

- Een energiebesparing van 5% realiseren vanaf 2020 en conform de CO2 prestatieladder.

Het Plan van Aanpak 'Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed' is 22 mei 2017 door de gemeenteraad vastgesteld. Dit heeft erin geresulteerd dat de kernportefeuille vastgoed gemiddeld naar een energielabel B is gebracht. De panden in de kernportefeuille hebben een duurzaamheids MJOP (DMOP). Duurzame maatregelen zijn geïntegreerd in de onderhoudsplanning op basis van koppelkansen. Bijvoorbeeld: het dak is aan vernieuwing toe, hieraan wordt het plaatsen van zonnepanelen gekoppeld. Een CV ketel wordt bij einde economische levensduur vervangen door een duurzame warmteopwekking. De verduurzaming van de gemeentelijke vastgoedportefeuille loopt voor op de planning van de Co2 prestatieladder.

Algemeen

In deze paragraaf doen we verslag van de wijze waarop de treasurytaken worden uitgevoerd. Daarbij gaan we in op recente ontwikkelingen, risicobeheer en financiering.

Treasury: alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Op 1 januari 2001 is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) in werking getreden. Het doel van deze wet is het beheersen van financieringsrisico's. Dat uit zich in een aantal randvoorwaarden voor het treasurybeleid:

- Het aangaan en verstrekken van leningen en het verlenen van garanties is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak. De raad heeft de uitgangspunten hiervoor vastgelegd in het beleidskader Gemeentelijke garanties en geldleningen 2019 (RB19.0125).
- Uitzettingen moeten een prudent karakter hebben.
- De gemeente moet voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Grondslag voor de financieringsparagraaf is het Treasurystatuut 2019. De regels voor de uitvoering van de treasuryfunctie en de daarbij behorende bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn hierin vastgelegd. Ons Treasurystatuut heeft als doelstellingen:

- Het verzekeren van een duurzame toegang tot Europese financiële markten tegen acceptabele condities.
- Het beschermen van het gemeentelijk vermogen- en (rente)resultaten tegen ongewenste financiële risico's.
- Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.
- Het realiseren van een flexibel en controleerbaar cashmanagement in de gemeentelijke organisatie.
- Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet FIDO, de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden, de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo), de Wet verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden en de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden respectievelijk de limieten en richtlijnen van het Treasurystatuut 2019.

Economisch vooruitzicht

De economische vooruitzichten zijn wat verbeterd. De prijzen van olie en vooral gas zijn in de afgelopen maanden gedaald. Westerse overheden hebben bovendien maatregelen genomen om de gevolgen van de hoge energieprijzen voor burgers te verlichten. De Chinese economie groeit wat sterker, nadat de overheid de stringente coronamaatregelen heeft losgelaten. Het IMF verwacht voor dit jaar een groei van de wereldeconomie van 2,9 procent. In oktober 2022 ging het internationale instituut nog uit van een groei van 2,7 procent. In 2024 wordt een economische groei van 3,1 procent voorzien. De centrale banken zullen het monetaire beleid in de komende maanden nog wat verder verkrappen om de inflatie onder controle te krijgen.

De Amerikaanse economie groeit in 2023 naar verwachting met 1,6 procent. In 2022 was er nog sprake van een toename van de bedrijvigheid van 2,1 procent. De private consumptie neemt ondanks de gestegen prijzen toe. De investeringen nemen af onder invloed van de oplopende rentetarieven. De export van goederen en diensten groeit nog wel. De inflatie neemt naar verwachting af van 7,6 procent in 2022 naar 3,5 procent in 2023.

In de eurozone neemt het bbp in 2023 naar verwachting met 0,5 procent toe. Vorig jaar was er nog sprake van een economische groei van 3,5 procent. De private consumptie neemt in 2023 nauwelijks toe als gevolg van een daling van de reële besteedbare inkomens van huishoudens. De groei van de investeringen in vaste activa valt als gevolg van de opgelopen rentetarieven terug. De uitvoer van goederen en diensten neemt nog wel licht toe. De inflatie neemt af van 8,4 procent in 2022 naar 5,4 procent in 2023.

De Nederlandse economie groeit in 2023 met 0,6 procent. In 2022 nam het bbp nog toe met 4,5 procent. Evenals in andere eurolanden is de terugval van de groei vooral het gevolg van een afnemende groei van private consumptie. Ondanks overheidsmaatregelen ter compensatie van de gestegen energieprijzen zullen de reële beschikbare inkomens in 2023 dalen. De investeringen in vaste activa nemen naar verwachting niet toe. De uitvoer ontwikkelt zich nog positief. De inflatie loopt relatief sterk terug, namelijk van iets minder dan 12 procent in 2022 naar 4,6 procent in 2023.

(Bron: BNG Bank - Economisch beeld 21 augustus 2023)

Rentevisie

Een belangrijke factor bij het uitvoeren van het treasurybeleid is het verwachte en werkelijke verloop van de rentestand. Deze is afhankelijk van de economische ontwikkelingen in de Europese Unie en in de rest van de wereld.

De inflatie blijft zowel dit jaar als in 2024 duidelijk boven de doelstelling van de ECB. De centrale bank zal het monetaire beleid nog iets verkrappen. Over een jaar wordt uitgegaan van een depositotarief van ca. 4 procent. De rentetarieven zullen met name in de kortere looptijden nog wat oplopen.

(Bron: BNG Bank - Economisch beeld 21 augustus 2023)

Ontwikkelingen op het gebied van gemeentefinanciën

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden hun overtollige (liquide) middelen aanhouden in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Dit betekent overtollige gelden niet bij bijvoorbeeld banken mogen worden weggezet. Wel mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist. Voor gemeenten geldt een doelmatigheidsdrempel van 2% van het begrotingstotaal. Dit houdt voor Den Helder in dat gemiddeld een bedrag van ca. 4,4 miljoen in de gemeentekas mag blijven voordat tot schatkistbankieren moet worden overgegaan.

Wet houdbare overheidsfinanciën (Hof)

De Wet Hof is met ingang van 11 december 2013 van kracht. Deze wet is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van decentrale overheden om binnen het EMU-aandeel van 3% te blijven. Gemeenten moeten een gelijkwaardig aandeel leveren in het terugdringen van het EMU-tekort. Brussel en de landelijke overheid maken gebruik van een ander boekhoudsysteem (kaststelsel) dan de decentrale overheidssector (baten-lastenstelsel).

Treasury

Lenen kost geld. Het is dus van belang om een goed inzicht te hebben in het verloop van de uitgaven en inkomsten en welke inkomsten en uitgaven worden op welk moment verwacht. Hiermee kunnen we sturen op de voor de komende jaren benodigde liquiditeiten. Op basis van het investeringsoverzicht en het verloop van de leningportefeuille ontstaat eind 2024 een liquiditeitstekort. Eind 2024 wordt beoordeeld of alle investeringen daadwerkelijk plaatsvinden en een nieuwe langlopende lening wordt aangetrokken. Als dit niet het geval is vindt het aantrekken een jaar later plaats.

Financiële risico's

Kasgeldlimiet

De begrenzing van de renterisico's op de kortlopende middelen vindt plaats door het bepalen van een kasgeldlimiet. Deze limiet is vastgesteld als een maximum percentage van het begrotingstotaal, dat met kortlopende middelen mag worden gefinancierd. De minister van Financiën heeft het percentage vastgesteld op 8,5.

In onderstaande tabel zetten we voor 2023 de kasgeldlimiet af tegen de verwachte ontwikkeling van de netto vlottende schuld.

Kasgeldlimiet	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
1. Begrotingstotaal	254.628	254.628	254.628	254.628
2. Vastgesteld percentage	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
3. Kasgeldlimiet (1 x 2)	21.643	21.643	21.643	21.643
4. Financieringsmiddelen	18.895	6.506	12.139	10.982
5. Ruimte kasgeldlimiet (3 + 4)	40.538	28.149	33.782	32.625

Renterisiconorm

De begrenzing van de renterisico's op de gemeentelijke langlopende geldleningenportefeuille (zowel opgenomen als uitgezet) vindt plaats door het vaststellen van een renterisiconorm. Dit is het maximum percentage van het begrotingstotaal, waarvan de rente door herfinanciering of renteherziening mag worden gewijzigd. De minister van Financiën heeft het percentage vastgesteld op 20. Dit komt overeen met een gemiddelde rentevast-periode van vijf jaar. Stijgt de marktrente in een jaar sterk, dan werkt dat door in maximaal 20% van het begrotingstotaal.

In onderstaande tabel zetten we de norm af tegen de feitelijke situatie. De gemeente voldoet ruimschoots aan de risiconorm.

Renterisiconorm	2024	2025	2026	2027
1. Begrotingstotaal	254.628	254.628	254.628	254.628
2. Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3. Renterisiconorm (1 x 2)	50.926	50.926	50.926	50.926
4. Renteherziening	0	0	0	0
5. Aflossingen	3.131	2.000	2.000	2.000
6. Renterisiconorm (4 + 5)	3.131	2.000	2.000	2.000
7. Ruimte(+)/Overschrijding(-) (3 - 6)	47.795	48.926	48.926	48.926

Krediet-/debiteurenrisico

Bij de krediet-/debiteurenrisico's bestaat de kans op een waardedaling van een uitstaande vordering als gevolg van het niet (tijdig) nakomen van de verplichtingen door een debiteur. Debiteurenbeheer is gerelateerd aan reguliere bedrijfsactiviteiten van de gemeente. Door een goed invorderingsbeleid is het kredietrisico als laag te kwalificeren.

Daarnaast staan we garant voor het betalen van de rente en aflossingen van geldleningen van verschillende partijen. Hierbij maken we onderscheid in directe garantstelling of als achtervangpositie bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw WSW). Bij de achtervangpositie van het WSW staat de gemeente voor 50% garant. Stichting Woontij, Stichting Woonzorg Nederland en de Woningstichting Den Helder zijn aangesloten bij het WSW.

Voor de Port of Den Helder NV geldt dat zij ook nog een rekening-courant verhouding hebben met de BNG Bank, welke nog niet is meegenomen in het overzicht. Deze maakt wel onderdeel uit van de maximale garantstelling.

Er zijn instellingen waarbij een maximum is afgesproken voor wat betreft de garantstellingen, deze zijn als volgt:

- Woningstichting Den Helder waarbij een maximale garantstelling van € 250 miljoen geldt;
- Stichting Woontij waarbij een maximale garantstelling van € 22,5 miljoen met een looptijd 1 oktober 2019 tot en met 31 december 2023;
- Port of Den Helder BV waarbij een maximale garantstelling van € 26,3 miljoen geldt.
- Scholen aan Zee waarbij een maximale garantstelling van € 13.250.000 en een looptijd van 15 juli 2019 tot en met 15 juli 2043 geldt.

Dit houdt in dat bovenstaande instellingen tot het door de gemeente vastgestelde maximum geldleningen kunnen aantrekken zonder tussenkomst van de gemeente. Uit de cijfers afkomstig van deze tabel blijkt dat bovengenoemde instellingen nog ruimte hebben ten aanzien van het gestelde maximum.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gewaarborgde geldleningen per 31 december 2022.

Tabel gewaarborgde geldleningen

bedragen
x € 1.000

Instelling	Oorspr. bedrag	Gewaarborgd %	Schuld 01-01-2022	Schuld 31-12-2022
Woningstichting Den Helder	7.170	100	3.882	3.670
NV Huisvuilcentrale Noord-Holland	598.528	3,84	22.966	22.624
Gemini Ziekenhuis	6.000	100	4.800	4.200
Veiligheidsregio Noord-Holland-Noord	48.688	9	2.543	2.804
NV Port of Den Helder	26.300	100	19.500	19.500
Stichting Blijf van mijn Lijf	500	100	406	406
Scholen aan Zee	13.250	100	13.250	13.250
Subtotaal garanties zonder achtervang	700.436		67.347	66.454
Stichting Woontij	57.774	50	18.793	17.868
Woningstichting Den Helder	137.500	50	177.850	191.860
Stichting Woonzorg Nederland	6.349	50	2.322	2.765
Subtotaal garanties met achtervang WSW	201.623		198.965	212.493
Totaal	902.059		266.312	278.947

Opgenomen langlopende geldleningen

In 2021 heeft een herfinanciering en uitbreiding van het leningenpakket plaatsgevonden, raadsvoorstel 2020-63147. Er zijn vier geldleningen inclusief boeterente bij de BNG Bank afgelost en negen nieuwe langlopende geldleningen aangetrokken en gestort. Binnen het raadsvoorstel was nog ruimte om € 15 miljoen aan te trekken. Dit is op 17 januari 2023 gebeurd.

Naar verwachting worden in 2024 geen nieuwe langlopende geldleningen aangetrokken.

De gemeente heeft de volgende omvang van de leningportefeuille:

Opgenomen geldleningen	31-12-2022	31-12-2023
Algemene financiering	€ 139,2	€ 151,1
Ten behoeve van scholen		
Ten behoeve van Woningcorporatie	€ 45,0	€ 45,0
Totaal	€ 184,2	€ 196,1

x € 1 miljoen

Verstreckte langlopende geldleningen

Per 1 januari 2023 hebben we € 50,1 miljoen aan verstreckte langlopende geldleningen uitstaan:

- € 45 miljoen aan Woningstichting Den Helder.
- € 2,3 miljoen aan Schouwborg De Kampanje
- € 2,1 miljoen aan Alliander
- € 0,7 miljoen aan Willemsoord*
- € 0,1 miljoen aan Triade

In 2023 vinden geen aflossingen van geldleningen plaats.

* Op 17 februari 2023 is een geldlening van € 18 miljoen verstrekt aan Willemsoord. De geldlening van € 0,7 is op 9 maart 2023 afgelost.

Uitstaande geldleningen	31-12-2022	31-12-2023
Overige instellingen	€ 5,1	€ 22,3
Woningcorporatie	€ 45,0	€ 45,0
Totaal	€ 50,1	€ 67,3

x € 1 miljoen

Begrotingsgegevens Europese Monetaire Unie (EMU)

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid. Een negatief saldo geeft aan dat de overheid een tekort heeft: de uitgaven zijn groter dan de inkomsten. Het EMU-saldo van de lokale overheden telt mee voor het saldo van de totale Nederlandse overheid en draagt daarmee dus bij aan het EMU-tekort of overschot van de landelijke overheid. In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Op basis van de Wet FIDO behoort ingrijpen door de centrale overheid tot de mogelijkheden bij een dreigende overschrijding van het 3% EMU-tekort, voor zover dit wordt veroorzaakt door een ongewenste ontwikkeling van het saldo van de lokale overheid. Afspraak is dat het EMU-saldo in de begroting van de lokale overheden wordt opgenomen, zodat er inzicht is in de ontwikkeling daarvan.

Voor de begroting 2024 is het EMU-saldo over 2024 € 16,8 miljoen nadelig. Dit nadeel wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoog investeringsniveau en een hoog niveau van incidentele uitgaven ten laste van reserves. In de berekening van het EMU-saldo is rekening gehouden met de technische uitgangspunten, de Kadernota, de uitkomsten van de meicirculaire (gemeentefonds) en overige autonome ontwikkelingen. De uitkomsten van de overige jaren worden benoemd bij hoofdstuk 3 Financiële begroting en dan onderdeel balansen.

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
	(1)	(2)	(3)	(3)	(3)
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	5.050	-6.041	3.871	-807	-1.272
Mutatie (im)materiële vaste activa	-2.002	12.670	12.954	3.566	1.672
Mutatie voorzieningen	867	787	740	702	610
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-1.548	-1.116	-2.083	-3.737	-270
Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	9.467	-16.808	-6.260	66	-2.064

(1) volgens de primitieve begroting 2023

(2) volgens de begroting 2024

(3) volgens de meerjarenbegroting 2024

bedragen x € 1.000

Berekening rente-omslag

De gemeente hanteert een systeem van integrale financiering. In dit systeem bestaat geen direct verband tussen een bepaalde investering en het aantrekken van financieringsmiddelen. Alle rentebaten en rentelasten worden aan de taakvelden/programma's toegerekend op basis van de boekwaarde van de activa per 1 januari 2024 tegen een zogenaamd renteomslag percentage. Het berekende renteomslag percentage voor 2024 bedraagt 0,46%. Dit is afgerond op 0,5% en wordt berekend door de rentelasten minus de rentebaten te delen op het totaal van de in de renteomslag betrokken activa.

In de vorige begroting was dit percentage afgerond 0,3%. Het rentepercentage is dus licht gestegen. Dat komt doordat de gemeente Den Helder begin 2023 een nieuwe langlopende lening van € 15 miljoen heeft afgesloten. Hoewel de rente toen nog steeds laag was, was deze niet meer zo laag als de afgelopen jaren waardoor de rentelasten stijgen. Daarnaast is er begin 2023 aan Willemsoord BV een langlopende lening verstrekt van € 18 miljoen. De rentebate is nu opgenomen.

Per saldo is er sprake van extra rentelasten van € 260.000 waardoor het renteomslagpercentage stijgt.

Tabel renteomslag

	Rente-omslag		
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		1.996.000
b.	De externe rentebaten (idem)		-451.000
	Saldo rentelasten en rentebaten		1.545.000
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-112.000	
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden doorberekend		
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-739.000	
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		-851.000
d1.	Rente over eigen vermogen		
d2.	Rente over voorzieningen		
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		694.000
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-760.000
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury		-66.000
	Boekwaarde activa 01-01		152.000.000
	Rente-omslag		0,46%

Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf staan de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen in de bedrijfsvoering:

- Organisatieontwikkeling
- Planning & control en financiën.

Organisatieontwikkeling

De gemeente voert landelijke wetten uit. Zo geven we paspoorten en rijbewijzen uit, houden bij wie er in de gemeente wonen, organiseren de verkiezingen en geven uitkeringen aan wie niet in eigen levensonderhoud kan voorzien. Binnen de wettelijke kaders mag de gemeente veel zelfstandig beslissen. De ambtelijke organisatie bereidt de besluiten voor van raad en college en is verantwoordelijk voor de uitvoering van die besluiten. In voorbereiding en in uitvoering is het belangrijk te weten wat er speelt in de gemeente en wat er leeft onder de inwoners. De dienstverlening en advisering van raad en college sluit dan goed aan bij wat nodig is.

In 2019 is gekozen voor een flexibele organisatie die adequaat kan inspelen op de vragen van bestuur en inwoners door de verantwoordelijkheid laag in de organisatie te leggen. De koers van krimp naar groei vergde sindsdien dat de gemeentelijke organisatie zich van beheerorganisatie naar ontwikkelorganisatie moest ontwikkelen. Een impuls was nodig om het strategisch denken en handelen in opgaven te verbeteren. Het opgavegericht werken is daartoe in 2022 geïntroduceerd met de komst van de eerste opgavemanagers en de vaststelling van het sturingsmodel met een directie die richting en sturing geeft. We houden vast aan de gekozen richting, maar willen wel een veranderstrategie ontwikkelen om het komende jaar gerichte stappen te zetten om nog beter te worden in:

- Het dragen van verantwoordelijkheid en persoonlijk leiderschap door alle medewerkers in zelf organiserende teams.
- Het verbinden en samenwerken met elkaar (in en tussen de disciplines, onze inwoners en bedrijven).
- Het toegankelijk zijn voor iedereen, waardoor we een afspiegeling zijn van de samenleving.
- Het leveren van excellente kwaliteit, o.a. door behoud van kennis, verdere ontwikkeling en tijdige vervanging.
- Het integraal en opgavegericht werken, zowel binnen als buiten de organisatie.
- Het uitstralen van onze trots op de organisatie en de gemeente Den Helder en iedereen van de organisatie is een ambassadeur in onze regio.
- Het professioneel en efficiënt werken.

Het resultaten van het door de gemeenteraad geïnitieerde onderzoek naar de effectiviteit en efficiency van de organisatie (september 2023) biedt een goed uitgangspunt om de slag naar concretisering te maken. Dat geldt ook voor het onderzoeksrapport regionale samenwerking gemeente Den Helder (2022). De Personeelsmonitor van het A&O fonds en onze eigen kengetallen geven elk jaar inzicht in trends en ontwikkelingen op de Nederlandse arbeidsmarkt en die van gemeenten in het bijzonder en benutten we bij het opstellen en vormgeven van ons personeels- en arbeidsmarktbeleid.

Het nog op te stellen organisatieontwikkelplan zal in 2024 de leidraad zijn voor de uitvoering.

Planning & Control en Financiën

De in juli 2023 vastgestelde Visie op planning en control is het kader van waaruit gewerkt wordt aan:

- compactere documenten voor planning en control met meer aandacht voor hoofdlijnen
- goed leesbare sturingsinformatie
- duidelijkheid over de rol van de aan de gemeente verbonden partijen en wat deze partijen bijdragen aan de maatschappelijke doelen van de gemeente.

Zo gaan we de aanbevelingen van de Rekenkamer opvolgen om een verantwoordelijk portefeuillehouder aan te wijzen per onderzoek en een stappenplan te maken omtrent de aanbeveling. In de jaarrekeningen zullen we de terugkoppeling op deze aanbevelingen verbeteren.

De implementatie van de voorstellen in de visie zullen we in samenwerking met de auditcommissie oppakken.

Verbonden partijen

Algemeen

Algemeen

De gemeente Den Helder werkt op vele fronten samen. Binnen dit scala aan samenwerkingsvormen zijn verbonden partijen de (zelfstandige) organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk én financieel verbonden heeft. Een verbonden partij komt tot stand wanneer een publiek belang aan de orde is bij de uitvoering van een taak, die de gemeente niet perse zelf hoeft uit te voeren, en andere instrumenten, zoals inkoop of subsidie, niet toereikend zijn. Het heeft in dat geval een meerwaarde om een zelfstandige organisatievorm te kiezen die het beste past bij de publieke taak. En deze taak bepaalt dan of een publiekrechtelijke, of een privaatrechtelijke organisatie passend is.

De definitie van een verbonden partij, zoals opgenomen in het BBV luidt als volgt: 'een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de provincie of de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft'.

Publiekrechtelijke organisaties zijn de gemeenschappelijke regelingen die op grond van de Wet Gemeenschappelijke regelingen (Wgr) in het leven zijn geroepen. Daarvan zijn lichtere en zwaardere vormen te onderscheiden. Privaatrechtelijke organisaties zijn, onder andere, stichtingen, vennootschappen en verenigingen en vinden hun wettelijke bepalingen in het Burgerlijk Wetboek.

Een gemeente heeft een bestuurlijk belang als zij zeggenschap heeft, dit kan door:

- het hebben van een zetel in het bestuur door een vertegenwoordiger van de gemeente, of
- het hebben van stemrecht.

Een gemeente heeft een financieel belang als zij middelen ter beschikking heeft gesteld die:

- ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij (leningen/aandelenkapitaal) en/of:
- ze aansprakelijk gesteld kan worden (borgstellingen/garanties).

Gemeenschappelijke regelingen voeren gemeentelijk beleid en/of beheer uit op verschillende terreinen. Soms is het verplicht dat een gemeenschappelijke regeling dat doet, zoals bij de Veiligheidsregio, de GGD en de Omgevingsdienst. In andere gevallen is sprake van beleid dat een gemeente niet alleen dan wel niet doeltreffend kan uitvoeren. De deelname in het aandelenkapitaal van een aantal vennootschappen vloeit in hoofdzaak voort uit de maatschappelijke belangen die door deze vennootschappen worden (werden) nagestreefd.

Visie op verbonden partijen

De gemeenteraad heeft in het beleidskader Verbonden partijen (vastgesteld, juni 2018) de uitgangspunten bepaald bij het toetreden tot de verbonden partij.

Samenwerken, door het op afstand zetten van één of meerdere taken van de gemeente betekent ook dat zeggenschap wordt opgegeven. De veel gehoorde roep om 'grip' te verkrijgen is dan een logisch uitvloeisel van het feit dat de verantwoordelijkheid voor (de uitvoering van) die taak wél bij de gemeente blijft liggen.

Ontwikkelingen (boven)regionaal

Door de gemeenteraad is op 22 januari 2018 de notitie 'Informatievoorziening door gemeenschappelijke regelingen' vastgesteld. Dit besluit is toentertijd door alle gemeenteraden van Noord-Holland Noord gelijkluidend genomen.

Deze besluitvorming heeft geleid tot de oprichting van de Regietafel NHN. In deze regietafel wordt aandacht besteed aan de goede samenwerking tussen gemeenschappelijke regelingen en gemeenten, de uitvoering van de raadsbesluiten voorbereid en er wordt aandacht geschonken aan de financiële uitgangspunten ten aanzien van de gemeenschappelijke regelingen

Wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)

Per 1 juli 2022 is een wijziging in de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) doorgevoerd, met een

invoeringstermijn van twee jaar. Uiterlijk 1 juli 2024 moeten alle gemeenschappelijke regelingen zijn aangepast aan de wijziging.

De wijziging heeft als doel de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen en de kaderstellende en controlerende rol van gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van waterschappen in relatie tot gemeenschappelijke regelingen te versterken.

De wijzigingen van de Wqr zijn onder te verdelen in drie categorieën:

1. De versterking van de positie van gemeenteraden bij besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen.
2. De introductie van aanvullende controle-instrumenten voor gemeenteraden.
3. Het verbeteren van de positie van gemeenteraden met betrekking tot het functioneren van de regeling.

De Regietafel, neemt het voortouw bij het traject om te komen tot die wijzigingen. Onderdeel van de wijzigingen is onder andere het verruimen van de (wettelijke) termijnen waarop de raden een zienswijze kunnen indienen t.a.v. de P&C producten van de gemeenschappelijke regelingen. De gezamenlijke aanpak heeft inmiddels geleid tot het samenstellen van een plan van aanpak gericht op de implementatie ervan per 1 juli 2024.

Deelname in verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen			
Gesubsidieerde arbeid Kop van Noord-Holland (GrGa)			
Vestigingsplaats	Schagen		
Website	https://www.grga.nl/		
Beleid			
Bestuurlijk belang	<p>De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen hebben een belang in de Gemeenschappelijke Regeling Gesubsidieerde Arbeid Kop van Noord-Holland (GR). Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners dat de gemeente heeft. De GR heeft een 100% deelneming in Probedrijven nv te Schagen.</p> <p>Portefeuillehouder: P. Kos</p>		
Openbaar belang	<p>Integrale uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) en de Participatievoorziening beschut werk (artikel 10b Participatiewet) en de daaruit voortvloeiende en daarmee verband houdende voorschriften en regelingen.</p>		
Partijen	Gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen		
Stemverhoudingen	Iedere gemeente heeft een even zware stem.		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal	350	350	
Exploitatiebijdrage	9.977	9.256	
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	50	50	
Vreemd vermogen	3.037	3.699	
Leningen/garanties			
Exploitatieresultaat			
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen	<p>De komende jaren is meest omvangrijke doelgroep in dat verband de doelgroep Wsw. De verwachting is dat in 2024 in totaal 408,30 standaard eenheden (fte x arbeidshandicap) worden gerealiseerd. Ook Begeleid Werken maakt daarvan onderdeel uit. In de regeling Begeleid Werken is een Wsw-er in loondienst bij een reguliere werkgever. Probedrijven NV is gemandateerd de regelingen uit te voeren. De Participatiewet voorziet in regelingen. Beschut Werken is een dergelijke regeling. De deelnemende gemeenten hebben in dat kader een verordening vastgesteld. GrGa verwacht in 2024 116,5 fte te realiseren. Voor Beschut Werken geldt een taakstelling van het Rijk. De GRGA heeft de deelnemers in dienst. De salarissen van deze groep worden door gemeenten voldaan uit middelen die het Rijk aan gemeenten beschikbaar stelt.</p>		
Risico's	Cao aanpassingen veroorzaken ook voor de gemeentebegroting hogere bijdragen.		

Veiligheidsregio Noord-Holland-Noord			
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Website	https://www.vrnhn.nl/		
Beleid			
Bestuurlijk belang	Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt. Portefeuillehouder: J. de Boer		
Openbaar belang	Het gezamenlijk behartigen van belangen die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan, ten behoeve van de veiligheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied.		
Partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Dijk & Waard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel.		
Stemverhoudingen	conform verdeelsleutel 9%		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal			
Exploitatiebijdrage	4.132	4.010	
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	6.756	7.988	
Vreemd vermogen	41.948	38.246	
Leningen/garanties	30.860	28.375	
Exploitatieresultaat	798	4.010	
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen	De oorlog in Oekraïne is helaas nog steeds aan de gang. Naast Oekraïense vluchtelingen zijn ook mensen uit andere delen van de wereld op zoek naar een veilige plek. Dit vraagt al sinds de zomer van 2022 inzet van mensen, middelen en tijd. De oorlog in Oekraïne zorgt ook voor nieuwe dreigingen en impact op onze samenleving. Denk aan energiecrisis, verhoogde dreiging van cyberaanvallen en daarmee kans op digitale ontwrichting en mogelijke verstoring en uitval van nutsvoorzieningen. Daarnaast blijkt uit cijfers en data dat er een dubbele vergrijzing op ons afkomt. De brandweer met alle vrijwilliger staan onder druk om 24/7 bemenst te blijven. Deze verschillende crises zullen waarschijnlijk ook in 2024 invloed hebben op de capaciteit en de financiën van de Veiligheidsregio. Nieuwe crisistypen en kansen blijven komen. De Veiligheidsregio wil hier samen klaar voor zijn en zetten zich samen daarvoor in.		
Risico's	Ook financieel gezien zijn dit onverwachte en bijzondere tijden. De oorlog in Oekraïne en de daardoor ontstane energiecrisis zorgen voor stijging van grondstofprijzen en halffabricaten. De stevige inflatie van zo'n 10% in 2022 en stijging van energiekosten werken op meerdere fronten door, ook voor de Veiligheidsregio. Ook de nieuwe CAO voor gemeentambtenaren en de nieuwe CAO ambulancezorg leiden tot flinke stijging van de kosten in 2023 en daarna. Om de mogelijke verliezen in 2023 af te dekken, verwacht de Veiligheidsregio geld uit de algemene reserve te moeten gebruiken.		

Regionaal Historisch Centrum Alkmaar (RHCA)		 Regionaal Archief Alkmaar	
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Website	https://www.regionaalarchiefalkmaar.nl		
Beleid			
Bestuurlijk belang	<p>Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt.</p> <p>Portefeuillehouder: C. Fotigui</p>		
Openbaar belang	<p>RHCA voert de wettelijk verplichte taak uit tot het beheer van het gemeentearchief. Het in het samenwerkingsverband vervullen van de functie van regionaal kennis- en informatiecentrum op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis door het opbouwen en beheren van een zo breed mogelijke collectie (regionaal) historisch bronnenmateriaal en deze op een zo actief mogelijke wijze dienstbaar maken voor een breed publiek.</p>		
Partijen	<p>De gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Dijk en Waard, Heiloo, Hollands Kroon, Schagen, Texel en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.</p>		
Stemverhoudingen	12,5% (6 van de 48 stemmen)		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal			
Exploitatatiebijdrage	301	260	
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	392	389	
Vreemd vermogen	941	1.000	
Leningen/garanties			
Exploitatieresultaat	118	102	
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen	<p>Er wordt onderzocht of het takenpakket van de Gemeenschappelijke Regeling uitgebreid of aangepast zal (moeten) worden door de komst en uitbreiding van e-depot en e-loket. Daarbij is gevraagd te kijken naar de rol van het Regionaal Archief in dit verband ten opzichte van de rol van de gemeenten. Blijft het e-loket een extra dienstverlening die apart wordt gefinancierd, of wordt het geïncorporeerd als taak voor het Regionaal Archief? Hier zal speciaal gelet worden op de financiële consequenties voor zowel de Gemeenschappelijke Regeling als voor de gemeenten. De Wet gemeenschappelijke regelingen wijzigt, de consequenties hiervan worden binnen de Regietafel onderzocht.</p>		
Risico's	<p>1. Wegvallen eigen inkomsten depotgebruik derden. 2. Risico's bij ontwikkeling e-depotvoorziening.</p>		

GGD Hollands Noorden		 GGD Hollands Noorden Samen werken aan gezond leven	
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Website	https://www.ggdhollandsnoorden.nl/		
Beleid			
Bestuurlijk belang	Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt. Portefeuillehouder: P. Kos (P. de Vrij)		
Openbaar belang	Het gezamenlijk behartigen van belangen die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan, ten behoeve van de gezondheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied.		
Partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Dijk en Waard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel.		
Stemverhoudingen	8,1 %		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal			
Exploitatatiebijdrage	3.310	3.146	
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	-1.954	1.659	
Vreemd vermogen	25.057	26.601	
Leningen/garanties			
Exploitatieresultaat	- 3.691	90	
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen	Op 2 november 2022 is het besluit genomen door het algemeen bestuur om te stoppen met de bouw en ontwikkeling van het GGID, dat zorgde voor een negatief jaarresultaat in 2022 van € 3.691.000. Door het negatieve resultaat van 2022 is de algemene reserve per 31-12-22 ook negatief. Het provinciaal toezicht geeft aan dat de negatieve algemene reserve binnen een periode van vier jaar moet worden aangezuiverd. GGD HN heeft hier eind 2022 een financieel herstelplan GGID voor opgesteld. Op 15 maart 2023 heeft het algemeen bestuur hiermee ingestemd en is de algemene reserve aangezuiverd om geïventariseerde risico's uit de begroting 2024 op te kunnen vangen.		
Risico's	In de begroting 2024 van de GGD zijn de volgende risico's aangegeven: doorontwikkeling en ziekteverzuim JGZ, hogere instroom veilig thuis, informatiebeveiliging en privacybescherming en kostenstijgingen.		

Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN)					
Vestigingsplaats	Hoorn				
Website	https://www.odnhn.nl/				
Beleid					
Bestuurlijk belang	<p>Elk lid van het algemeen bestuur heeft een vastgesteld aantal stemmen, waarbij de stemverdeling voor de gemeenten is gebaseerd op de combinatie van inwoneraantal en in te brengen budget. Het aantal stemmen voor de Provincie is gebaseerd op het in te brengen budget.</p> <p>Portefeuillehouder: P. Bais</p>				
Openbaar belang	De regeling is getroffen ter ondersteuning van de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van vergunningsverlening, toezicht en handhaving (landelijke milieu- en Wabotaken).				
Partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Dijk & Waard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel.				
Stemverhoudingen	5,59%				
Financieel (bedragen x € 1.000)					
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023			
Aandelenkapitaal					
Exploitatiebijdrage	1.069	896			
Overige bijdragen					
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021			
Eigen vermogen	4.841	5.978			
Vreemd vermogen	6.463	4.358			
Leningen/garanties					
Exploitatieresultaat	1.110	2.112			
Ontwikkelingen en risico's					
Ontwikkelingen	Invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024. Dit betekent een andere taakinvoering door minder vergunningen en meer maatwerkadvies. Vanwege de grotere afwegingsruimte bij de gemeente zal aan de ODNHN mogelijk meer advies worden gevraagd dan voorheen.				
Risico's	De Omgevingswet is nog niet eerder blootgesteld aan de praktijk. Er is dan ook een risico dat, indien vanaf 1 januari de eerste aanvragen binnenkomen van inwoners en bedrijven, knelpunten in de uitvoering zichtbaar worden die gaan zorgen voor een verhoogde personele inzet.				

Cocensus					
Vestigingsplaats	Heemskerk				
Website	https://www.cocensus.nl/				
Beleid					
Bestuurlijk belang	<p>Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente die dit lid vertegenwoordigt.</p> <p>Portefeuillehouder: P. van Diepen</p>				
Openbaar belang	<p>Het namens de dertien deelnemende gemeenten zo efficiënt mogelijk heffen, invorderen en kwijtschelden van gemeentelijke belastingen, lokale heffingen en rechten. Het uitvoeren van de Wet WOZ, BAG, afhandelen van bezwaar en beroep, taxatie van vastgoed en het beheer van vastgoedinformatie.</p>				
Partijen	<p>Gemeenten Alkmaar, Bergen, Beverwijk, Den Helder, Haarlem, Haarlemmermeer, Dijk en Waard, Hillegom, Oostzaan, Wormerland, Uitgeest, Castricum, Heiloo.</p>				
Stemverhoudingen	7,1% (2 van de 28 stemmen)				
Financieel (bedragen x € 1.000)					
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023			
Aandelenkapitaal					
Exploitatiebijdrage	986	925			
Overige bijdragen					
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021			
Eigen vermogen	740	804			
Vreemd vermogen	16.228	15.895			
Leningen/garanties					
Exploitatieresultaat	554	490			
Ontwikkelingen en risico's					
Ontwikkelingen	<p>Belangrijkste ontwikkeling voor 2023 is dat Cocensus heeft ingestemd voor 2023 voor alle deelnemende gemeenten de front-office belastingstaken dus het KCC-belastingen uit te voeren. Dit zal leiden tot een besparing op de (flexibele) formatie van de KCC's van de gemeenten. Het belangrijkste argument voor onderbrengen van de KCC belastingactiviteiten bij Cocensus is een snellere en directere dienstverlening aan de burgers.</p>				
Risico's	<p>De verbonden partij heeft een beperkt eigen vermogen om risico's op te vangen; feitelijk staan de deelnemende partijen garant. Om de risico's te beheersen wordt 2x per jaar een uitgebreide risico-inventarisatie aan het dagelijks bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling voorgelegd.</p>				

Stichting en verenigingen

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag
Website	https://vng.nl/

Beleid

Bestuurlijk belang	Den Helder is lid van de vereniging om haar belangen te behartigen bij het Rijk.
Openbaar belang	De VNG heeft als doel de lokale overheid te versterken zodat zij hun inwoners optimaal kunnen bedienen: - Zij ondersteunt de leden collectief en individueel bij de vervulling van hun bestuurstaken. - Voor de leden of groepen van leden maakt zij afspraken met andere overheden over het arbeidsvoorwaardenbeleid in de overheidssector en overeenkomsten inzake arbeidsvoorwaarden van personeel in de sector gemeenten aangaan met werknemersorganisaties. - Zij behartigt de publieke belangen van de gemeenten in relatie met de andere overheden.
Partijen	352 gemeenten (per 1 januari 2021)
Stemverhoudingen	In principe 1 stem op de 352 leden. In de praktijk blijken deelgroepen (grote gemeenten in diverse klassen) daarnaast invloed te hebben.

Financieel (bedragen x € 1.000)

Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023
Aandelenkapitaal		
Exploitatiebijdrage	94	84
Overige bijdragen		
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021
Eigen vermogen	51.704	63.912
Vreemd vermogen	112.794	115.953
Leningen/garanties		
Exploitatieresultaat	- 4.219	1.124

Ontwikkelingen en risico's

Ontwikkelingen	In 2023 wordt de Visie 2030 besproken en vastgesteld. In deze visie wordt nader uitgewerkt hoe de VNG zich verder zal gaan ontwikkelen: - tot netwerk van netwerken, - hoe de relatie met gemeenten zal intensiveren, - als een 'vereniging van regio's' en Ten slotte zo verdere stappen zet met betrekking tot kennis, scholing en het gebruik van data en visitaties.
Risico's	Koersrisico's belegd vermogen, resultaat projecten, afrekening ontvangen subsidies, resultaat van de bedrijven die onder de VNG vallen. Daarnaast nog het eigen risico van de WW en bovenwettelijke WW.

Vennootschappen en coöperaties

Ontwikkelings- en Exploitatiemaatschappij Willemsoord BV

Vestigingsplaats	Den Helder		
Website	http://www.willemsoordbv.nl/		
Beleid			
Bestuurlijk belang	<p>Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.</p> <p>Portefuillehouder aandeelhoudersrol: P. Kos (M. Wouters/ F. Camara) Portefuillehouder opdrachtgeversrol: F. Camara</p>		
Openbaar belang	<p>De doelstelling van Willemsoord bv is 'het (her)ontwikkelen van gronden, gebouwen en/of andere registergoederen te Den Helder, waaronder de Oude Rijkswerf Willemsoord'. De kernactiviteiten van Willemsoord bv bestaan uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het in stand houden en beheren, exploiteren van cultuur historisch erfgoed met als doel zelfstandig via bijdragen, verhuur vastgoed en het faciliteren van evenementen in de exploitatie te kunnen voorzien; - Het ondersteunen van huurders op Willemsoord in het aantrekken van bezoekers door middel van marketingactiviteiten en evenementen; - Het voeren van parkmanagement (afval en beveiliging). 		
Partijen	De gemeente Den Helder		
Stemverhoudingen	100%		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal			
Exploitatiebijdrage			
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	5.617	5.474	
Vreemd vermogen	7.019	6.716	
Leningen/garanties	18.017	17.910	
Exploitatieresultaat	143	-264	
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen	<p>In februari 2023 heeft de gemeente een vaste geldlening van € 18 miljoen aan Willemsoord BV verstrekt. Deze lening komt in de plaats van de kortlopende financiering en de bestaande financiering bij Rabobank, BNG en gemeente. In de balanspositie is het bedrag per februari 2023 opgenomen in verband met de financiële impact voor de gemeente en Willemsoord BV.</p>		
Risico's			

Vestigingsplaats	Den Helder
Website	https://portofdenhelder.nl/

Beleid

Bestuurlijk belang	<p>Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.</p> <p>Portefuillehouder aandeelhoudersrol: P. van Diepen Portefuillehouder opdrachtgeversrol: P. Kos</p>
Openbaar belang	<p>De vennootschap heeft ten doel het (doen) uitoefenen van het havenbedrijf en exploiteren van haven- en industrieterreinen.</p> <p>Onderdeel van het doel van de vennootschap is:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De ontwikkeling, de aanleg, het beheer en de exploitatie van haven en industriegebieden, in de ruimste zin van het woord. - De bevordering van een effectieve, veilige en efficiënte afhandeling van het scheepvaartverkeer en het zorg dragen voor nautische en maritieme orde en veiligheid in de door de vennootschap beheerde havens, alsmede het optreden als bevoegde havenautoriteit in het havengebied van Den Helder. - Het bevorderen van de economische ontwikkeling, het imago daaronder begrepen, binnen de door de vennootschap beheerde havens en industrieterreinen. - Het bevorderen van een veilige bedrijfsvoering, het stimuleren van een zo laag mogelijke milieubelasting en het betrachten van zorg voor een veilige woonomgeving. - Het opzetten, coördineren en uitvoeren van parkmanagement en het stimuleren en initiëren van samenwerking tussen bedrijven binnen de haven en industrieterreinen. - Het bevorderen en tot stand brengen van civiel medegebruik van de onder het beheer van het ministerie van Defensie staande havens en terreinen in Den Helder. - Het bevorderen van haven gebonden werkgelegenheid in de gemeente Den Helder en omliggende regio. - Het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van, alsmede het (doen) financieren van andere ondernemingen, in welke rechtsvorm dan ook. - Het verstrekken en aangaan van geldleningen, het beheren van en het beschikken over registergoederen en het stellen van zekerheden, ook voor schulden van anderen. <p>De vennootschap tracht haar doel onder meer te bereiken door</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het verwerven, vervreemden, bezwaren, stichten of doen stichten, ontwikkelen, exploiteren, beheren en administreren van registergoederen. - Het aangaan van joint ventures en het overigens deelnemen in het voeren van bestuur over andere ondernemingen en vennootschappen. - Het verlenen van diensten op administratief, (haven)technisch, financieel economisch of bestuurlijk gebied; - Het verwerven en/of exploiteren van vergunningen voor zover dienstbaar aan het in lid 2 (vgl. vorige bullet) bepaalde. - Het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.
Partijen	De gemeente Den Helder
Stemverhoudingen	100%

Financieel (bedragen x € 1.000)

Financieel belang	01-01-2024	02-01-2023
Aandelenkapitaal	94	94
Exploitatiebijdrage	700	700
Overige bijdragen	248	248
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021
Eigen vermogen	22.996	21.608
Vreemd vermogen	22.996	21.608
Leningen/garanties	15.275	19.500

Exploitatieresultaat	1.388	331
Ontwikkelingen en risico's		
Ontwikkelingen	<p>Samen met de gemeente, Koninklijke Marine en Provincie Noord-Holland wordt in de Ontwikkeling Maritiem Cluster met oog voor ieders belangen een realistisch streefbeeld ontwikkeld voor de lange termijn en worden oplossingen gezocht voor het ruimtegebrek in de haven. Zo moet voldoende ruimte gevonden worden om de ontwikkelingen voor de offshore windmarkt en waterstofeconomie te kunnen faciliteren, zowel in de haven als op bedrijventerreinen.</p> <p>PoDH heeft een stabiele onderhoudsplanning voor de komende jaren, waar afspraken over zijn gemaakt met de gemeente in de SLA. Tevens lopen er projecten voor fysieke ruimte (kades en dijkversterking) en wordt in 2024 de eerste aanleg van walstroomb verwacht voor offshore schepen.</p> <p>PoDH is betrokken bij de beoogde samenvoeging van NSEG en AYOP. Hiermee kan de haven en bedrijfsleven van Den Helder nog beter worden gepositioneerd als locatie voor de offshore windmarkt.</p>	
Risico's	<p>Als projecten gericht op ontwikkeling van meer ruimte in de zeehaven stagneren of niet doorgaan, wordt de aansluiting op de offshore windmarkt bemoeilijkt en vermindert het zicht op een gezond verdienmodel.</p> <p>Voor een toekomstbestendige haven zijn er investeringen nodig in de verduurzaming, daarvoor zijn ook extra financieringsbronnen benodigd.</p>	

Zeestad CV		
Vestigingsplaats	Den Helder	
Website	https://zeestad.nl/	
Beleid		
Bestuurlijk belang	<p>De gemeente Den Helder is 49,5% aandeelhouder van Zeestad cv. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.</p> <p>Portefuillehouder aandeelhoudersrol: P. van Diepen Portefuillehouder opdrachtgeversrol: M. Wouters</p>	

Openbaar belang	<ul style="list-style-type: none"> - Het verkrijgen, vervreemden, in (onder)erfpacht uitgeven, administreren, exploiteren, huren en verhuren van registergoederen. - Het zelf ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen. - Het geheel of gedeeltelijk doen ontwikkelen en/of realiseren en/of verkopen van registergoederen en/of doen aannemen en uitvoeren van bouwwerken. - Het sluiten van overeenkomsten met gemeenten en/of andere overheidsinstellingen en/of derden in het kader van het ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen. - Het optreden als tussenpersoon bij de aan en verkoop en bij de huur en verhuur van registergoederen. - Het ter leen verstrekken en het ter leen opnemen van gelden, al dan niet onder hypothecair verband. - Het op enigerlei wijze verstrekken van zekerheden of zich verbinden voor schulden en andere verplichtingen van de vennootschap of andere vennootschappen of ondernemingen die met haar in een groep zijn verbonden of van derden. - En al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin, alles in de Plangebieden verband houdend met de Plangebieden. <p>In concreto richt de cv zich op het creëren van een levendig stadshart met een compacte en aantrekkelijke mix van stedelijke functies en activiteiten. Herstel en ontwikkeling van de Stelling Den Helder.</p>		
Partijen	Gemeente Den Helder (commanditair vennoot), Provincie Noord-Holland (commanditair vennoot), Zeestad bv (beherend vennoot)		
Stemverhoudingen	49,5%		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal	18	18	
Exploitatiebijdrage			
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen			
Vreemd vermogen		61.177	
Leningen/garanties			
Exploitatieresultaat			
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen	De exploitatie van Zeestad loopt tot en met 31 december 2024. Het aandeelhouderschap van de provincie NH en de gemeente loopt tot en met 31 december 2024. Naar verwachting vindt er in 2024 besluitvorming plaats over het al dan niet verlengen van de exploitatie van Zeestad.		
Risico's	Er is nog steeds sprake van leegstand en een zwakke detailhandelsstructuur in het centrum. De investeringsbereidheid van ontwikkelaars van buiten de regio is voornamelijk beperkt. De ontwikkelkosten zijn aanzienlijk toegenomen (langere processen, kostenstijgingen op de bouwmarkt). Door goede afstemming tussen gemeente, Zeestad en de Woningstichting wordt getracht de aantrekkelijkheid van het stadshart te vergoten. De inzet is het verkleinen van het winkeloppervlak, het versterken van de woonfunctie en het opwaarderen van de openbare ruimte. Strategische partners hierin zijn de provincie en specifiek voor het Dijkkwartier ook HHNK. De beheersing van de geschetste risico's vraagt om goede bestuurlijke afstemming.		

Zeestad BV					
Vestigingsplaats	Den Helder				
Website	https://zeestad.nl/				
Beleid					
Bestuurlijk belang	<p>Gemeente Den Helder is 50% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.</p> <p>Portefuillehouder aandeelhoudersrol: P. van Diepen Portefuillehouder opdrachtgeversrol: M. Wouters</p>				
Openbaar belang	<p>De rol van de gemeente als participerende partij komt als volgt tot uiting:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het optreden als beherend vennoot van een commanditaire vennootschap. - Het oprichten van, het deelnemen in-, het financieren van-, het samenwerken met-, het voeren van directie over - en het verlenen van adviezen en andere diensten aan vennootschappen of ondernemingen. - Het zelf ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen. - Het geheel of gedeeltelijk doen ontwikkelen en/of realiseren en/of verkopen van registergoederen en/of doen aannemen en uitvoeren van bouwwerken. - Het sluiten van overeenkomsten met gemeenten en/of andere overheidsinstellingen en/of derden in het kader van het ontwikkelen en/ of realiseren van registergoederen. - Het optreden als tussenpersoon bij de aan en verkoop en bij de huur en verhuur van registergoederen. - Het ter leen verstrekken en het ter leen opnemen van gelden, al dan niet onder hypothecair verband. - Het op enigerlei wijze verstrekken van zekerheden of zich verbinden voor schulden en andere verplichtingen van de vennootschap of andere vennootschappen of ondernemingen die met haar in een groep zijn verbonden of van derden; - Het verkrijgen, exploiteren en vervreemden van industriële en intellectuele eigendomsrechten. <p>Alsmede het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.</p>				
Partijen	De gemeente Den Helder, Provincie Noord-Holland				
Stemverhoudingen	50%				
Financieel (bedragen x € 1.000)					
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023			
Aandelenkapitaal	18	18			
Exploitatiebijdrage					
Overige bijdragen					
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021			
Eigen vermogen	18	18			
Vreemd vermogen					
Leningen/garanties					
Exploitatieresultaat					
Ontwikkelingen en risico's					
Ontwikkelingen	De activiteiten worden door Zeestad CV ontwikkeld.				
Risico's					

NV HVC			
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Website	https://www.hvcgroep.nl/		
Beleid			
Bestuurlijk belang	De gemeente Den Helder bezit met 112 aandelen 3,8% van het aantal aandelen A van HVC. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Portefeuillehouder: M. Wouters		
Openbaar belang	De nv HVC heeft als doel zijn meerwaarde en maatwerk leveren aan haar aandeelhoudende gemeenten en waterschappen op het gebied van hergebruik van grondstoffen, afvalbeheer en het opwekken en leveren van duurzame energie. HVC ondersteund haar aandeelhouders in hun ambitie voor het realiseren van de landelijke doelstelling van 75% gescheiden inzameling en hergebruik van huishoudelijk afval. HVC draagt bij aan het realiseren van de ambitie voor gemeenten en waterschappen van 14% duurzame energie door te investeren in energieprojecten gericht op de productie (en afzet) van duurzame warmte, elektriciteit en gas. Als aandeelhoudende gemeente heeft Den Helder met HVC een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor de inzameling van huishoudelijk afval.		
Partijen	44 gemeenten in Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en Friesland en 6 waterschappen in Noord- en Zuid-Holland.		
Stemverhoudingen	3,8%		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	31-12-2024	31-12-2023	
Aandelenkapitaal	248	248	
Exploitatiebijdrage			
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	196.243	168.104	
Vreemd vermogen	878.504	845.514	
Leningen/garanties			
Exploitatieresultaat	28.139	26.369	
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen			
Risico's			

Luchthaven Den Helder bv					
Vestigingsplaats	Den Helder				
Website	https://denhelderairport.nl/				
Beleid					
Bestuurlijk belang	<p>Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.</p> <p>Portefuillehouder aandeelhoudersrol: P. van Diepen Portefuillehouder opdrachtgeversrol: P. Kos</p>				
Openbaar belang	<p>- Het exploiteren van de luchthaven Den Helder door diensten te verlenen aan de offshore helikopter vervoersmarkt en de algemene luchtvervoersmarkt. - Het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met en het voeren van de directie over andere ondernemingen met een soortgelijk of aanverwant doel alsmede het (doen) financieren ook door middel van het stellen van zekerheden van andere ondernemingen, met name die waarmee de vennootschap in een groep is verbonden.</p> <p>Luchthaven Den Helder bv is 50% behorend vennoot van Den Helder Airport cv. De andere (stille) vennoot is CHC Helikopters. In de cv vinden de bedrijfsactiviteiten plaats.</p>				
Partijen	De gemeente Den Helder				
Stemverhoudingen	100%				
Financieel (bedragen x € 1.000)					
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023			
Aandelenkapitaal	45	45			
Exploitatiebijdrage					
Overige bijdragen					
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021			
Eigen vermogen	7.262	7.155			
Vreemd vermogen	33	27			
Leningen/garanties					
Exploitatieresultaat	106	-40			
Ontwikkelingen en risico's					
Ontwikkelingen	<p>Het aantal vliegbewegingen daalt en de verwachting is dat er structureel minder helikoptervluchten zullen zijn als gevolg van de transitie fossiele brandstoffen naar windenergie.</p> <p>De luchthaven is actief op zoek naar nieuwe mogelijkheden. Denk daarbij aan ruimte voor de kustwacht, toevoegen van ruimte voor fixed-wing vluchten en drones.</p> <p>Daarnaast is de luchthaven actief betrokken bij projecten voor het verduurzamen van de luchtvaart (CO2-neutrale routeontwikkeling i.s.m. Provincie, Ministerie van I&W en Platform Duurzaam Vliegen)</p> <p>In een voormalig kantoorpand bij de luchthaven zijn de plannen goedgekeurd voor de realisatie van een short-stay voor offshore personeel.</p> <p>Er is nog onduidelijkheid over de nieuwe financiële voorwaarden van de RVB voor het medegebruik. Tevens is er nog overleg met CHC over de aanpassing van de juridische structuur.</p>				

Risico's	<p>De exploitatie van Den Helder Airport is afhankelijk van de ontwikkelingen van de energiemarkt (zowel fossiel als duurzaam) die van invloed zijn op het aantal vliegbewegingen en passagiers.</p> <p>Het duurt het nog tot zeker 2030 voordat de huidige afname van vliegbewegingen gerelateerd aan de olie- en gasmarkt is vervangen door voldoende vliegbewegingen voor de markt van windenergie op zee. Een periode van tekorten kan gaan ontstaan.</p> <p>Tevens is het nog onbekend wat de financiële gevolgen zijn van het nieuwe contract met het RVB inzake medegebruik MVK De Kooy, de nieuwe juridische structuur en de overeenkomst met LVNL voor 1ATM.</p>
----------	---

Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG Bank)			
Vestigingsplaats	Den Haag		
Website	https://www.bngbank.nl/Home		
Beleid			
Bestuurlijk belang	<p>Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. De gemeente Den Helder bezit 0.39% van de aandelen, dat zijn 211.731 aandelen met een nominale waarde van 2,50 per stuk.</p> <p>Portefuillehouder: P. van Diepen</p>		
Openbaar belang	<p>BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.</p> <p>Toelichting: het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.</p>		
Partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden, gemeenten, provincies en de Staat.		
Stemverhoudingen	0,39%		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal	529	529	
Exploitatiebijdrage	0		
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	01-01-2021	
Eigen vermogen	5.062.000	5.062.000	
Vreemd vermogen	143.995.000	143.995.000	
Leningen/garanties	0		
Exploitatieresultaat	0	0	

Ontwikkelingen en risico's

Ontwikkelingen	De hoogte van de nettowinst is met onzekerheden omgeven, omdat de bank geen voorspelling kan doen over de ontwikkeling van de ongerealiseerde marktwaardeveranderingen.
Risico's	De BNG Bank heeft een credit rating van AAA bij Moody's, bij Standard & Poor's en bij Fitch. BNG Bank staat in de top 5 van veiligste banken ter wereld. De uitstekende kredietwaardigheid verschaft de bank een sterke inkooppositie op de internationale geld- en kapitaalmarkt. Verder leent de gemeente geld van de BNG Bank, niet andersom.

Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord NV

Vestigingsplaats	Alkmaar	
Website	https://nhn.nl/	

Beleid

Bestuurlijk belang	Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. Aandelenverdeling: 49 % provincie Noord-Holland 17 % gemeenten in de regio Kop van Noord-Holland 17 % gemeenten in de regio Alkmaar 17 % gemeenten in de regio West-Friesland. Portefeuillehouder: T. Augustijn
Openbaar belang	<ul style="list-style-type: none"> - Het versterken van de strategische samenwerking van en onderlinge afstemming tussen ondernemers, onderwijsinstellingen, kennisinstellingen, lokale en provinciale overheden en regionale samenwerkingsverbanden in de noordelijke regio van Noord-Holland. - Het verder ontwikkelen van een positief vestigings- en ondernemersklimaat in de noordelijke regio van Noord-Holland. - En het collectief en effectief representeren van de noordelijke regio van Noord-Holland in haar belangen, ambities en doelstellingen en bij mogelijke samenwerkingsmogelijkheden met andere regio's in Nederland of daarbuiten, en al hetgeen met het voorgaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn. <p>Daarnaast faciliteert het Ontwikkelingsbedrijf de lobby voor de gemeenten. Tot 2022 is de destiniemerketingorganisatie HbA ondergebracht bij het Ontwikkelingsbedrijf</p>
Partijen	Provincie Noord-Holland, Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechteland, Enkhuizen, Dijk en Waard, Heiloo, Koggenland, Hollands Kroon, Hoorn, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec, Texel en Uitgeest.
Stemverhoudingen	5,88%

Financieel (bedragen x € 1.000)

Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal			
Exploitatiebijdrage			
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	1.279	1.239	
Vreemd vermogen	3.698	2.748	
Leningen/garanties	0		
Exploitatieresultaat	41	70	

Ontwikkelingen en risico's

<p>Ontwikkelingen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Om de regionale samenwerking goed gestalte te kunnen geven, wordt sinds eind 2021 gewerkt aan het opstellen van een Economische agenda Noord-Holland Noord. Ondanks enige vertraging is het de verwachting dat de Agenda in de tweede helft van 2023 vastgesteld gaat worden. Uiteraard gaat deze als kader dienen waarbinnen het Ontwikkelingsbedrijf NHN haar activiteiten zal uitvoeren. - In de Stuurgroep Holland boven Amsterdam van 17 februari 2023 heeft de directeur van ONHN mondeling aangekondigd geen vervolgoopdracht na 2023 meer te zullen aannemen wat betreft de destiniatiemarketing. De plusopdracht sluit naar haar mening niet aan bij de activiteiten die passen bij ONHN en is daardoor niet in staat om een dergelijke opdracht op juiste wijze aan te sturen. In 2023 zal ONHN de opdracht wel nog uitvoeren conform het vastgestelde jaarplan. - In 2023 is tevens begonnen met de verkenning om te komen tot een nieuwe Regio Deal Noord-Holland Noord. Het Ontwikkelingsbedrijf faciliteert het opstellen van de aanvraag. - De Raad van Commissarissen (RvC) heeft de afgelopen periode een traject om te komen tot een nieuwe controlerend accountant doorlopen. Dit traject heeft niet geresulteerd in een nieuwe accountant. Dit blijft Berghoef Accountants voor de komende twee jaar. - De huidige dienstverleningsovereenkomst (DVO) eindigt op 31 december 2024. Om te komen tot een nieuwe DVO dient de samenwerking eerst geëvalueerd te worden. Dit is gebeurd in 2023 met de conclusie dat ONHN heeft voldaan aan de formele opdracht. Stakeholders zijn bovendien grosso modo tevreden over de toegevoegde waarde van ONHN. De eindevaluatie bevestigt het positieve beeld dat naar voren is gekomen uit de voortgangsevaluatie van eind 2021. Ansluitend wordt in 2023 een nieuwe DVO op basis van deze evaluatie opgesteld. - Na de groei van de economie die in 2022 is ingezet, met een kleine dip eind 2022, wordt opnieuw een economische groei verwacht. Het Ontwikkelingsbedrijf zal zich onvermoeibaar richten op het uitvoeren van de opdracht van haar aandeelhouders en economische ontwikkelingen en innovaties vertalen naar haar activiteiten. - In 2023 zijn reeds Provinciale Statenverkiezingen geweest, maar in november zullen er ook Tweede Kamerverkiezingen worden gehouden. Het Ontwikkelingsbedrijf faciliteert de lobby van de regio Noord-Holland Noord richting deze verkiezingen. - In 2023 is tevens het traject opgestart om te komen tot de aanvraag van een Regio Deal Noord-Holland Noord. Het Ontwikkelingsbedrijf faciliteert de regio om te komen tot zo'n aanvraag.
<p>Risico's</p>	<p>In het jaarverslag is geconstateerd dat de destiniatiemarketing een risico voor ONHN inhoudt. Daarom is besloten na afloop van deze opdracht (per 01-01-2024) geen nieuwe opdracht te aanvaarden. De liquiditeitspositie van het Ontwikkelingsbedrijf is verder gezond.</p>

Alliander NV			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Website	https://www.alliander.com/nl/		
Beleid			
Bestuurlijk belang	De grootste aandeelhouders zijn de provincies Gelderland (44,68%), Friesland (12,65%) en Noord-Holland (9,16%) en de gemeente Amsterdam (9,16%). De overige aandeelhouders hebben minder dan 3% aandelen. De gemeente Den Helder bezit 473.825 aandelen van de totaal 136.794.964 uitgegeven aandelen a € 5 nominaal (0,35%). Portefuillehouder: P. Bais		
Openbaar belang	Alliander is een energienetwerkbedrijf. Dagelijks ondersteunt het ruim 3 miljoen klanten met toegang tot energie. Het zorgt voor een betaalbare, betrouwbare en bereikbare energievoorziening in een groot deel van Nederland. Als netwerkbedrijf is Alliander verantwoordelijk voor de regionale distributie van energie, zoals elektriciteit, (bio)gas en warmte. Alliander wil haar positieve invloed, zoals het welzijn van de klanten vergroten dankzij een betrouwbare, betaalbare en voor iedereen onder gelijke condities toegankelijke energievoorziening. Daarnaast wil Alliander haar negatieve invloed, zoals de uitstoot van broeikasgassen, minimaliseren.		
Partijen	De aandeelhouders zijn provincies en gemeenten.		
Stemverhoudingen	0,35%		
Financieel (bedragen x € 1.000)			
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023	
Aandelenkapitaal	253	253	
Exploitatiebijdrage			
Overige bijdragen			
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021	
Eigen vermogen	4.570.000	4.447.000	
Vreemd vermogen	6.106.000	5.730.000	
Leningen/garanties	2.078	2.078	
Exploitatieresultaat	198.000	242.000	
Ontwikkelingen en risico's			
Ontwikkelingen	De provincie Noord-Holland, Liander en TenneT werken samen en in overleg met de gemeenten, zowel ambtelijk als bestuurlijk, in een Taskforce Energie-Infrastructuur Noord-Holland. Vanuit deze Taskforce pakken zij in drie sporen gezamenlijk het volgelopen elektriciteitsnet aan: 1. Sneller realiseren energie-infrastructuur: oplossen van de knelpunten van vandaag, bijv. de uitbreiding van het onderstation aan de Landmetersweg 2. Integraal programmeren energiesysteem van de toekomst: keuzes maken voor de toekomst, ontwerpen, sturen en programmeren. Hiervoor is o.a. op 20 juni een Deepdive gehouden met de gemeente, PoDH en defensie. 3. Slimme energie-oplossingen: efficiënter benutten van de bestaande infrastructuur.		
Risico's			

Mobipunten B.V.		
Vestigingsplaats	Anna Paulowna	
Website		
Beleid		
Bestuurlijk belang	Het project Mobipunten is onderdeel van De Kop Werkt! en wordt uitgevoerd samen met de gemeenten Schagen en Hollands Kroon. Portefuillehouder: T. Augustijn	
Openbaar belang	Via de Mobipunten wordt ook in de kleine kernen in de regio deelmobiliteit opgezet, waarmee de bereikbaarheid van de gehele regio wordt verbeterd. Traditionele deelconcepten zullen hier naar verwachting niet snel hun diensten aanbieden in verband met de financieel minder gunstige businesscase. Dat maakt het noodzakelijk dat de overheid via deze BV hier de eerste stap in zet.	
Partijen	Gemeente Den Helder, Hollands Kroon en Schagen	
Stemverhoudingen	Mobipunten B.V. is een verbonden partij waarbij de gemeente een indirect belang heeft. De verdeling is 1/3 per aandeelhouder; gemeente Den Helder, de gemeente Hollands Kroon en de gemeente Schagen.	
Financieel (bedragen x € 1.000)		
Financieel belang	01-01-2024	01-01-2023
Aandelenkapitaal	300	300
Exploitatiebijdrage		
Overige bijdragen		
Jaarrekening	31-12-2022	31-12-2021
Eigen vermogen	647.388	0
Vreemd vermogen		
Leningen/garanties		
Exploitatieresultaat	133	
Ontwikkelingen en risico's		
Ontwikkelingen	2023 is het jaar waarin moet blijken dat de in 2022 geplaatste deelauto's goed worden gebruikt. We verwachten niet gelijk een groei in auto's, wel een groei in gebruik. Mobipunten BV heeft hier de verantwoordelijkheid voor om dit samen met de aanbieders te verzorgen.	
Risico's	Per jaar heeft de gemeente Den Helder € 15.000 beschikbaar gesteld voor deelauto's. Het kan lastig worden om daarmee te sturen. In de kadernota is alleen een bedrag genoemd, geen voorwaarden. Per jaar kan dat geld ingetrokken worden. Het is zaak om goed positie te kiezen en scherp te zijn. Daarnaast heeft Den Helder 1/3 van de aandelen van Mobipunten BV. Daarmee draait Den Helder op voor 33% van de eventuele verliezen.	

Algemeen

In de paragraaf grondbeleid staat de wijze waarop de gemeente haar grondbeleid uitvoert en uit gaat voeren centraal. We geven een actuele prognose van de te verwachten resultaten van alle grondexploitaties die de gemeenteraad heeft vastgesteld. Daarnaast brengen we de financiële risico's voor de vastgestelde grondexploitaties in beeld.

Wijze van grondbeleid

Het grond- en vastgoedbeleid is een belangrijk instrument voor een gemeente. De gemeente kan met haar beleid veel invloed uitoefenen op haar eigen ontwikkelingen en die van andere partijen, waaronder ontwikkelaars, corporaties en ondernemers. De afgelopen jaren lag de nadruk in het vastgoedbeleid op afstoten en beheren van het gemeentelijk vastgoed. Met het vaststellen van het Beleidskader Vastgoed 2022-2024 geven we meer invulling aan de strategische rol die we als vastgoedeigenaar hebben. Het vastgoedbeleid moet volgend en ondersteunend zijn aan de gemeentelijke beleidsdoelstellingen. Hierbij streven we naar een kernportefeuille met vastgoed wat hieraan ondersteunend is. Bij stadsontwikkelingsopgaven vertegenwoordigt de eigen vastgoedpositie een strategische waarde. Zo nodig zal er strategisch vastgoed aangekocht moeten worden. Vanuit het vastgestelde grondbeleid wordt een actieve houding in het positioneren en objectief uitdragen van Den Helder aangenomen om de komende jaren verder te kunnen bouwen.

Het grond- en vastgoedbeleid staat in dienst staan van de ambities van de stad. Het is dus geen doel op zichzelf maar een middel om de visie op de stad te realiseren. Deze visie hebben wij vastgelegd in diverse beleidskaders en in de programmabegroting. Hierin staat genoemd wat we willen bereiken, oftewel: wat zijn de ambities. De vaststelling van deze ambities in ruimtelijke plannen maakt nog niet dat de plannen daadwerkelijk overeenkomstig de door de gemeente gestelde wensen en eisen worden gerealiseerd. Het gemeentelijk grondbeleid is vastgelegd in beleidskader Grondbeleid 2019. De wijze waarop de gemeente invloed uitoefent op de realisatie van ruimtelijke plannen is de essentie van gemeentelijke grondbeleid. De situatie is bepalend voor de gemeentelijke rol in een gebiedsontwikkeling, ook wel situationeel grondbeleid genoemd. De keuze voor actief of faciliterend grondbeleid, of een combinatie hiervan, is met name afhankelijk van de geformuleerde doelstellingen en de rol die marktpartijen daarin kunnen spelen. Eigen grondbezit c.q. actief grondbeleid draagt altijd bij aan de realisatie van de doelen en is in sommige gevallen noodzakelijk om de doelen te bereiken. Maar betekent veelal dat de gemeente (financieel) risicodragend opereert. Doordat niet alle ruimtelijke doelen via faciliterend grondbeleid zijn te realiseren is actieve ontwikkeling, ondanks de kosten en/of risico's, vaak nodig. Om de huidige ambities die de gemeente heeft waar te maken speelt de gemeente een actieve rol in ontwikkelingen.

Uitgangspunt is dat toekomstige ontwikkelingen per saldo een waardevolle en duurzame toevoeging moeten zijn voor de omgeving (mens en natuur) en zo min mogelijk negatieve effecten hebben op de omgeving. Met de nieuwe Omgevingswet in aantocht wordt een grondontwikkeling (voortaan) gezien als onderdeel van een gebiedsvisie. Dit betekent dat het integraal resultaat uitgangspunt vormt bij een gebiedsontwikkeling. Het gaat daarbij om zowel het financieel resultaat als het maatschappelijk resultaat. Verschillende ontwikkelingen of wensen in een gebied kunnen we met elkaar in verbinding brengen, ook buiten de plangrenzen van het feitelijke ontwikkelingsgebied. Daarbij kijken we of er kostendragers in een gebied aanwezig zijn die ertoe kunnen leiden dat we gewenste maatschappelijke en/of ruimtelijke ontwikkelingen in samenhang kunnen realiseren.

Van ontwikkeling naar herontwikkeling

De woningmarkt is in Den Helder behoorlijk aangetrokken. Er is meer belangstelling voor het wonen in de Kop. Den Helder plukt hier met haar verscheidenheid aan woonmilieus en voorzieningen de vruchten van. Woningen staan minder lang te koop en ook op de huurmarkt is er meer druk gekomen. Er is een voorzichtige groei te zien in het aantal inwoners. Daarnaast kan de gewenste groei door de Koninklijke Marine van het aantal medewerkers leiden tot een vergroting van het draagvlak voor onze voorzieningen en meer woonwensen in Den Helder. Als onderdeel van de Nationale Woon- en Bouwagenda is in 2023 voor de regio Noord-Holland Noord een nieuwe woondeal opgesteld en ondertekend. De vier gemeenten in de Kop van Noord-Holland hebben een opgave van 7.400 woningen voor de periode t/m 2030. Verdeling, uitwerking en aanpak behoeft nog nadere afstemming in de regio. Hier wordt in het resterende deel van 2023 en begin 2024 aan gewerkt. In het Helders Perspectief was de ambitie van krimp naar groei al vertaald in vier programmalijnen. Eén van de programmalijnen is een aantrekkelijke woningmarkt, dat stevig inzet op de woningbouwopgave. Het collegeprogramma 2022-2026 zet in op een woningbouwprogramma van tenminste 1500 woningen in de periode 2020-2030. Het programma zet in op stedelijk bouwen in Den Helder en voortzetting van de stedelijke vernieuwing in het stadshart en Nieuw Den Helder. Daarnaast liggen er mogelijkheden tot kleinschalige woningbouw aan de randen van de kernen in het landelijk gebied, zoals Julianadorp. De ontwikkeling van Willem Alexanderhof loopt de komende jaren nog door en de gebieden Tillenhof en Station Zuid zijn in uitwerking. Tevens is de toekomstige buitenstedelijke ontwikkeling Julianadorp/ONS in voorbereiding in samenwerking met andere partijen. Deze (mogelijke) ontwikkelgebieden zijn vastgelegd in de Omgevingsvisie van Den Helder.

Meer partijen krijgen invloed op ontwikkelingen

Het krachtenveld dat invloed uitoefent op de ontwikkeling van de stad is complex. Bestaande en toekomstige bewoners willen over hun woonomgeving meepraten en meedenken en dit is ook waar de Omgevingswet op in zet. Ook ondernemers willen actiever betrokken worden. En natuurlijk willen ontwikkelaars, beleggers en corporaties hun inbreng hebben. Deze ingewikkelde mix van visies, belangen en competenties vraagt om een goede regisseur van het ontwikkelproces. Het is samen ontdekken hoe het proces het beste vorm kan worden gegeven en ieder project vraagt om maatwerk. We kunnen onze regierol verder versterken door partijen samen te brengen waarbij met name aandacht uitgaat naar bijzondere ambities die externe partijen niet zelf oppakken.

Het aantal actieve marktpartijen in Den Helder is beperkt. Om een beter functionerende marktwerking te laten ontstaan is deze gebaat bij meer en qua aard diverse marktpartijen die er actief zijn. Nu de gemeente een aanzienlijke woningbouwopgave heeft, wordt ingezet op het aantrekken van marktpartijen. De gemeente heeft als taak zich duidelijker te positioneren en te presenteren zodat er meer ruimtelijke ontwikkelingen op initiatief van de markt worden opgepakt. En er meer bekendheid ontstaat met de ontwikkelingen waar Den Helder voor staat. De omgevingsvisie die na de zomer 2023 wordt vastgesteld, speelt hier een belangrijke rol in. In de verschillende woningbouwontwikkelingen worden afwegingen gemaakt met welke partijen het beste samen kan worden gewerkt. Bij de verkoop van grond zijn wij als gemeente verplicht om een selectieprocedure met meerdere partijen te doorlopen. De komende jaren, waarbij meerdere projecten op de markt worden gebracht, gaat uitwijzen of Den Helder de markt kan aantrekken voor de opgave die er ligt.

Financieel rendement en risicobeheersing komen onder druk

De toegenomen vraag naar woningen met de daarbij hoge verkoopsnelheid heeft ervoor gezorgd dat de gemeente Den Helder actief nieuwe ontwikkelgebieden in visievorming en voorbereiding heeft gebracht. Momenteel is de woningmarkt weer wat aan het afvlakken. Stijgende (bouw)kosten en een hogere hypotheekrente zijn hier onder meer de oorzaak van.

De risico's van ontwikkelingen worden groter door de toenemende complexiteit en de vele investeringen die gedaan moeten worden. Door een toenemende vraag naar woningen lopen levertijden op onderdelen en bouwstoffen op en personeel is moeilijk te vinden. Door oplopende bouwkosten kunnen grondprijzen onder druk komen te staan. Dit leidt mogelijk tot tekorten op projecten of stagnatie in het bouwproces. Gezocht wordt naar alternatieve financieringsconstructies, subsidies en samenwerkingsvormen om deze projecten te kunnen financieren.

Daarnaast hebben aanpassingen van de Rijksoverheid in natuurwetgeving (op het gebied van stikstofbeleid) en bodemkwaliteit (op het gebied van PFAS) grote invloed op de mogelijkheden en wijze om projecten tot ontwikkeling te brengen. Dit vergt meer onderzoek voorafgaand aan en soms ook tijdens een ontwikkeling en kan leiden tot andere methodes van uitvoering. Instabiele politieke situaties op wereldniveau kan onzekerheid veroorzaken en invloed op de economie en de woningmarkt uitoefenen.

Macro-economische invloeden

Het afgelopen decennium is duidelijk geworden dat de wisselingen in de markt vragen om meer flexibel overheidsoptreden. Nu is juist een afvlakkende woningmarkt te zien en ontwikkelaars die worden geconfronteerd met hoge bouwkosten. Het blijft daardoor belangrijk om vinger aan de pols te houden en de ontwikkelingen van de marktsituatie actief te blijven volgen om zodoende daarop in te kunnen spelen.

Grondbeleid kan worden ingezet om duurzame gebiedsvernieuwing te stimuleren. Door regelgeving van de afgelopen jaren en de energietransitie is de vraag naar duurzame bouw in een stroomversnelling geraakt. De energieprestatie-eisen zijn ook steeds meer opgeschroefd. Dit heeft effect gehad op de wijze van bouwen en de vraag naar energiezuinige woningen. Klimaatadaptief en circulair bouwen gaan een steeds grotere rol spelen in het bouwproces en hier wordt landelijk volop mee geëxperimenteerd. Vanuit de Rijksoverheid wordt hier ook op ingezet. Om afspraken die gemaakt zijn over duurzaamheid te realiseren, heeft de gemeente zowel in een faciliterende rol als in een actieve rol sturingsmogelijkheden. Er kan verschil zitten tussen enerzijds het gewenste financieel resultaat en anderzijds de gewenste duurzame invulling. Duurzaamheid en de ontwikkelingen op de energiemarkt maken echter steeds meer onderdeel uit van het reguliere ontwikkel/bouwproces en worden door de markt gevraagd. Hierdoor neemt de financiële haalbaarheid van projecten toe. In de project Station Zuid en Tillenhof wordt circulair bouwen uitgewerkt.

Gronden per 1 januari in ontwikkeling genomen

Onderstaand geven we een analyse van het geprognosticeerde planresultaat van de per 1 januari 2023 in exploitatie genomen gronden. Het betreft het project Willem Alexanderhof en Molenwerf.

In de tabel geven we voor de locatie weer wat het verwachte planresultaat is.

Complex		Boekwaarde complex 31-12	Resultaat (Eindwaarde) incl. voorzieningen
Willem-Alexanderhof	Grondexploitatie	19.113.537	0
	Voorziening	8.740.384	
Totaal		10.373.153	
Molenwerf	Grondexploitatie	867.971	0
	Voorziening	825.040	
Totaal		42.931	

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de gronden die we in exploitatie hebben genomen op eindwaarde een neutraal resultaat hebben. Dit resultaat is inclusief de getroffen voorzieningen van € 9.565.000 (voorziening is bepaald op eindwaarde).

Analyse

Onderstaand geven we een analyse van het planresultaat van de gronden die we in exploitatie genomen hebben per 1 januari 2023. De grondexploitaties van plangebieden rekenen we door met parameters voor rente, kostenstijging en opbrengstenstijging om het resultaat van kosten en opbrengsten op einddatum te kunnen berekenen. Vervolgens maken we het resultaat contant (NCW) naar een gewenste peildatum (meestal het begin van het lopend jaar) en bepalen de eventuele verliesvoorziening op eindwaarde. We hebben de volgende parameters gehanteerd:

- Willem-Alexander Hof: rente 0,70%, kostenstijging 2,0% en de opbrengstenstijging varieert van 0%, 0,5% en 1,5%.
- Molenwerf: rente 0,70 %, kostenstijging 5,0%, opbrengstenstijging 2,0%.

We hebben de grondexploitaties op netto contante waarde gebracht met een disconteringsvoet van 2% conform de regelgeving Bbv (Besluit Begroting en Verantwoording).

Willem-Alexander Hof

Het financiële resultaat van de huidige grondexploitatie is neutraal. Het bestaande verlies is met een voorziening van € 8.740.384 afgedekt. De geactualiseerde grondexploitatie is op 15 mei 2023 vastgesteld. Het resultaat is met ca. € 250.000 verbeterd. De grondexploitatie gaat uit van de ontwikkeling van het totale plangebied gelegen binnen de Zuiderhaaks. De grond van de oorspronkelijke fase 5 buiten de Zuiderhaaks staat onder de materiële activa. Een vierde fase wordt nu gebouwd en kan dit jaar ook de definitieve inrichting krijgen. Een volgende fase is bouwrijp gemaakt, de woningen zijn grotendeels verkocht en de bouw is gestart. Afhankelijk van de voortgang zal in 2023 en 2024 de rest van de woningen in deze vijfde fase in delen te koop worden gezet.

We zijn bezig met de voorbereidingen van de zesde fase, het stedenbouwkundig ontwerp wordt uitgewerkt en de voorbereidingen voor het bouwrijp maken opgestart.

Er is verder gewerkt aan het afmaken van de hoofdwaterstructuur, met name de aansluiting op de Lange Vliet. Dit is een doorvaarbare aansluiting. Dit bevordert de doorspoeling van het watersysteem en daarmee de

waterkwaliteit. Ook zijn bewoners in staat om nu vanuit Willem Alexanderhof met een bootje op de Lange Vliet te komen.

De gemeentelijke visie voor het perceel aan de zuidkant van de ijsbaan zal in 2023 verder vorm krijgen. De verwachting is dat eind 2027 het hele plangebied Willem Alexanderhof kan zijn ontwikkeld.

Molenwerf

Op 14 december 2020 heeft de gemeenteraad de grondexploitatie voor het project Molenwerf en het voorlopig stedenbouwkundig ontwerp vastgesteld. Door het college is een ontwikkelovereenkomst vastgesteld waarin afspraken zijn gemaakt tussen drie partijen, te weten Helder Vastgoed, de Molenstichting en de gemeente. De grondexploitatie Molenwerf heeft een negatief saldo op eindwaarde van afgerond €825.040. De geactualiseerde grondexploitatie is op 15 mei 2023 vastgesteld.

Na de zomer van 2023 start de bouw van de woningen op Molenwerf. In het gebied worden 34 woningen gerealiseerd waarvan meer dan de helft in middenhuur. Deze zijn naar verwachting in 2024 gereed. Ook worden garageboxen en de historische houtzaagmolen gerealiseerd en daarna kan het gebied woonrijp worden gemaakt. Voor een buurtbeheerwerkplaats wordt ruimte gerealiseerd en vanuit een buurtinitiatief wordt ruimte voor de Heemtuin geboden.

Risico's

Aan gebieden die we in ontwikkeling nemen, zijn risico's verbonden, zoals:

- Tegenvallende grondverkoop, waardoor de exploitatieperiode langer wordt.
- Afwaardering van de grondprijzen door de actuele marktsituatie.
- Kostenstijgingen die optreden.

Andere voorbeelden van risico's zijn:

- Noodzakelijke, onverwachte investeringen.
- Veranderde wettelijke regelgeving.
- Planologische procedures die langer duren en daardoor vertragend en kostenverhogend werken.

Om de gevolgen van risico's financieel te kunnen opvangen, maken we hiervoor een reservering in de algemene reserve.

De gehanteerde risicoanalyse bestaat uit een opslag op de nog te maken kosten en een opslag op de nog te realiseren opbrengsten. Hieronder geven we het risico weer van de per 1 januari 2023 in exploitatie zijnde gronden. Het betreft het gebied Willem Alexanderhof en Molenwerf.

Complex	Te realiseren kosten	Te realiseren opbrengsten	Risico-opslag	Ontwikkelrisico
Willem Alexanderhof	10.153.000	20.991.000	5,0%	1.557.000
Molenwerf	1.469.000	1.518.000		149.350
Totaal gronden in exploitatie	11.622.000	22.509.000		1.706.350

Wij lopen voor de grondexploitaties een risico op onvoorziene financiële tegenvallers. Het risico is gerelateerd aan de nog te realiseren kosten en opbrengsten. Grootste risico's schuilen aan de opbrengstenkant van de projecten. De opbrengsten zijn later in de tijd gefaseerd dan de investeringen. Een groot deel van de investeringen doen we vooraf (verwervingen, bouwrijp maken ed.) om het mogelijk te maken grond te verkopen en opbrengsten te realiseren. Vertraging in het project en hierdoor het later realiseren van de opbrengsten hebben dan ook een negatief effect op het resultaat van het project.

Willem Alexanderhof betreft een langdurige exploitatie waarbij een groot aantal woningen worden ontwikkeld. In Willem Alexanderhof moet van de totale kosten nog ca. 22% uitgevoerd worden. Aan de opbrengstenkant moet nog ca. 46% worden gerealiseerd. Voor het project Molenwerf zijn afspraken over de ontwikkeling vastgelegd in een overeenkomst. Het betreft een relatief korte ontwikkeling waardoor de risico's in de tijd gezien minder groot zijn.

We hebben het ontwikkelrisico ingeschat op een bedrag van € 1.706.350. Het totale risico legt een beslag op de algemene reserve en daarmee op de weerstandscapaciteit van de gemeente.

Gronden per 1-1-2023 niet in exploitatie genomen

De gemeente heeft een aantal potentiële ontwikkelgronden in bezit:

- We hebben de Riepel afgewaardeerd.
- We hebben grond Westoever en Spoorweghaven (loods) aangekocht en gronden van NS/Prorail. Deze gronden hebben een toekomstige ontwikkelpotentie en zijn opgenomen onder materiële vaste activa.
- Daarnaast is het Sportpark Ruyghweg aangekocht. De atletiekbaan is gerenoveerd. Het andere deel van het gebied betreft een strategische aankoop met het doel de beoogde gebiedsontwikkeling op te pakken in samenhang met de ontwikkeling van het Spoorweghavengebied en Westoever. Voor de ontwikkeling van het gebied is een concept transformatiekader ontwikkeld. De ontwikkeling van het Sportpark Ruyghweg als woningbouwgebied kan in voorbereiding worden genomen. Een projectopdracht en plan van aanpak zijn hiervoor in voorbereiding.
- De grondexploitatie Doggerswijk West is afgesloten. De grond vertegenwoordigt een waarde en is opgenomen onder materiële vaste activa.
- Voor het gebied Tillenhof en Station Zuid zijn de stedenbouwkundige schetsplannen in januari 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. Dit wordt verder uitgewerkt tot een uitvoerbaar plan.

Station Zuid

De vervolgfase, de uitwerkingsfase, is in voorbereiding. Deze omvat de uitwerking van het inrichtingsplan (loopt in overleg met Prorail, HHNK, Liander en Gasunie) en de uitwerking van de randvoorwaarden voor de woongebouwen (loopt in overleg met een architectenbureau, de bouwplots zijn bijna gereed, het beeldkwaliteitplan moet nog worden opgesteld). Dit resulteert in kavelpaspoorten. De uitwerkingsfase omvat ook de wijze waarop deze bebouwing in de markt wordt gezet en het opstellen van een bestemmingsplan waarvan in december 2023 de ter inzagelegging start. De procedure van het bestemmingsplan is het meest kritisch in het tijdspad vanwege de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024. Daarnaast wordt op basis van het uitgewerkte plan een actuele grondexploitatie opgesteld. Naar verwachting worden deze producten, de resultaten van de uitwerkingsfase, in het vierde kwartaal van 2023 afgerond, zodat besluitvorming in het eerste kwartaal van 2024 kan plaatsvinden. De besluitvorming ter vaststelling van het bestemmingsplan door de raad wordt verwacht in het tweede kwartaal 2024. Datzelfde geldt voor de vaststelling van de aanbestedingswijze van de woningbouw. Nadat deze producten, de resultaten van de uitwerkingsfase, door uw raad zijn vastgesteld, worden in 2024 de bouwrijpstukken uitgewerkt en start de aanbesteding hiervan. Parallel hieraan wordt de woningbouw in de markt gezet. De bouwrijpwerkzaamheden vinden plaats eerste helft 2025. Aansluitend kan de bouw van de woningen starten (vooralsnog tweede helft 2025).

Tillenhof

De vervolgfase, de uitwerkingsfase, is in voorbereiding. Deze omvat de uitwerking van het inrichtingsplan, en de uitwerking van de woningen. Deze wordt op dit moment aangepast op basis van de vermindering van het aantal parkeerplaatsen op Tillenhof 2 (RIB juli 2023 over recreatief parkeren Huisduinen). Het bestemmingsplan wordt de tweede helft 2023 opgesteld en start met ter inzagelegging in december 2023. Hierin zit tevens meegenomen het beeldkwaliteitskader/kavelpaspoort voor de woningen. Het uitgewerkte plan leidt tot het opstellen van een actuele grondexploitatie. Naar verwachting worden deze producten, de resultaten van de uitwerkingsfase, in het vierde kwartaal van 2023 afgerond, zodat besluitvorming in het eerste kwartaal van 2024 kan plaatsvinden. De vaststelling van het bestemmingsplan door de raad wordt verwacht in het tweede kwartaal 2024. Nadat deze producten, de resultaten van de uitwerkingsfase, door uw raad zijn vastgesteld, worden in 2024 de bouwrijp- en woonrijpmaakstukken uitgewerkt en start de aanbesteding hiervan. De eerste bouwwerkzaamheden van de woningen zullen naar verwachting in 2025 plaatsvinden.

Ruyghweg/Spoorweghaven

Het gebied Ruyghweg is voor de korte termijn het meest kansrijk als ontwikkellocatie voor woningbouw in het totale Westoevergebied. In het eerste kwartaal van 2024 ligt er een projectplan waarbij het gebied Ruyghweg

uitgewerkt is in een stedenbouwkundig plan en in een samenhangende ontwikkelstrategie met het gebied Spoorweghaven. Op dit document kan besluitvorming plaatsvinden om tot verdere uitwerking en uitvoering over te gaan.

BBV, aangepaste richtlijnen

Conform het BBV geldt dat met betrekking tot eventuele nieuwe grondexploitaties de kosten hiervan onder de materiële vaste activa worden geboekt. We kunnen kosten niet op onderhanden werk activeren zolang er nog geen sprake is van een actieve grondexploitatie. Na maximaal vijf jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat.

Risico's

Potentiële ontwikkelgronden waarvan de waarde is opgenomen onder materiële vaste activa zijn:

- De Riepel
- Spoorweghaven/Ruyghweg
- Westoever
- Doggerswijk

Daarnaast zijn er verschillende onderzoekslocaties voor ontwikkeling in beeld. Bij een toekomstige ontwikkeling zullen de kosten en baten in beeld worden gebracht waarin de waarde van de gronden wordt meegenomen.

Lokale heffingen

Algemeen

De gemeente heft belastingen op grond van diverse bepalingen in de Gemeentewet. De inning van belasting en heffingen heeft de gemeente Den Helder uitbesteed aan de gemeenschappelijke regeling Cocensus. De raad stelt de heffingsverordeningen vast op grond waarvan Cocensus namens het college de belastingen, heffingen en rechten oplegt.

In Den Helder worden de onderstaande belastingen en heffingen opgelegd:

1. Onroerende zaakbelastingen
2. Afvalstoffenheffing
3. Rioolheffing
4. Forensenbelasting
5. Toeristenbelasting
6. Leges
7. Lijkbezorgingsrechten

Belastingplichtigen kunnen kwijtschelding aanvragen voor de afvalstoffenheffing. Dit beleid ligt vast in de Verordening op de kwijtschelding 2023.

Vanaf het begrotingsjaar 2017 is het Wijzigingsbesluit Begroting en Verantwoording (Bbv) in werking. Dit houdt in dat in de programma's alleen de kosten worden opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. De kosten van overhead moeten centraal worden begroot. Hierdoor is het niet meer mogelijk om vanuit de taakvelden alle tarieven te bepalen. Door de invoering van deze nieuwe regels dienen de gemeentelijke heffingen/leges van een kostenonderbouwing te worden voorzien. Deze moet worden opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen. De methodiek voor de toerekening van overhead aan de tarieven voor lokale heffingen moet worden opgenomen in de financiële verordening.

De berekening van de tarieven vindt plaats conform de artikelen 12 en 14 van de financiële verordening. Dit houdt in dat bij de kostprijsberekening rekening wordt gehouden met de directe kosten en een percentage kosten van overhead als vervanging van de indirecte kosten. Bij de directe kosten wordt, naast de gebruikelijke onderdelen als kapitaallasten, dotaties aan voorzieningen en dergelijke, ook rekening gehouden met de loonkosten van de medewerkers betrokken bij het primaire proces.

In het overzicht wordt dit samengevat onder de verschillende taakvelden behorende bij de betreffende heffingen en/of leges. Het percentage kosten van overhead wordt bepaald aan de hand van het aantal ondersteunende diensten binnen de desbetreffende afdeling en het aantal direct toe te rekenen uren aan het desbetreffende taakveld in relatie tot het totaal aantal toe te rekenen uren van die afdeling.

Toelichting heffingen

Onroerende zaakbelastingen

De onroerende zaakbelasting (OZB) is gebaseerd op de waarde van een onroerende zaak. Die waarde stellen we jaarlijks vast met een waarde onroerende zaken (WOZ)-beschikking. In 2024 hanteren we hiervoor de waardepeildatum van 1 januari 2023. We ramen de opbrengst aan OZB in 2024 inclusief de voorgestelde 4,6 % verhoging op € 15.975.400. Sinds 2009 stellen we de tarieven van de onroerende zaak belastingen vast op een percentage van de WOZ-waarde. Omdat de taxatiewaarden nu (juli 2023) nog niet bekend zijn, kunnen de tarieven voor 2024 nog niet berekend worden (n.n.b).

Soort	2022	2023	2024	
Eigenaren woningen	0,1197%	0,1036%	nbn	
Eigenaren niet-woningen	0,3764%	0,4079%	nbn	
Gebruikers niet-woningen	0,3281%	0,3436%	nbn	

Afvalstoffenheffing

Huisvuilcentrale Alkmaar (HVC) verzorgt namens de gemeente Den Helder de inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval. Dit is voor de gemeenten een verplichte taak op grond van de milieuwetgeving.

De afvalstoffenheffing gebruiken we om de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval te dekken. De gemeentelijke afvalstoffenheffing wordt voor een groot deel bepaald door het tarief uit de dienstverlening overeenkomst (DVO) met de HVC.

Andere kostencomponenten van de afvalstoffenheffing zijn:

- 30% kosten schone straat (o.a. kosten van legen en schoonhouden van openbare afvalbakken, vegen en borstelen, handhaving),
- Overige diensten afval
- Inzet eigen gemeentelijke dienst
- Kosten van invordering en verhaal
- Kwijtscheldingen,
- BTW
- Afvalstoffenbelasting

De tarieven stijgen met ruim 1,5%. Dit komt door de stijging van de kosten voor inzameling en verwerking van afvalstromen en een lichte daling van de kosten voor kwijtschelding. Voor de kosten van de kwijtschelding is rekening gehouden met de realisatiecijfers zoals opgenomen in de jaarstukken.

De afvalstoffenheffing is de enige heffing waarvoor kwijtschelding kan worden aangevraagd. De totale opbrengst van de afvalstoffenheffing is geraamd op € 11.828 en is daarmee 100% kostendekkend.

Berekening kostendekkendheid afvalstoffenheffing	bedrag
lasten taakveld(en), inclusief (omslag)rente:	
7.3 Afval	8.946
2.1 Verkeer en vervoer	611
6.3 Inkomensregelingen	684
Belastingen overig	212
baten taakveld(en), exclusief heffingen:	
7.3 Afval	-432

Toe te rekenen kosten:	
- overhead	0
- BTW	1.807
Totale lasten taakveld(en)	11.828
Dekkingsmiddelen	
Opbrengst heffingen	11.828
Totale dekking	11.828
Dekkingspercentage	100%

Rioolheffing

Als gemeente geven wij geld uit voor onderhoud, beheer en het verbeteren en vervangen van de riolering en voorzieningen die daarbij horen. Deze kosten worden gedekt uit de rioolheffing die onze bewoners en bedrijven betalen. In 2023 is het Programma Stedelijk Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld. De rioolheffing voor Den Helder wordt in 2024 verhoogd met 4,5% tot € 135,85. Bij de berekening van de kostendekking is rekening gehouden met de richtlijnen uit het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Verder wordt in de berekening van het tarief rekening gehouden met de aan de riolering gerelateerde kosten, zoals straatreiniging, kolkenzuigen, perceptiekosten (kosten van aanslagoplegging en inning), overhead en btw. Het tarief van € 135,85 is voor 2024 100% kostendekkend. De verwachte stand van de voorziening riolering bedraagt per 1-1-2024 € 2,3 miljoen.

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	bedrag
lasten taakveld(en), inclusief (omslag)rente:	
7.2 Riool	3.953
baten taakveld(en), exclusief heffingen:	
7.2 Riool	269
Toe te rekenen kosten:	
- overhead inclusief (omslag)rente	321
- BTW	442
Totale lasten taakveld(en)	4.447
Dekkingsmiddelen	
Opbrengst heffingen	4.228
Onttrekking aan voorziening riolering	219
Totale dekking	4.447
Dekkingspercentage	100%

Forensenbelasting

De gemeente heft forensenbelasting van personen die niet in de gemeente staan ingeschreven en wel beschikken over een gemeubileerde woning in de gemeente.

De tarieven zijn afhankelijk van de WOZ-waarde van de woning.

We ramen de opbrengst forensenbelasting voor 2024, inclusief de 4,6% verhoging, op € 894.000.

De belasting bij een WOZ-waarde van:	2022	2023	2024
minder dan € 30.000	vervallen	n.v.t.	n.v.t.
€ 30.000 maar minder dan € 50.000	€ 749,10	vervallen	n.v.t.
€ 50.000 maar minder dan € 75.000	€ 845,75	€ 951,46	€ 995,23
€ 75.000 maar minder dan € 100.000	€ 885,45	€ 996,11	€ 1.041,93
€ 100.000 maar minder dan € 125.000	€ 929,40	€ 1.045,55	€ 1.093,65
€ 125.000 maar minder dan € 160.000	€ 997,65	€ 1.097,61	€ 1.147,05
€ 160.000 en meer	€ 1.012,40	€ 1.138,94	€ 1.191,33

Toeristenbelasting

De gemeente heft toeristenbelasting voor het verblijf met overnachting door personen die niet in de gemeente staan ingeschreven. De verhuurder van de accommodatie is belastingplichtig.

De prognose voor de opbrengst voor 2024 is inclusief de 4,6 % indexering € 884.000. Aangezien het op dit moment nog onduidelijk is wat de financiële gevolgen voor 2023 zijn is deze prognose voor 2024 gebaseerd op de aanname dat de geraamde opbrengsten voor 2023 gerealiseerd worden.

	2022	2023	2024
Tarieven per persoon per nacht	€ 1,40	€ 1,68	€ 1,76

Bouwleges

Bouwleges zijn leges die worden geheven op grond van aanvragen in het kader van de Omgevingswet (bouw, sloop, wijziging gebruik etc.). Wij ramen de opbrengst voor 2024 op € 1.290.000,-.

De nieuwe omgevingswet zal vrijwel zeker per 1 januari 2024 in werking treden. Het principe van legesheffing zal niet veranderen. Ook de wettelijke grondslag voor het heffen van leges verandert niet. Toch veranderen bepaalde zaken wel:

- De bouwtechnische en de ruimtelijke omgevingsvergunning worden gesplitst.
- Er zijn nieuwe activiteiten toegestaan om leges over te heffen ('milieuvergunningen').
- Er vervallen activiteiten waar de gemeente nu leges voor heft (de bouwtechnische toets voor minder complexe bouwwerken ('gevolgklasse 1') onder de Wet Kwaliteitsborging onder het bouwen (Wkb)).
- De gemeentelijke kosten, waarover leges berekend worden, veranderen afhankelijk van de keuzes die de gemeente maakt in het lokale omgevingsplan
- De gemeentelijke kosten verschuiven soms van werkzaamheden waar leges voor geheven mogen worden, naar andere werkzaamheden, of andersom.
- Omgevingsvergunningen worden meer integraal, waardoor er meerdere overheden betrokken zijn.
- Planactiviteiten worden minder complex (of juist complexer), met mogelijk effect voor kostenverrekening.
- Meer taken worden verplicht bij de ODNHN neergelegd. Dit betekent dat de afhankelijkheid van de gemeente van de ODNHN wordt vergroot;

- Voor de bodemtaken verschuiven bevoegdheden van provincie naar gemeente. Om die reden zal, wanneer nieuwe saneringsgevallen aan het licht komen, de gemeente meer kosten moeten maken dan begroot. De kans op nieuwe saneringsgevallen is echter klein;
- De proceduretermijnen worden korter. Voor gemeenten en ODNHN betekent dit dat meer inspanningen nodig zijn om tijdig tot een beschikking te komen, mede omdat de Omgevingswet nog niet is blootgesteld aan de praktijk, waardoor eventuele knelpunten in de uitvoering pas zichtbaar worden vanaf 1 januari a.s. Dit kan leiden tot knelpunten in de dienstverlening van de gemeente. Bij eventuele vertragingen zullen initiatiefnemers proberen om de kosten hiervan te claimen bij de gemeente.

Uit de beoordeling van de effecten voor de gemeente en de kosten die kunnen worden toegerekend is voorsnog aangenomen dat de financiële effecten beperkt zullen zijn. In het nu opgenomen bedrag is gerekend met standaard tariefstijging zoals besloten in de kadernota 2024.

Berekening kostendekking bouwleges	bedrag
lasten taakveld(en), inclusief (omslag)rente:	924.000
8.3 Wonen en bouwen	
baten taakveld(en), exclusief heffingen:	nihil
8.3 Wonen en bouwen	
Toe te rekenen kosten:	
- overhead inclusief (omslag)rente	366.000
Totale lasten taakveld(en)	1.290.000
Dekkingsmiddelen	
Opbrengst heffingen	1.290.000
Totale dekking	1.290.000
Dekkingspercentage	100%

Overige leges

De gemeente heft leges voor verschillende producten en diensten die we verstrekken. We doen dit op grond van artikel 229 van de Gemeentewet en op grond van de legesverordening.

Door een wijziging in maart 2014 van de Paspoortwet is de geldigheidstermijn van een paspoort en Nederlandse identiteitskaart (NIK) voor personen boven de 18 jaar verlengd van 5 jaar naar 10 jaar. Hierdoor is vanaf 2019 t/m 2023 het aantal paspoortaanvragen van deze producten gehalveerd. Nu deze reisdocumentendip van 2019 tot en met 2023 bijna over is, gaan gemeenten vanaf 2024 de effecten merken van de nieuwe cyclus die is ontstaan door invoering van deze langere geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten. Volwassenen die tussen 2014 en 2018 een reisdocument hebben aangevraagd, komen vanaf 2024 een nieuw document aanvragen. Deze reisdocumentenpiek zal duren tot 2029. Behalve dat deze piek extra werk met zich mee brengt heeft dit ook gevolgen voor de opbrengst van de gemeenteleges voor deze producten voor de begroting 2024.

Om bovenstaande reden kan er rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat er in 2024 ruim 5.500 paspoorten worden afgegeven en 4.500 identiteitskaarten (NIK).

Mocht dit zo uitkomen dan zullen de extra legesinkomsten ingezet moeten worden voor extra personele capaciteit, reden om voorsnog uit te gaan van standaard aantallen documenten.

Het aantal rijbewijzen zal niet veel meer zijn als in 2023 en voor 2024 ook rond de 4500 zitten.

We ramen de opbrengst aan diverse leges, inclusief de voorgestelde 4,6 % indexering in 2024 op:

- *Leges Burgerzaken € 930.000,-*
- *Leges vergunningen / ontheffingen bijzondere wetten € 80.000,-*
- *Leges nutsvoorzieningen € 30.000*
- *Leges parkeren € € 52.000*

Berekening kostendekkendheid overige leges	bedrag
lasten taakveld(en), inclusief (omslag)rente:	5.613
0.2 Burgerzaken	1.878
1.2 Openbare orden en veiligheid	2.838
2.1 Verkeer en vervoer	897
baten taakveld(en), exclusief heffingen:	52
2.1 Verkeer en vervoer	52
Toe te rekenen kosten:	5.561
- overhead inclusief (omslag)rente	1.944
Totale lasten taakveld(en)	7.504
Dekkingsmiddelen	
Opbrengst heffingen	1.092
Totale dekking	1.092
Dekkingspercentage	15%

Lijkbezorgingsrechten

Deze heffing is een vergoeding voor diensten van de gemeente. Er zijn meerdere tarieven voor het begraven en de huur van graven en urnen nissen. De opbrengst 2024, inclusief de voorgestelde verhoging met 4,6 %, ramen we op € 268.000,-. Na een langere periode van daling van inkomsten lijkbezorgingsrechten lijkt het er op dat dit nu enigszins stabiliseert.

Berekening kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten	bedrag
lasten taakveld(en), inclusief (omslag)rente:	
7.5 Begraafplaatsen	553
baten taakveld(en), exclusief heffingen:	
7.5 Begraafplaatsen	2
Toe te rekenen kosten:	
- overhead inclusief (omslag)rente	124
Totale lasten taakveld(en)	679
Dekkingsmiddelen	
Opbrengst heffingen	268
Totale dekking	268
Dekkingspercentage	39%

Precariobelasting

Precariobelasting is per 1 januari 2023 afgeschaft na Amendement A 9.3.

Opbrengsten belastingen en leges

Opbrengst belastingen	rekening	begroting	begroting
	2022	2023	2024
Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht	-11.066	-11.650	-11.828
OZB eigenaren woningen	-6.798	-7.087	-7.413
OZB eigenaren niet-woningen	-3.988	-4.569	-4.779
Rioolheffing	-3.999	-4.020	-4.228
OZB gebruikers niet-woningen	-3.237	-3.617	-3.783
Leges Omgevingsvergunningen	-1.856	-1.362	-1.290
Leges burgerzaken	-724	-890	-930
Forensenbelasting	-794	-854	-894
Toeristenbelasting	-781	-845	-884
Lijkbezorgingsrechten	-272	-256	-268
Overige rechten en leges	-32	-105	-110
Leges parkeren	-19	0	-52
Precariobelasting	-14	0	0
Totaal	-33.579	-35.255	-36.460

Subsidies

Conform artikel 23 van de financiële verordening van de gemeente Den Helder dient er in de begroting en jaarrekening een overzicht te worden opgenomen van de verstrekte subsidies. Het onderstaande overzicht geeft het beeld van de subsidieverstrekingen 2023 en de prognose voor 2024. In de kadernota 2024 is een beleidswijziging opgenomen met betrekking tot subsidies. Dit betreft de deelopdracht andere kijk op subsidies binnen het sociaal domein. Het effect van deze beleidswijziging op de subsidiepartners is momenteel nog niet duidelijk en daarom ook nog niet meegenomen in onderstaande lijst.

Omschrijving gesubsidieerde instelling	Omschrijving subsidiedoel	Verlenings beschikking 2023	Prognose 2024
Programma 2 Zorgzame gemeente		9.326.486	9.501.638
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Hollands Noorden	Jeugdgezondheidszorg, opvoedondersteuning, advies- en steunpunt huiselijk geweld	462.903	407.725
Stichting Beheer MFC 't Wijkhuis	Coördinatie en beheer MFC nieuw Den Helder	94.197	98.718
Het Buurtcollectief	Ondersteunen van buurt en wijkhuizen	98.325	103.045
Hortus Overzee	dagbesteding /sociale activering / re-integratie	283.500	297.108
Humanitas	Home Start/Maatschappelijk project/Vrijwillig thuiszorg	315.577	328.584
Parnassia Groep	Totaalpakket verslavingszorg	999.234	1.047.197
Reclassering Nederland	Nazorg Ex-gedetineerden	-	85.698
Stichting Beheer Multifunctioneel Centrum Julianadorp	Exploitatie MFC Julianadorp	72.711	76.201
Stichting Blijf van m'n Lijf	Ambulante woonbegeleiding en 24 uren opvang	960.338	954.034
Stichting Centrum Financieel Fit	Voorkomen problematische schulden bij inwoners door vroegsignalering	95.000	100.000
Stichting DNO Maatschappelijke opvang Noord-Holland Noord	Ambulante woonbegeleiding en 24 uren opvang	1.299.243	1.233.237
Stichting Geestelijke Gezondheidszorg Noord-Holland Noord	Collectieve preventie / outreachende aanpak / inloop GGZ	255.331	267.587
Stichting Geriant	activiteiten dementievriendelijke gemeente	20.300	21.274
Stichting Jeugd Onderwijs en Cultuurfonds Den Helder	Cultuuractiviteiten voor kinderen die opgroeien in een minimaomgeving	76.839	80.527
Stichting Jeugdsportfonds Den Helder	Sportactiviteiten voor kinderen die opgroeien in een minimaomgeving	115.785	156.343

Stichting Mantelzorgcentrum	Mantelzorgondersteuning	205.980	215.867
Stichting MEE & de Wering	Diverse maatschappelijke programma's	2.852.090	2.987.341
Stichting Parlan	Jeugdhulp in de wijk/schoolmaatschappelijkwerk vo	702.060	604.148
RCO de Hoofdzaak	Clientondersteuning bij herstel van sociaalparticipatie, re-integratie en begeleiding	57.000	59.736
Stichting Sportservice Noord-Holland	Sportactiviteiten in relatie tot een gezonde leefstijl; JOGG; Kinderen naar Gezond Gewicht	101.584	97.016
Stichting Werkgroep Vrijwillig Landschapsbeheer Den Helder	arbeidsmatige dagbesteding, sociale activering en reïntegratie van deelnemers	127.193	133.298
Subsidie deskundigheidsbevordering	bevorderen van de deskundigheid van de vrijwilligers	19.310	29.590
Zorgverkoop Arkin	Vraaggerichte hulp aan mensen met een psychische en/of sociale beperking	111.986	117.361
Programma 3 Vitale gemeente		807.714	927.658
Stichting ondernemen aan zee	Ondernemersfonds	570.000	700.000
Stichting Citymarketing Den Helder	Meerjarig BCF Economische stimulering & toerisme	237.714	227.658
Programma 4 Leefbare gemeente		11.594.882	11.599.810
Christelijk kinderdagverblijf & bso De Kleine Reiziger	Uitvoering gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	179.304	179.304
Deelsubsidies Sportverenigingen	Bevorderen toetreden bepaalde leeftijdsgroepen	341.081	357.453
Evenementenbudget	Uitvoering evenementen	141.982	165.180
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Hollands Noorden	Uitvoering gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	15.679	22.758
Stichting Anna Paulowna B.V. Peuterspeelzaal (kappio)	Uitvoering gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	312.769	312.769
Stichting De Nollen	Cofinanciering plus exploitatie bijdrage	146.575	22.611
Stichting Helderse Vallei	Bevorderen natuurbeleving en-educatie	799.873	838.267
Stichting Internationaal Vrouwenwerk Den Helder (IVC)	Bevordering redzaamheid en participatie	145.000	151.960

Stichting Kinderopvang Den Helder	Uitvoering gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	1.137.078	1.137.078
Stichting Kopgroep Bibliotheken	Exploitatie Bibliotheek plus uitvoering gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid	1.976.252	2.070.349
Stichting Regio-omroep Noordkop	Verzorgen lokaal media-aanbod	150.000	157.200
Willemsoord BV Ontw. en Expl.mij.	Onderhoud	612.029	559.998
Stichting Museumhaven	Restauratie,beheer en exploitatie nautische monumenten Museumhaven Willemsoord	92.212	96.638
Stichting Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers	Exploitatie Reddingmuseum	193.085	202.353
Stichting Olympisch Netwerk NH	Uitvoeren topsportregeling	50.000	52.200
Stichting Samenwerkingsverband VO Kop van NH	Schoolmaatschappelijk werk NPO middelen	162.930	-
Stichting Samenwerkingsverband PO Kop van NH	Schoolmaatschappelijk werk	76.945	76.945
Stichting Scholen aan Zee	Communicatie College en maatschappelijk stages/ Leerling lounges en verbrede scholen	206.224	216.123
Stichting Schouwborg de Kampanje	Culturele activiteiten de Kampanje	2.134.454	2.221.188
Stichting Sportservice Noord-Holland	Bewegingsonderwijs basisscholen, sportloket en aangepast sporten	507.641	492.778
Stichting Strandexploitatie Noordkop	Verzorgen schoon, onderhoud, promotie en veiligheid voor strand(slagen)	342.922	359.383
Stichting Citymarketing Den Helder	Meerjarig BCF monumenten	7.811	8.186
Stichting Triade	Aanbod kunsteducatie en culturele activiteiten	1.251.579	1.310.683
Vogelasiel de Paddenstoel	Wildopvang	65.595	68.744
Stichting Zr.Ms.Bonaire		50.000	-
Erfgoedorganisatie	Onderhoudsopgave	495.861	519.662
Programma 2,3 en 4		636.392	335.059
Diverse overige kleine subsidies		636.392	335.059
		22.365.474	22.364.164

Toezihtsinformatie

De paragraaf Toezihtsinformatie maakt in Den Helder deel uit van de programmabegroting en programmarekening maar is geen verplicht onderdeel volgens de BBV. Omdat de informatie die tot en met de programmarekening 2021 beschreven is gegevens bevat die rechtstreeks van de Provincie Noord-Holland afkomstig zijn, is het logisch om in het vervolg voor de inhoud van deze paragraaf voortaan naar de website van de provincie te verwijzen.

Eén van de kerntaken van de provincie is interbestuurlijk toezicht (IBT): toezicht houden op de uitvoering van wettelijke taken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Dit gebeurt zoveel mogelijk op een systematische en thematische wijze met maatwerk voor de doelgroep.

In het beleid IBT 2022-2025 staat een toelichting op de werkwijze van de provincie als interbestuurlijk toezichthouder. Wat de belangrijkste risicodomeinen zijn, hoe het instrumentarium wordt toegepast en hoe we dat uitvoeren staat in het werkprogramma 2023.

Benieuwd hoe onze gemeente het doet?

Bekijk de resultaten over 2022 op een interactieve kaart. Deze kaart en de gegevens van de verschillende aspecten van het interbestuurlijk toezicht is te vinden op:

[Interbestuurlijk toezicht \(noord-holland.nl\)](https://interbestuurlijktoezicht.noord-holland.nl).

Hier wordt ook in een filmpje kunt getoond wat het Interbestuurlijk Toezicht van de provincie betekent en vindt men kaarten met de beoordelingen van de gemeenten over 2022.

Openbaarheidsparagraaf

In de paragraaf Openbaarheidsparagraaf wordt aandacht besteed aan de uitvoering van de Wet open overheid. De Wet open overheid (hierna: Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden. De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) is daarmee ingetrokken. Het doel van de Woo is om overheden transparanter te maken. In deze paragraaf wordt ingegaan op:

- actieve openbaarmaking;
- passieve openbaarmaking;
- verbetering van de informatiehuishouding.

Voor de implementatie van de Woo zijn incidentele (2022-2026) en structurele financiële middelen ontvangen van het Rijk. Afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden tijdens de implementatie moet blijken of deze kosten toereikend zijn. Een van de keuzes is het bepalen van het ambitieniveau van de organisatie.

▪ Actieve openbaarmaking

De gemeente is per brief van 8 juni 2023 geïnformeerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over actieve openbaarmaking in het kader van de Wet open overheid (Woo). En over de centrale digitale infrastructuur, waarmee de gemeente op grond van deze wet informatie actief openbaar moet gaan maken.

Doordat de ontwikkelingen van het Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) landelijk is stopgezet dient de gemeente zelf een alternatief te zoeken. Op PLOOI zouden documenten worden gepubliceerd die volgens de WOO openbaar gemaakt moeten worden. We volgen de landelijke en regionale ontwikkelingen zodat er in 2024 een passende oplossing gekozen kan worden die aansluit op de technische infrastructuur van onze organisatie. De nieuwe landelijke omgeving is de WOO-index. De Woo-index verwijst naar documentcollecties die al elders door bestuursorganen op internet zijn gepubliceerd en de zoekfunctie maakt de documenten in deze collecties centraal doorzoekbaar. Voor het beheren van deze nieuwe omgeving is een ROO-redacteur en een redacteursaccount noodzakelijk. De inhoudelijke werkzaamheden en bijbehorende beheerlast worden op dit moment geïnventariseerd om vervolgens deze rol in te kunnen vullen.

• Passieve openbaarmaking

Passieve openbaarmaking betreft het openbaar maken van informatie nadat hierom is verzocht, een zogenoemd Woo-verzoek. De software voor het anonimiseren van documenten is, zoals het voornemen voor het begrotingsjaar 2023 was, in 2023 in gebruik genomen. Bij de ingebruikname is een data protection impact assesment (DPIA) uitgevoerd door de gemeente. Een DPIA is een instrument om vooraf de privacy, risico's van een gegevensverwerking in kaart te brengen. Er wordt naar de mogelijkheden gekeken om ook in 2024 te kunnen blijven werken met software voor het anonimiseren van documenten.

▪ Verbetering van de informatiehuishouding

Veel informatie van de gemeente Den Helder komt voort uit haar werkprocessen, zoals het ontvangen van een aanvraag, het verlenen van een vergunning en het afsluiten van een overeenkomst met een leverancier. Daarbij is het de uitdaging om digitale informatie goed te ordenen en centraal en duurzaam te bewaren, te beheren en te ontsluiten. Een informatiehuishouding die op orde is, is belangrijk om ons te kunnen blijven verantwoorden tegenover onze inwoners.

De huidige richtlijnen van informatiebeleid worden in 2024 geactualiseerd.

Informatiesystemen

1. Er wordt gestreefd naar zo min mogelijk informatiesystemen. Bij een wens voor een nieuwe applicatie wordt eerst gekeken naar wat al beschikbaar is en wat daarmee de mogelijkheden zijn.
2. Bij de aanschaf van nieuwe applicaties wordt gekozen voor standaardfunctionaliteiten dus geen maatwerk, inclusief de vernietigingsfunctie als een eis.
3. Processen, applicaties en gegevensbronnen binnen de organisatie krijgen een eigenaar: hij/zij krijgt hiermee de verantwoordelijkheid voor o.a. de kwaliteit, betrouwbaarheid, veiligheid en compleetheid.

Volume , aard en toegankelijkheid van informatie

Het is duidelijk welke informatie bewaard moet blijven en duurzaam toegankelijk moet zijn en voor hoe lang. Dit geldt zowel voor traditionele tekstdocumenten als andere vormen van digitale informatie, en de bijbehorende procesinformatie (zoals aantekeningen en handtekeningen). Er zijn instrumenten beschikbaar om onderzoek te doen naar grote hoeveelheden informatie.

In 2024 wordt een nieuwe bewaarstrategie voor duurzame opslag, bruikbaarheid en toegankelijkheid van digitale en fysieke informatieobjecten die binnen de organisatie worden beheerd, onder begeleiding van het Regionaal Archief Alkmaar opgesteld.

De groei van onbeheerde digitale informatie:

Er is geen totaaloverzicht van digitale informatie zoals e-mails, concepten op netwerkschijven en kopieën in persoonlijke mappen, of van sociale media en websites.

In 2023 is geregeld dat een aantal gemeentelijke accounts van sociale media wordt gearchiveerd. Er wordt in 2024 uitgezocht hoe de nieuwe technologieën verder ingezet kunnen worden voor deze vraagstukken.

Bijlagen

Overzicht bijlagen

Meerjaren investeringsplan 2023-2026

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Investerings met een economisch nut	3.580	9.399	1.799	2.165
Programma 1, Bestuurlijke samenwerking	995	1.237	1.363	1.701
Tractiemiddelen	658	592	273	63
Netwerk	118	100	200	
Servers en storage	100	100	100	
Landmeten/Cad	70			
Noodstroomvoorziening	50	25		50
Servers en storage				750
Netwerk				118
Telefonie/Mobiele Devices		300		430
Narrow casting				30
Werkplek excl ipad en iphone			790	215
Klantbegeleidingszuil				45
Netwerk (switches)		120		
Programma 4, Leefbare gemeente	2.585	8.162	436	465
Nieuw perspectief gebiedsgericht	86	86		
Nieuw perspectief niet-gebiedsgericht	73	73		
Nieuw perspectief niet-gebiedsgericht 2026			73	
De Linie, drainage rugbyveld		68		
Nieuwbouw Margrietschool		7.240		
Julianadorp kunstgras ballenvangers/hekwerk/dugouts			86	
De Linie, drainage veld 3		46		
Nieuw perspectief gebiedsgericht 2027				86
JVC vervanging toplaag kunstgras A en C		564		
Nieuw perspectief niet-gebiedsgericht 2027				73
Linie kunstgras vervangen hockeyveld			190	
Veld C kunstgras toplaag vervangen				305
A-veld ballenvangers/hekwerk		85		
Nieuw perspectief gebiedsgericht 2026			86	
Overdekte fietsenstalling stadshart	1.200			
FC DH accommodatie	800			
Sporthal de Brug	425			

Investerings met een economisch nut met heffing	9.012	7.370	6.071	5.228
Programma 4, leefbare gemeente	9.012	7.370	6.071	5.228
Riolering Kruiszwijn 3-5	2.725	1.000		
Riolering Centrum	2.000	2.000		
Riolering Oostslootbuurt	2.000	2.000	2.000	
Verbeteringsmaatregelen SSW 2024	1.000			
Riolering Huisduinen	500	400		
Riolering Kruiszwijn 1,2	450			
Riolering Tuindorp Oost	200	482	827	827
Gemalen bouwkundig	77	77	77	
Gemalen mechanisch	35	35	35	
Riolering Geleerdenbuurt	25	150	1.957	2.013
Riolering Oud Den Helder			25	150
Verbeteringsmaatregelen SSW 2025		1.000		
Verbeteringsmaatregelen SSW 2026			1.000	
Verbeteringsmaatregelen SSW 2027				1.000
Riolering Tuindorp West		25	150	1.214
Drukriolering mechanisch		201		
Riolering Van Galenbuurt				25
Immateriële vaste activa	1.500	0	0	0
Programma 3, Vitale gemeente	1.500	0	0	0
Baggeren koopvaardersbinnenhaven	1.500			
Investerings met een maatschappelijk nut	7.262	5.607	5.488	3.942
Programma 3, Vitale gemeente	600	0	0	0
Doorfietsroute	600			
Programma 4, Leefbare gemeente	6.662	5.607	5.488	3.942
Vervangingsinvesteringen wegen	1.454	1.454	1.454	1.454
Gebiedsgerichte aanpak	888	888		
Nieuw perspectief gebiedsgericht	634	634		
Nieuw perspectief niet-gebiedsgericht	537	537		
Herinrichting speelterreinen 2024	230			

Herplant bomen agv iepziekte	200	200	200	
Opknappen kades Helders kanaal	2.000	1.665	1.546	
Breewaterplein	550			
Omvormingskosten Donkere Duinen en aanlegkosten Kees de Jagerpad	170			
Nieuw perspectief niet-gebiedsgericht 2026			537	
Nieuw perspectief gebiedsgericht 2027				634
Herinrichting speelterreinen 2026			230	
Gebiedsgerichte aanpak 2027				888
Herinrichting speelterreinen 2025		230		
Herplant bomen agv iepziekte 2027				200
Nieuw perspectief niet-gebiedsgericht 2027				537
Gebiedsgerichte aanpak 2026			888	
Herinrichting speelterreinen 2027				230
Nieuw perspectief gebiedsgericht 2026			634	
Totaal	21.354	22.376	13.358	11.335

Staat van reserves en voorzieningen

Reserves

Naam	Saldo	+/+	-/-	Saldo	+/+	-/-	Saldo
	31-12-22	2023	2023	31-12-23	2024	2024	31-12-24
Algemene reserve	22.262	4.488	5.339	21.411	-2.357	427	18.626
Winst/verlies	4.488	171	2.528	-2.357		8.326	-8.326
Algemene reserve	26.750	4.658	7.867	19.054	-2.357	8.754	10.300
Res Drooghe Weert	32			32			32
Evenementen	234		79	156			156
Helders perspectief	849		420	429			429
Subsidiëring realisatie molen Visbuurt	200			200			200
Nog uit te voeren werkzaamheden	1.884		1.884	0			0
Beleidsprioriteiten	3.199	0	2.383	816	0	0	816
Kunstopdr./aank.kunstvoorwerp	63			63			63
Monumenten	23			23			23
Bovenwijkse voorzieningen	133			133			133
Res bodemsanering	903	120	25	998	120	25	1.093
Watergangen	141			141			141
Meerjarig beleid	1.263	120	25	1.358	120	25	1.453
DIVMAG - terrein	227			227			227
Aankopen SH wet Voorkeursrecht	279		63	216		63	153
Buig	1.025	484	1.237	272	1.138		1.410
Af te stoten Gem.vastgoed	871			871			871
Beschermde wonen	3.169	3.900	2.523	4.545	3.961	2.525	5.981
Huurderving	39			39			39
Helders steunfonds	1.522	1.000	125	2.397			2.397
Buffer voor risico's	7.131	5.384	3.948	8.567	5.099	2.588	11.079
Stabilisatiefonds Algemene Uitkering	2			2			2
Egalisatieres. Leges vs kn bouwleges	471		77	394			394
Egalisatiereserves	473	0	77	396	0	0	396
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	1.350		52	1.299		52	1.247
Onderw.cluster Pasteurstraat	1.851		64	1.787		64	1.723
Park.terrein de Schooten kap lasten	413			413			413
A. Pieckplein kap lasten	575			575			575
Noorderhaaks kap lasten	1.880		23	1.856		23	1.833
Polderweg kap lasten	406		11	395		11	384
Fietspad Duinweg kap lasten	125		4	122		4	118

Streepjesberg kap lasten	249		2	247		2	245
Villa Kakelbont kap lasten	246		14	232		14	218
Fietspad Ooghduyne kap lasten	200			200			200
Koningstraat kap lasten	2.533		47	2.486		47	2.440
Stadspark kap lasten	3.325		175	3.150		175	2.975
Sportlaan 10 kap lasten	375		19	356		19	338
Wildopvang kap lasten	220		0	220		0	219
Kerkgracht kap lasten	253		253	0			0
Serverruimte kap lasten	439		18	421		18	404
Renovatie Ambachtsweg	598		30	568		30	538
Nieuwbouw stadhuis	3.911		675	3.236		321	2.915
Egalisatie lasten haven	4.797	770		5.567	888		6.456
Laadpalen	25		3	22		3	20
Technische reserve	23.771	770	1.389	23.152	888	782	23.258
Alle Reserves	62.588	6.444	15.688	53.344	6.108	12.149	47.303

Naam	Saldo	+/+	-/-	Saldo	+/+	-/-	Saldo	+/+	-/-	Saldo
	31-12-24	2025	2025	31-12-25	2026	2026	31-12-26	2027	2027	31-12-27
Algemene reserve	18.626	-8.326		10.300	707		11.008	-3.970		7.037
Winst/verlies	-8.326	707		707		3.970	-3.970		4.435	-4.435
Algemene reserve	10.300	-7.619	0	11.008	707	3.970	7.037	-3.970	4.435	2.603
Res Drooghe Weert	32			32			32			32
Evenementen	156			156			156			156
Helders perspectief	429			429			429			429
Subsidiëring realisatie molen Visbuurt	200			200			200			200
Nog uit te voeren werkzaamheden	0			0			0			0
Beleidsprioriteiten	816	0	0	816	0	0	816	0	0	816
Kunstopdr./aank.kunstvoorwerp	63			63			63			63
Monumenten	23			23			23			23
Bovenwijkse voorzieningen	133			133			133			133
Res bodemsanering	1.093	120	25	1.188	120	25	1.283	120	25	1.378
Watergangen	141			141			141			141
Meerjarig beleid	1.453	120	25	1.548	120	25	1.643	120	25	1.738
DIVMAG - terrein	227			227			227			227
Aankopen SH wet Voorkeursrecht	153		45	108		45	63		45	18
Buig	1.410	1.688	144	2.954	1.688	144	4.498	1.688	144	6.042
Af te stoten Gem.vastgoed	871			871			871			871
Beschermd wonen	5.981	3.961	2.522	7.420	3.961	2.522	8.859	3.961	2.522	10.298
Huurderving	39			39			39			39

Helders steunfonds	2.397			2.397			2.397			2.397
Buffer voor risico's	11.079	5.650	2.712	14.017	5.650	2.712	16.955	5.650	2.712	19.893
Stabilisatiefonds Algemene Uitkering	2			2			2			2
Egalisaties. Leges vs kn bouwleges	394			394			394			394
Egalisatiereserves	396	0	0	396	0	0	396	0	0	396
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	1.247		52	1.195		52	1.143		52	1.091
Onderw.cluster Pasteurstraat	1.723		64	1.659		64	1.595		64	1.531
Park.terrein de Schooten kap lasten	413			413			413			413
A. Pieckplein kap lasten	575			575			575			575
Noorderhaaks kap lasten	1.833		23	1.810		23	1.786		23	1.763
Polderweg kap lasten	384		11	373		11	361		11	350
Fietspad Duinweg kap lasten	118		4	115		4	111		4	108
Streepjesberg kap lasten	245		2	243		2	242		2	240
Villa Kakelbont kap lasten	218		14	204		14	190		14	176
Fietspad Ooghduyne kap lasten	200			200			200			200
Koningstraat kap lasten	2.440		47	2.393		47	2.346		47	2.299
Stadspark kap lasten	2.975		175	2.800		175	2.625		175	2.450
Sportlaan 10 kap lasten	338		19	319		19	300		19	281
Wildopvang kap lasten	219		0	219		0	218		0	218
Kerkgracht kap lasten	0			0			0			0
Serverruimte kap lasten	404		18	386		18	369		18	351
Renovatie Ambachtsweg	538		30	508		30	478		30	449
Nieuwbouw stadhuis	2.915		147	2.768		147	2.620		147	2.473
Egalisatie lasten haven	6.456	738		7.194	738		7.932	738		8.670
Laadpalen	20		3	17		3	14		3	11
Technische reserve	23.258	738	608	23.388	738	608	23.518	738	608	23.648
Totaal	47.303	7.216	3.345	51.174	6.508	7.315	50.367	6.508	7.780	49.095

Vorzieningen

Naam	Saldo	+/+	-/-	Saldo	+/+	-/-	Saldo
	31-12-22	2023	2023	31-12-23	2024	2024	31-12-24
Egalisatievoorziening riolering	3.099	0	753	2.346		219	2.128
Egalisatievoorzieningen heffingen	3.099	0	753	2.346	0	219	2.128
Egalisatievoorziening ond. gebouwen	3.404	783		4.186	853		5.039
Onderhoud sportaccommodaties	949	109		1.058	152		1.211
Onderhoud watergangen	443			443			443
Kostenegalisatievoorziening	4.796	892	0	5.687	1.005	0	6.693
Wachtgeld voormalige wethouders	593			593			593
Pensioenen vml. bestuurders	519			519			519
Spaarverlof	18			18			18
Waterbreed	931			931			931
Watertoren	97			97			97
Vorzieningen voor risico's	2.157	0	0	2.157	0	0	2.157
Totaal voorzieningen	10.052	892	753	10.191	1.005	219	10.978

Naam	Saldo	+/+	-/-	Saldo	+/+	-/-	Saldo	+/+	-/-	Saldo
	31-12-24	2025	2025	31-12-25	2026	2026	31-12-26	2027	2027	31-12-27
Egalisatievoorziening riolering	2.128		257	1.870		296	1.574		388	1.186
Egalisatievoorzieningen heffingen	2.128	0	257	1.870	0	296	1.574	0	388	1.186
Egalisatievoorziening ond. gebouwen	5.039	845		5.884	845		6.729	845		7.575
Onderhoud sportaccommodaties	1.211	152		1.363	152		1.516	152		1.668
Onderhoud watergangen	443			443			443			443
Kostenegalisatievoorziening	6.693	998	0	7.690	998	0	8.688	998	0	9.686
Wachtgeld voormalige wethouders	593			593			593			593
Pensioenen vml. bestuurders	519			519			519			519
Spaarverlof	18			18			18			18
Waterbreed	931			931			931			931
Watertoren	97			97			97			97
Vorzieningen voor risico's	2.157	0	0	2.157	0	0	2.157	0	0	2.157
Totaal voorzieningen	10.978	998	257	11.718	998	296	12.419	998	388	13.029

Beleidskaders

Bijlage Beleidskaders

Onderstaand overzicht geeft inzicht in het vastgestelde beleid door raad en/of college. Inwoners kunnen op overheid.nl alle gepubliceerde regelgeving die geldt op hun adres vinden.

In deze bijlage staan de beleidskaders die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Deze zijn niet allemaal op overheid.nl gepubliceerd, maar zijn terug te vinden bij de raadsbesluiten op de datum daarbij aangegeven.

Algemeen

Planning en Control

- [Visie Planning & Control](#) vastgesteld 3 juni 2023.
- [Beleidskader reserves en voorzieningen](#) vastgesteld 12 september 2022
- [Treasurybeleid](#), vastgesteld 16 december 2019.
- [Beleidskader Verlenen van garanties en het verstrekken van leningen](#), vastgesteld 16 december 2019.
- [Werkafspraken met betrekking tot privaatrechtelijke verbonden partijen](#) vastgesteld op 18 maart 2019 als aanvulling op het op 4 juni 2018 vastgestelde Beleidskader Verbonden partijen
- [Beleidskader Verbonden partijen](#) vastgesteld op 4 juni 2018
- [Beleidskader weerstandsvermogen en risicomangement](#) vastgesteld 25 februari 2019.
- Beleidskader rechtmatigheid 2023 vastgesteld 6 maart 2023.
- Beleidskader Activabeleid vastgesteld 6 maart 2023.

Economie/toerisme/retail

- [Havenvisie Den Helder 2040](#) vastgesteld 3 juli 2023.
- [Regioakkoord De Kop Groeit!](#) vastgesteld 30 juni 2020.
- [Regionale visie op verblijfsrecreatie Noord-Holland Noord 2030](#) en het bijbehorend Ontwikkelkader vastgesteld 17 december 2018.
- [Regionale Retailvisie Kop van Noord-Holland 2018](#) vastgesteld 8 november 2018.
- Beleidskader Toerisme Den Helder bruist!, vastgesteld 19 juni 2017 met toevoeging beleidsuitgangspunt op bladzijde 9 (infrastructuur) van het beleidskader: alle fietsroutes worden voorzien van oplaadpalen die worden gevoed door groene energie; en aanvulling van het derde beleidsuitgangspunt op bladzijde 13 met: in samenwerking met 'Holland boven Amsterdam' en stichting 'Top van Holland' worden ondernemers gestimuleerd tot onderlinge samenwerking en een vernieuwend aanbod van (overnachting)arrangementen, en in de marketing wordt speciale aandacht besteed aan zorgtoerisme.

Zorg en Participatie

- Sociaal beleidskader Het sociale verhaal van Den Helder vastgesteld 16 december 2019.
- [Regiovisie Beschermd Wonen 2024](#) vastgesteld 5 juni 2023.
- [Regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling Noord-Holland Noord 2020-2023](#) vastgesteld 23 november 2020.

Openbare ruimte/parkeren

- Visie openbare Ruimte in Nieuw Perspectief vastgesteld 23 mei 2016.
- [Programma Stedelijk Water en Riolering Den Helder 2023-2027](#) vastgesteld 15 mei 2023.
- [Gebiedsbeheerplan Mariëndal](#) vastgesteld 17 april 2023.
- [Gebiedsbeheerplan Donkere Duinen](#) vastgesteld 17 april 2023.
- [Beheerplan Kunstwerken 2020-2025](#) vastgesteld 28 september 2020.
- [Beheerplan Watergangen 2020-2025](#) vastgesteld 28 september 2020.
- [Beheerplan Groen 2020 – 2025](#) vastgesteld 28 september 2020.
- [Beheerplan Wegen 2020-2025](#) vastgesteld 28 september 2020.
- [Beheerplan Bomen 2020-2025](#) vastgesteld 8 juni 2020.
- [Beheerplan Verkeer 2020-2025](#) vastgesteld 8 juni 2020.
- [Beheerplan Openbare Verlichting 2020-2025](#) vastgesteld 11 mei 2020
- [Beheerplan Spelen 2020-2025](#) vastgesteld 11 mei 2020
- [Laadvisie elektrische voertuigen](#) met toevoeging vanuit raadsbesluit 15 mei 2023: dat verlengde privéaansluitingen, welke middels een kabelgoot door het trottoir zijn of worden aangelegd, kunnen worden toegestaan onder de voorwaarde dat deze zijn aangevraagd bij de gemeente
- [Nota parkeernormen Den Helder 2022](#) vastgesteld 27 september 2021.

Onderwijs

- [Integraal huisvestingsplan 2022-2023](#) vastgesteld 6 september 2021.
-

Cultuur/sport/Erfgoed

- Visie cultuur vastgesteld 25 april 2016.
- [Kerkenvisie](#) vastgesteld 7 maart 2022
- [Beleidskader Sport](#) Den Helder beweegt vooruit! vastgesteld 18 mei 2020.
- [Beleidskader Archeologie](#) vastgesteld 8 april 2019 als onderdeel van het beleidskader 'Cultureel erfgoed; oog voor het verleden, visie op de toekomst.
- [Beleidskader cultureel erfgoed 'Oog voor het verleden, visie op de toekomst'](#), vastgesteld 16 oktober 2017.

Vastgoed/omgevingszaken/Wonen

- [Beleidskader Vastgoed 2022-2024](#) , vastgesteld 20 december 2021
- Nota Grondbeleid 2019, vastgesteld 24 juni 2019.
- Nota Zonneparken, vastgesteld 2 maart 2015.
- [Woonzorgvisie](#) vastgesteld 1 november 2021
- [Beleidskader schuilstallen](#) vastgesteld 6 april 2021.
- Beleidsregels Reclamenota Bedrijven in beeld.
- [Niet-Gesprongen Explosieven beleidsnota en bijbehorende kaart](#) vastgesteld 23 november 2020.
- [Woonvisie Den Helder 2020-2025 \("Den Helder in beweging"\)](#) vastgesteld 2 november 2020 met toevoeging aan pagina 10, onderaan de 3e alinea, na de zin: 'We zien in Den Helder buurten waar de vestiging van kwetsbare bewoners zich concentreert en dat dit tot sociale onrust leidt.' het volgende wordt toegevoegd: 'Bij de verdere huisvesting van kwetsbare bewoners zullen we er zorg voor dragen dat de sociale druk die dit met zich meedraagt evenredig over de wijken verdeeld wordt. Het is daarom van groot belang dat er maximale burgerparticipatie plaatsvindt binnen de planfase per wijk.'
- [Regionale nota bodembeheer](#) , vastgesteld 15 oktober 2018
- [Beleid huisvesting tijdelijke werknemers Den Helder](#) , vastgesteld 16 december 2019 met wijzigingen.

Duurzaamheid

- [Transitievisie warmte](#) vastgesteld 20 december 2021
- [Strategie klimaatadaptatie Noordkop 2021-2026](#) vastgesteld 14 juni 2021
- [Regionale energiestrategie \(RES\)](#) vastgesteld 14 juni 2021

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Structurele onttrekkingen:				
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	52	52	52	52
Onderwijscluster Pasteurstraat	64	64	64	64
Noorderhaaks	23	23	23	23
Polderweg	11	11	11	11
Fietspad Duinweg	4	4	4	4
Streepjesberg	2	2	2	2
Villa Kakelbont	14	14	14	14
Koningstraat-Spoortsraat	47	47	47	47
Stadspark	175	175	175	175
Sportlaan 10	19	19	19	19
Servertuimte	18	18	18	18
Renovatie Ambachtsweg	30	30	30	30
Nieuwbouw stadhuis	147	147	147	147
Laadpalen	3	3	3	3
Totaal structurele onttrekkingen	609	609	609	609
Structurele toevoegingen:				
Egalisatie lasten haven	888	738	738	738
Totaal structurele toevoegingen	888	738	738	738
Totaal	-279	-129	-129	-129

Overzicht incidentele baten en lasten

Programma				
Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Lasten				
Programma 1, Bestuurlijke vernieuwing	781	0	0	0
Extra inzet personeel regionale samenwerking Sociaal Domein	427			
Beveiliging stadhuis	180			
Hogere huisvestingslasten	174			
Programma 2, Zorgzame gemeente	5.867	6.167	5.650	5.650
Financieel fit	185			
Subsidie get a grip	45			
Compensatieregeling Voogdij 18+	212	217		
Armoedebeleid	300	300		
BR: Buig	1.138	1.688	1.688	1.688
BR: Beschermd wonen	3.962	3.962	3.962	3.962
Inzet op preventie	25			
Programma 3, Vitale gemeente	2.653	715	45	65
Regiodeal	190			
Beheerkosten gebouwen stadshart	63	45	45	45
Extra budget gevelrenovatie	1.250			
Vorbereidingskrediet Koegraspolder	125	125		
Monitor Toerisme en Recreatie		20		20
Fonds cofinanciering subsidieaanvragen	200	200		
Stategisch plan verkeersveiligheid	125	125		
Maritiem Cluster	500			
Regionale samenwerkingsagenda	200	200		
Programma 4, Leefbare gemeente	5.296	1.570	120	120
Subsidie Scholen aan Zee - leerlinglunches	73			
Jan Blanken tentoonstelling	95			
Gedenkteken eerste generatie Molukse marinemensen	50			
Totaalkunstwerk De Nollen	600	600		
Nautisch evenement	150			
Subsidieregeling gemeentelijke monumenten	100	100		
Sportpark De Linie	100			
Beweegtuinen	50			

Zeestad	900			
Quelderduyn	800			
Seasaw	500			
Gevelrenovatie Julianaplein en Marsdiepplein	750	750		
Aanvullende storting meerjaren onderhoudsvoorziening gymzaal	8			
Fonds kwetsbare buurten	1.000			
BR: jaarlijkse dotatie bodemsanering	120	120	120	120
Totale lasten	14.596	8.452	5.815	5.835
Baten				
Programma 1, Bestuurlijke vernieuwing	-2.182	-2.005	-2.005	-2.005
BR: Nieuwbouw stadhuis; compensatie voor de hogere huur Kerkgracht en Verkeerstorenweg vanwege latere verhuizing.	-174			
BR: Beschermd wonen; onttrekking wegens korting door de opvang van cliënten naar WLZ.	-2.008	-2.005	-2.005	-2.005
Programma 2, Zorgzame gemeente	-3.519	-3.645	-3.645	-3.645
AR: onttrekking uit AR regionale samenwerking, extra inzet personeel	-427			
Buig	-1.138	-1.544	-1.544	-1.544
Beschermd wonen	-1.437	-1.440	-1.440	-1.440
BR: Buig		-144	-144	-144
BR: Beschermd wonen	-517	-517	-517	-517
Programma 3, Vitale gemeente	-523	-45	-45	-45
Vrijval voorziening grondexploitatie	-460			
BR: aankopen stadshart	-63	-45	-45	-45
Programma 4, Leefbare gemeente	-25	-25	-25	-25
BR: bodemsanering; jaarlijkse onttrekking	-25	-25	-25	-25
Totale baten	-6.249	-5.720	-5.720	-5.720
Saldo baten en lasten	8.347	2.732	95	115

Financiële gegevens per taakveld

		rek 2022	beg 2023	beg 2024	beg 2025	beg 2026	beg 2027
Bestuurlijke vernieuwing							
Lasten		38.624	41.703	43.948	42.692	42.862	42.508
0.1	Bestuur	4.226	3.270	3.297	3.297	3.297	3.297
0.10	Mutaties reserves	298	0	0	0	0	0
0.2	Burgerzaken	2.351	2.509	2.834	2.834	2.833	2.833
0.4	Overhead	28.607	32.302	32.704	31.337	31.213	31.172
0.5	Treasury	2.491	1.945	2.517	2.507	2.494	2.485
0.61	OZB woningen	360	332	351	351	351	351
0.62	OZB niet-woningen	248	324	347	347	347	347
0.64	Belastingen overig	1	1	1	1	1	1
0.8	Overige baten en lasten	15	993	1.867	1.988	2.296	1.992
3.4	Economische promotie	27	29	31	31	31	31
Baten		-171.952	-171.574	-180.523	-181.651	-169.870	-169.115
0.1	Bestuur	-50	-50	-52	-52	-52	-52
0.10	Mutaties reserves	-3.875	-3.657	-2.380	-2.203	-2.203	-2.203
0.2	Burgerzaken	-724	-890	-930	-930	-930	-930
0.4	Overhead	-1.923	-1.335	-1.173	-635	-635	-635
0.5	Treasury	-3.033	-3.003	-3.571	-3.550	-3.526	-3.492
0.61	OZB woningen	-6.798	-7.087	-7.413	-7.413	-7.413	-7.413
0.62	OZB niet-woningen	-7.226	-8.186	-8.562	-8.562	-8.562	-8.562
0.64	Belastingen overig	-14	0	0	0	0	0
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-146.706	-146.182	-154.731	-155.115	-144.509	-143.787
0.8	Overige baten en lasten	-29	515	68	-1.412	-261	-261
3.4	Economische promotie	-1.575	-1.700	-1.778	-1.778	-1.778	-1.778
Totaal Bestuurlijke vernieuwing		-133.328	-129.871	-136.575	-138.959	-127.008	-126.607
Zorgzame gemeente							
Lasten		122.368	122.809	125.543	124.205	119.253	118.715
0.10	Mutaties reserves	3.930	5.384	5.099	5.650	5.650	5.650
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	379	861	740	740	739	738
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	5.415	5.018	4.802	4.757	4.703	4.479
6.2	Wijkteams	2.119	2.133	3.361	3.372	3.363	3.207

6.3	Inkomensregelingen	35.882	33.129	34.723	34.528	34.228	34.228
6.4	Begeleide participatie	6.344	6.301	6.254	6.441	6.536	6.683
6.5	Arbeidsparticipatie	3.447	3.248	3.131	3.131	3.131	3.131
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.624	2.805	2.780	2.780	2.780	2.780
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	16.008	16.194	16.994	17.202	15.457	15.460
6.71	Hulp bij het huishouden (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.71	Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.71	Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	12.156	12.716	11.730	10.984	10.418	10.418
6.72	Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0
6.72	Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0
6.72	Jeugdhulp dagbesteding	0	0	0	0	0	0
6.73	Pleegzorg	0	0	0	0	0	0
6.73	Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0
6.73	Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0
6.74	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0
6.74	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0
6.81	Ge?aleerde zorg 18+	10.077	10.451	10.800	10.910	10.758	10.758
6.82	Ge?aleerde zorg 18-	21.276	21.949	22.568	21.149	19.087	18.834
6.82	Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0
6.82	Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0
7.1	Volksgesondheid	2.712	2.621	2.562	2.562	2.405	2.350
Baten		-32.736	-36.918	-34.849	-35.254	-35.040	-34.506
0.10	Mutaties reserves	-1.961	-4.742	-945	-662	-662	-662
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-1.926	-2.695	-666	-658	-629	-405
6.2	Wijkteams	0	-162	-176	-183	-156	0
6.3	Inkomensregelingen	-27.279	-28.086	-31.924	-32.612	-32.612	-32.612
6.4	Begeleide participatie	-180	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	-81	0	0	0	0	0
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-21	-6	-7	-7	-7	-7
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	-648	-778	-809	-809	-809	-809
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	-121	-115	0	0	0	0
6.81	Ge?aleerde zorg 18+	-334	-12	-12	-12	-12	-12
6.82	Ge?aleerde zorg 18-	-153	0	0	0	0	0
7.1	Volksgesondheid	-30	-322	-312	-312	-154	0
Totaal Zorgzame gemeente		89.631	85.891	90.694	88.952	84.213	84.209

Vitale gemeente							
Lasten		23.794	17.220	17.628	14.636	13.894	13.567
0.10	Mutaties reserves	4.133	770	888	738	738	738
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.295	922	995	929	929	929
2.2	Parkeren	615	503	851	905	780	780
2.4	Economische havens en waterwegen	482	2.343	2.338	2.038	2.034	2.034
3.1	Economische ontwikkeling	4.397	2.206	2.699	2.547	2.202	2.222
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	17	12	12	12	12	12
8.1	Ruimtelijke ordening	1.084	1.138	1.276	1.289	1.095	1.095
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	6.750	4.399	2.898	1.759	1.786	1.439
8.3	Wonen en bouwen	5.021	4.926	5.671	4.418	4.317	4.317
Baten		-17.423	-8.794	-7.052	-5.395	-5.422	-5.075
0.10	Mutaties reserves	-707	-284	-284	-267	-267	-267
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	-4.541	-1.082	-1.099	-1.099	-1.099	-1.099
0.63	Parkeerbelasting	-75	-100	0	0	0	0
2.2	Parkeren	-19	0	-105	-105	-105	-105
2.4	Economische havens en waterwegen	-60	-40	0	0	0	0
3.1	Economische ontwikkeling	-2.738	0	0	0	0	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-5	0	0	0	0	0
8.1	Ruimtelijke ordening	-151	-262	-109	-109	-109	-109
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-6.275	-4.858	-3.358	-1.719	-1.746	-1.399
8.3	Wonen en bouwen	-2.851	-2.167	-2.097	-2.097	-2.097	-2.097
Totaal Vitale gemeente		6.371	8.427	10.577	9.241	8.472	8.492
Leefbare gemeente							
Lasten		57.893	60.939	67.509	63.986	62.237	62.003
0.10	Mutaties reserves	1.615	120	120	120	120	120
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	3.868	4.144	4.464	4.464	4.464	4.464
1.2	Openbare orde en veiligheid	2.317	2.348	2.918	2.920	2.915	2.915
2.1	Verkeer en vervoer	7.576	8.905	10.652	9.384	8.686	8.686
2.4	Economische havens en waterwegen	612	491	524	597	658	705
4.2	Onderwijshuisvesting	4.279	4.892	4.651	4.641	4.629	4.629
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.928	4.699	4.423	4.201	4.163	4.163
5.1	Sportbeleid en activering	1.009	1.109	1.196	1.196	972	600
5.2	Sportaccommodaties	3.416	3.872	4.776	4.029	4.089	4.089

5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	4.048	4.461	4.448	4.153	4.003	4.003
5.4	Musea	218	338	825	825	225	225
5.5	Cultureel erfgoed	1.021	1.416	1.569	1.595	1.495	1.495
5.6	Media	1.939	2.006	2.102	2.102	2.027	2.027
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.683	6.882	7.977	6.946	6.974	6.974
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	142	198	100	0	0	0
7.2	Riolering	4.380	3.597	3.953	3.991	4.030	4.122
7.3	Afval	8.640	9.006	9.160	9.160	9.160	9.160
7.4	Milieubeheer	1.632	1.906	3.099	3.109	3.072	3.072
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	572	549	553	552	554	554
Baten		-25.130	-23.028	-23.878	-23.927	-23.943	-23.663
0.10	Mutaties reserves	-1.414	-589	-213	-213	-213	-213
1.2	Openbare orde en veiligheid	-108	-77	-80	-80	-80	-80
2.1	Verkeer en vervoer	-777	-593	-576	-576	-576	-576
4.2	Onderwijshuisvesting	-20	-328	-14	-14	-14	-14
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-2.900	-2.593	-2.359	-2.359	-2.359	-2.359
5.1	Sportbeleid en activering	-93	-395	-395	-395	-372	0
5.2	Sportaccommodaties	-1.414	-1.182	-1.230	-1.230	-1.230	-1.230
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-248	-30	-31	-31	-31	-31
5.4	Musea	-7	0	0	0	0	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-527	-553	-571	-571	-571	-571
7.2	Riolering	-5.314	-4.347	-4.716	-4.754	-4.793	-4.885
7.3	Afval	-11.940	-12.083	-12.261	-12.261	-12.261	-12.261
7.4	Milieubeheer	-94	0	-1.162	-1.173	-1.173	-1.173
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	-274	-258	-270	-270	-270	-270
Totaal Leefbare gemeente		32.763	37.911	43.631	40.059	38.294	38.341
Totaal		-4.563	2.357	8.326	-707	3.970	4.435